

**Strategia Rozwiązywania Problemów
Społecznych Gminy Swarzędz
na lata 2023-2030**

Spis treści

1. Wprowadzenie	3
1.1. Podstawa opracowania i metodyka pracy nad Strategią	3
1.2. Zgodność z innymi dokumentami strategicznymi	5
1.2.1. Samorządowe dokumenty strategiczne	6
1.2.2. Krajowe dokumenty strategiczne	6
1.2.3. Unijne dokumenty strategiczne	8
2. Diagnoza	9
2.1. Społeczno-gospodarcza charakterystyka Gminy	9
2.1.1. Informacje ogólne i położenie	9
2.1.2. Demografia	12
2.1.3. Sytuacja mieszkaniowa	18
2.1.4. Opieka nad dziećmi do lat 3	21
2.1.5. Wychowanie przedszkolne	24
2.1.6. Oświata	28
2.1.7. Opieka zdrowotna	32
2.1.8. Bezpieczeństwo	37
2.1.9. Działania organizacji pozarządowych	40
2.1.10. Kultura i sport	44
2.2. Analiza problemów społecznych i zasobów pomocy społecznej	48
2.2.1. Działalność Centrum Usług Społecznych	48
2.2.2. Główne problemy z zakresu pomocy społecznej	52
2.2.3. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia	60
2.2.4. Świadczenia pomocy społecznej	61
2.2.5. Uzależnienia i przemoc w rodzinie	66
2.2.6. Wspieranie rodziny i piecza zastępcza	70
2.2.7. Osoby starsze, niesamodzielne i z niepełnosprawnościami	73
2.3. Analiza SWOT	83
2.4. Prognoza zmian w okresie objętym Strategią	87
3. Strategia	90
3.1. Cel główny	90
3.2. Cele strategiczne, operacyjne, kierunki działań	91
4. Monitoring i ewaluacja Strategii	99

1. Wprowadzenie

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Swarzędz na lata 2023-2030 została opracowana dla wyznaczenia celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunków działań mających w efekcie przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, a w szczególności tych osób, które są zagrożone wykluczeniem społecznym. Dokument jest kontynuacją działań zawartych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Swarzędz na lata 2016-2022.

Najważniejsze problemy społeczne występujące na terenie Gminy Swarzędz zostały zdiagnozowane na podstawie danych statystycznych i sprawozdań. Dodatkowo przeprowadzono analizę strategiczną opartą na identyfikacji mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (SWOT). Z opracowanej diagnozy wyłaniają się konkretne problemy, na których powinna skupić się polityka społeczna Gminy.

1.1. Podstawa opracowania i metodyka pracy nad Strategią

Opracowanie i realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika z obowiązku prawnego nałożonego na samorząd gminny na mocy art. 17 ust. 1 pkt 1 Ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 roku:

Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy: opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych, podobnie jak inne dokumenty strategiczne przygotowywane przez gminy jest dokumentem uwarunkowanym prawnie. Do aktów prawnych określających ważne obszary polityki społecznej, należą w szczególności:

- a) Ustawa o samorządzie gminnym,
- b) Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- c) Ustawa o świadczeniach rodzinnych,
- d) Ustawa o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci,

- e) Ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,
- f) Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- g) Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- h) Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii,
- i) Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- j) Ustawa o zatrudnieniu socjalnym,
- k) Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- l) Ustawa o dodatkach mieszkaniowych,
- m) Ustawa o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”,
- n) Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- o) Ustawa o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Uwarunkowania prawne jedynie w części określają zakres niniejszego dokumentu. Zakres Strategii będzie dostosowany do specyficznych potrzeb mieszkańców. Ważne jest, aby dobrze zdiagnozować zagrożenia i zaplanować działania, które przyczynią się do prawidłowego funkcjonowania osób mieszkających w Gminie. Opracowanie kompleksowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych ma zapobiegać przeciwnościom dnia codziennego, jak i nagłym sytuacjom kryzysowym.

Przy sporządzaniu niniejszego dokumentu wykorzystano następujące metody pozyskiwania danych:

DESK RESEARCH. Podstawą tej metody są dokumenty statystyki publicznej, sprawozdania, analizy i publikacje, roczniki statystyczne. Przy sporządzaniu diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy wykorzystano dane z Urzędu Miasta i Gminy w Swarzędzu, Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu oraz dane Głównego Urzędu Statystycznego.

BADANIE ANKIETOWE. Stanowi element partycypacji społecznej. Pozwala na aktywny udział mieszkańców Gminy w procesie tworzenia Strategii. Badanie opinii publicznej było oparte o kwestionariusz ankietowy, w którym mieszkańcy odpowiadali na pytania dotyczące ogólnych warunków życia i problemów społecznych w Gminie. Badania ankietowe były przeprowadzone od 15 listopada 2022 roku do 4 stycznia 2023 roku.

Wpłynęło **631 ankiet**, z czego 466 kwestionariuszy wypełniły kobiety, a 165 mężczyźni. Najwięcej ankiet wypełniły osoby w wieku 36-45 lat (36,6%), następnie osoby w wieku 26-35 i 46-55 (po 19%). Odpowiedzi osób powyżej 56 roku życia stanowiły prawie 10% wszystkich ankiet, a osób powyżej 65 roku życia niewiele ponad 10%. Najmniejszą grupę interesariuszy stanowiły dzieci, młodzież i młodzi dorośli – osoby poniżej 25 roku życia wypełniły ok. 5% ankiet. Najwięcej respondentów stanowiły osoby z wykształceniem wyższym (ponad 52%) i średnim (prawie 33%). Aż 59% ankietowanych pracowało na podstawie umowy o pracę, prawie 17% stanowili emeryci i renciści, a 8% prowadziło własną działalność gospodarczą. Prawie 96% ankiet wypełniły osoby zamieszkujące na terenie Gminy Swarzędz, a pozostałe 4% odpowiedzi pochodziły od osób spoza terenu Gminy. Poszczególne podrozdziały w części diagnostycznej dokumentu uzupełnione zostały o wnioski z badań ankietowych.

SPOTKANIA KONSULTACYJNE. Spotkanie przeprowadzone w formie wywiadu pogłębionego. Celem spotkania było omówienie z kierownictwem oraz pracownikami Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu wniosków wynikających z wykonanego badania ankietowego oraz z diagnozy społeczno-gospodarczej charakterystyki Gminy.

WARSZTAT KREATYWNY. Spotkanie z interesariuszami Strategii, podczas którego wypracowano cel główny, cele operacyjne oraz kierunki działań w oparciu o obszary problemowe wyznaczone na podstawie diagnozy i wyników badań.

KONSULTACJE SPOŁECZNE. Bardzo ważny element partycypacji społecznej. Jego istotę stanowi dialog przedstawicieli władz i mieszkańców, który ma na celu zebranie głosów i opinii mieszkańców dotyczących Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Swarzędz. Konsultacje społeczne przeprowadzone zostały w formie elektronicznej. Mieszkańcy mogli wnieść uwagi za pośrednictwem opracowanego formularza.

1.2. Zgodność z innymi dokumentami strategicznymi

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Swarzędz na lata 2023-2030 ze względu na swój charakter musi opierać się na korespondencji i współzależności z dokumentami strategicznymi na poziomie gminnym, powiatu oraz i województwa. Dodatkowo pod uwagę należy również wziąć zapisy wynikające z dokumentów

ogólnokrajowych, które wyznaczają trendy i główne kierunki rozwoju polityki społecznej oraz są zgodne z dokumentami europejskimi.

1.2.1. Samorządowe dokumenty strategiczne

Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku

Sformułowane w tym dokumencie cele strategiczne są reakcją na zidentyfikowane problemy oraz przyszłościowe, wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania rozwojowe. Jako cele strategiczne wyznaczono:

1. Wzrost gospodarczy Wielkopolski bazujący na wiedzy swoich mieszkańców,
2. Rozwój społeczny Wielkopolski oparty na zasobach materialnych i niematerialnych regionu,
3. Rozwój infrastruktury z poszanowaniem środowiska przyrodniczego Wielkopolski,
4. Wzrost skuteczności wielkopolskich instytucji i sprawności zarządzania regionem.

1.2.2. Krajowe dokumenty strategiczne

Raport Polska 2030

Raport „Polska 2030. Wyzwania rozwojowe” wskazuje następujące wyzwania w perspektywie do 2030 roku:

- a) wzrost i konkurencyjność,
- b) sytuacja demograficzna,
- c) wysoka aktywność zawodowa oraz adaptacyjność zasobów pracy,
- d) odpowiedni potencjał infrastruktury,
- e) bezpieczeństwo energetyczno-klimatyczne,
- f) gospodarka oparta na wiedzy i rozwój kapitału intelektualnego,
- g) solidarność i spójność regionalna,
- h) poprawa spójności społecznej,
- i) sprawne państwo,
- j) wzrost kapitału społecznego Polski.

Wskazuje się również na pięć kluczowych czynników rozwoju kraju w perspektywie 2030 roku:

- a) warunki dla szybkiego wzrostu inwestycji,
- b) wzrost aktywności zawodowej i mobilności Polaków,
- c) rozwój produktywności i innowacyjności,
- d) efektywna dyfuzja rozwoju w wymiarze regionalnym i społecznym,
- e) wzmocnienie kapitału społecznego i sprawności państwa

Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami na lata 2021-2030.

Dokument ten, oparty na zasadzie solidarności i pomocy, ma zapewnić niezależne funkcjonowanie osób z niepełnosprawnościami oraz dostępność komunikacyjną.

Wyznaczono następujące obszary priorytetowe:

- a) niezależne życie,
- b) dostępność,
- c) edukacja,
- d) praca,
- e) warunki życia i ochrona socjalna,
- f) zdrowie,
- g) budowanie świadomości,
- h) koordynacja.

Strategia obejmuje również 130 działań operacyjnych z konkretnymi wskaźnikami.

W aspekcie wzmocnienia kapitału społecznego szczególnie istotne są działania zmierzające do zwiększenia spójności społecznej. Instrumenty polityki społecznej powinny być nastawione przede wszystkim na likwidację bądź minimalizację przyczyn wykluczenia. Ważna jest integracja społeczna i ekonomiczna. Należy podjąć działania, które będą częścią aktywnej polityki społecznej, a osoby dotknięte dysfunkcjami i deficytami będą miały szansę w pełni uczestniczyć w codziennym życiu ogółu społeczeństwa.

1.2.3. Unijne dokumenty strategiczne

Europejski filar praw socjalnych opiera się na 20 podstawowych zasadach uporządkowanych według trzech następujących kategorii:

- I. równe szanse i dostęp do zatrudnienia,
- II. uczciwe warunki pracy,
- III. ochrona socjalna i integracja społeczna.

Ostatnia, trzecia kategoria dotyczy spraw związanych z pomocą społeczną, znajdując się w niej następujące filary:

- a) opieka nad dziećmi i wsparcie dla dzieci,
- b) ochrona socjalna,
- c) świadczenia dla bezrobotnych,
- d) minimalny dochód,
- e) świadczenia emerytalne i rentowe,
- f) służba zdrowia,
- g) integracja osób niepełnosprawnych,
- h) opieka długoterminowa,
- i) mieszkalnictwo i pomoc dla bezdomnych,
- j) dostęp do niezbędnych usług.

Wdrażanie zasad i praw określonych w ramach europejskiego filaru praw socjalnych ma zapewnić większe włączenie społeczne wszystkich obywateli Unii Europejskiej. Włączenie społeczne było jednym z jedenastu priorytetów polityki spójności w okresie 2014–2020. Aspekt włączenia społecznego będzie obecny również w programie EFS+ (Europejski Fundusz Społeczny) na lata 2021-2027. Zostanie on wzmocniony dzięki połączeniu FEAD (Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym) i EFS. Umożliwi to łatwiejsze łączenie zapewniania pomocy żywnościowej i materialnej ze wsparciem na rzecz włączenia społecznego.

2. Diagnoza

2.1. Społeczno-gospodarcza charakterystyka Gminy

2.1.1. Informacje ogólne i położenie

Gmina Swarzędz jest **gminą miejsko-wiejską** położoną w centralnej części województwa wielkopolskiego, we wschodniej części powiatu poznańskiego. W granicach Gminy znajdują się Jezioro Swarzędzkie (przez które przepływa rzeka Cybina), Jezioro Uzarzewskie oraz inne mniejsze zbiorniki wodne – zwłaszcza w dolinach rzek Głównej i Cybiny.

Gmina Swarzędz sąsiaduje z Miastem Poznaniem (od zachodu), Gminą Czerwonak (od północy), Gminą Kleszczewo (od południa), Gminą Pobiedziska oraz Kostrzyn (od wschodu). Jej powierzchnia zajmuje blisko 102 km². W ujęciu administracyjnym składa się z miasta Swarzędza (o powierzchni 8,2 km²) oraz 20 sołectw: Bogucina, Garbów, Gortatowa, Gruszczyna, Janikowa Dolnego, Janikowa Górnego, Jasina, Kartowic, Kobylnicy, Kruszewni, Łowęcina, Paczkowa, Puszczykowa-Zaborza, Rabowic, Sarbinowa, Sokolników Gwiazdowskich, Uzarzewa, Wierzonki, Wierzenicy oraz Zalasewa. Tereny wiejskie zajmują 93,8 km², czyli ponad 92% powierzchni Gminy.

Gmina Swarzędz wchodzi w skład tzw. **aglomeracji poznańskiej** lub w szerszym ujęciu – **poznańskiego obszaru funkcjonalnego**, czyli obszaru, w którym znajduje się ośrodek centralny (Miasto Poznań) wraz ze strefą zewnętrzną. Jest ona ściśle powiązana z centrum w wymiarze funkcjonalno-przestrzennym, między innymi poprzez dojazdy mieszkańców do pracy i szkół oraz korzystanie przez nich z różnorodnych usług poza miejscem zamieszkania.

Położenie w bezpośrednim sąsiedztwie Miasta Poznania sprawia, iż Gmina zlokalizowana jest również w strefie, w której zauważalne jest najsilniejsze rzeczywiste oddziaływanie stolicy regionu. Ma to zarówno konsekwencje pozytywne, jak i negatywne. Dzięki bliskości ośrodka metropolitalnego następuje przenoszenie się mieszkańców i przedsiębiorców do strefy podmiejskiej, a poprzez przepływ informacji, rozwój sieci transportowej i dostępności usług obszary te zaczynają się rozwijać gospodarczo. Negatywnym aspektem jest jednak chaotyczne rozprzestrzenianie się zabudowy, a przy tym problemy z jakością dróg i dostępem do infrastruktury technicznej oraz pogarszaniem się przestrzeni publicznej. Jak wskazano w Strategii

Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej obszar ten jest najbardziej suburbanizującym się obszarem w kraju, o największej dynamice zmian miejsca zamieszkania.

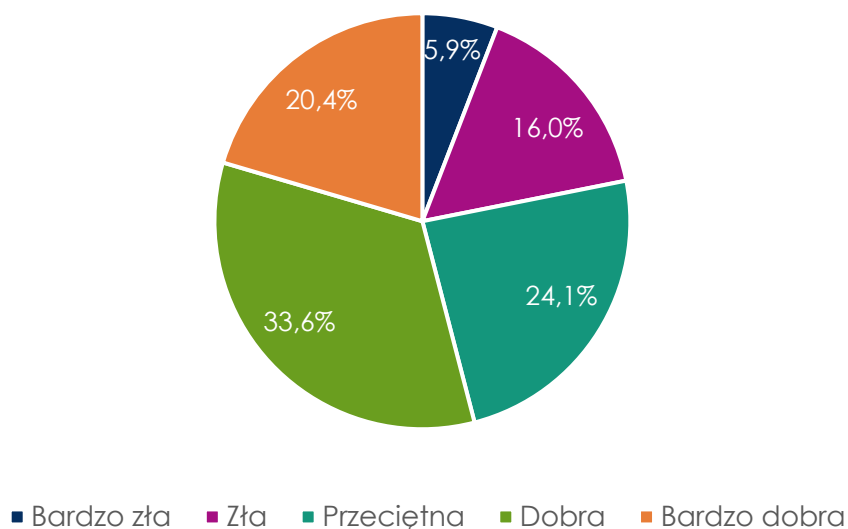
Główną sieć drogową tworzy DK nr 92 (łącząca zachodnią część kraju i Poznań z Warszawą i Mińskiem Mazowieckim) oraz DW nr 194 (łącząca Poznań z Gniezmem i trasą S5). Droga ekspresowa S5 przebiega 13 km od centrum Swarzędza, jednak poza administracyjnym obszarem Gminy. Na południe od Gminy, w odległości 15 km od centrum Swarzędza, przebiega autostrada A2. Przez teren Gminy przebiegają magistralna międzynarodowa linia kolejowa E20 (Berlin – Poznań – Warszawa – Terespol – Moskwa) oraz linia kolejowa nr 353 (Poznań – Toruń – Olsztyn – Skandawa). Na obszarze Gminy znajdują się 4 przystanki kolejowe: Swarzędz i Paczkowo (na trasie Poznań – Września), Ligowiec (Janikowo) i Kobylnica (na trasie Poznań – Gniezno).

Dogodne połączenie z Poznaniem zapewnia Poznańska Kolej Metropolitalna. W dni robocze w godzinach szczytu pociągi kursują średnio co pół godziny dzięki czemu jest to najszybsze połączenie z centrum Poznania. Na terenie Gminy Swarzędz funkcjonują dwa Zintegrowane Węzły Przesiadkowe: w Swarzędzu i Kobylnicy, ułatwiające korzystanie z miejskiej komunikacji publicznej oraz Poznańskiej Kolei Metropolitarnej. Skoordinowanie ze sobą połączeń autobusów Swarzędzkiej Komunikacji Autobusowej (SKA) z połączeniami kolejowymi, daje możliwość sprawnego poruszania się zarówno w obrębie Gminy, jak i całej metropolii poznańskiej.

Usługi transportowe świadczone są przez Swarzędzkie Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o. Swarzędzka komunikacja miejska obejmuje transport zbiorowy wewnątrz Gminy oraz na podstawie porozumień międzygminnych, również miejscowość Tulce w Gminie Kleszczewo, miejscowość Siekierki Wielkie w Gminie Kostrzyn, teren Gminy Pobiedziska oraz Miasto Poznań (połączenia do Dworca Śródk). Przez teren Gminy Swarzędz przebiegają trasy 4 linii autobusowych, dla których organizatorem transportu jest Miasto Poznań (ZTM).

W przeprowadzonym na potrzeby niniejszego dokumentu badaniu ankietowym respondentów poproszeni zostali o ocenę dostępności połączeń komunikacyjnych pomiędzy Gminą Swarzędz a innymi gminami i miastami. Największa część ankietowanych (aż 1/3) uważa, iż połączenia te są dobre, a ponad 20%, że bardzo dobre. 24% ankietowanych oceniło je jako przeciętne. 16% uważa, że połączenia są złe, a tylko niespełna 6% – bardzo złe. Ogólna ocena możliwości połączeń komunikacyjnych jest zatem pozytywna i ocenić ją można jako dobrą.

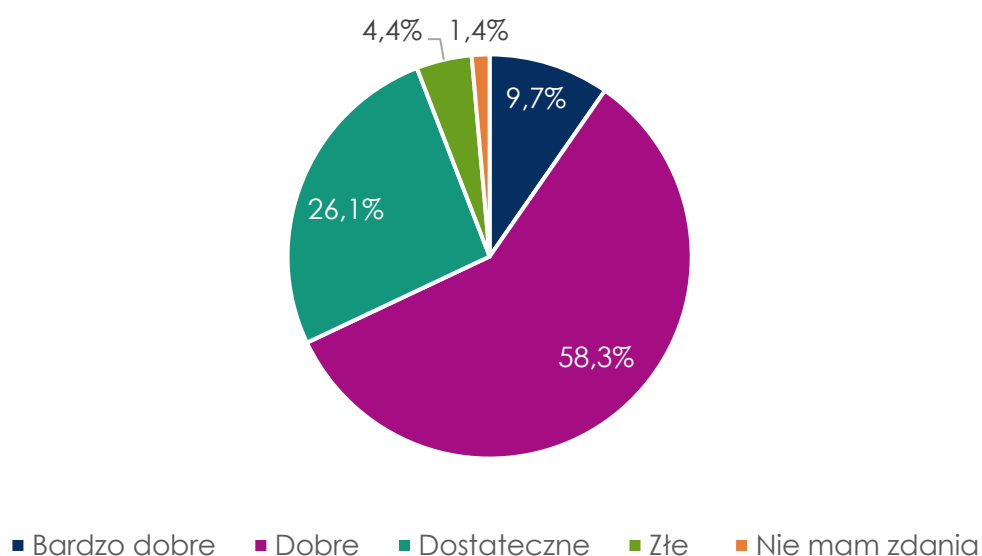
Wykres 1. Dostępność połączeń komunikacyjnych z innymi gminami i miastami według ankietowanych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Ankietowani poproszeni zostali również o ocenę aktualnych warunków życia w Gminie. Prawie 60% ankietowanych uważa, iż ogólne warunki życia w Gminie są dobre, a prawie 10%, że są bardzo dobre. 26% respondentów uznała je za przeciętne, a tylko 4% jako złe i niecałe 1,5% jako bardzo złe. Można zatem przyjąć, iż mieszkańcy Gminy Swarzędz, którzy stanowili aż 94% ankietowanych, są zadowoleni z życia na terenie Gminy, oferowanych przez nią usług i możliwości.

Wykres 2. Aktualne ogólne warunki życia na terenie Gminy Swarzędz według ankietowanych

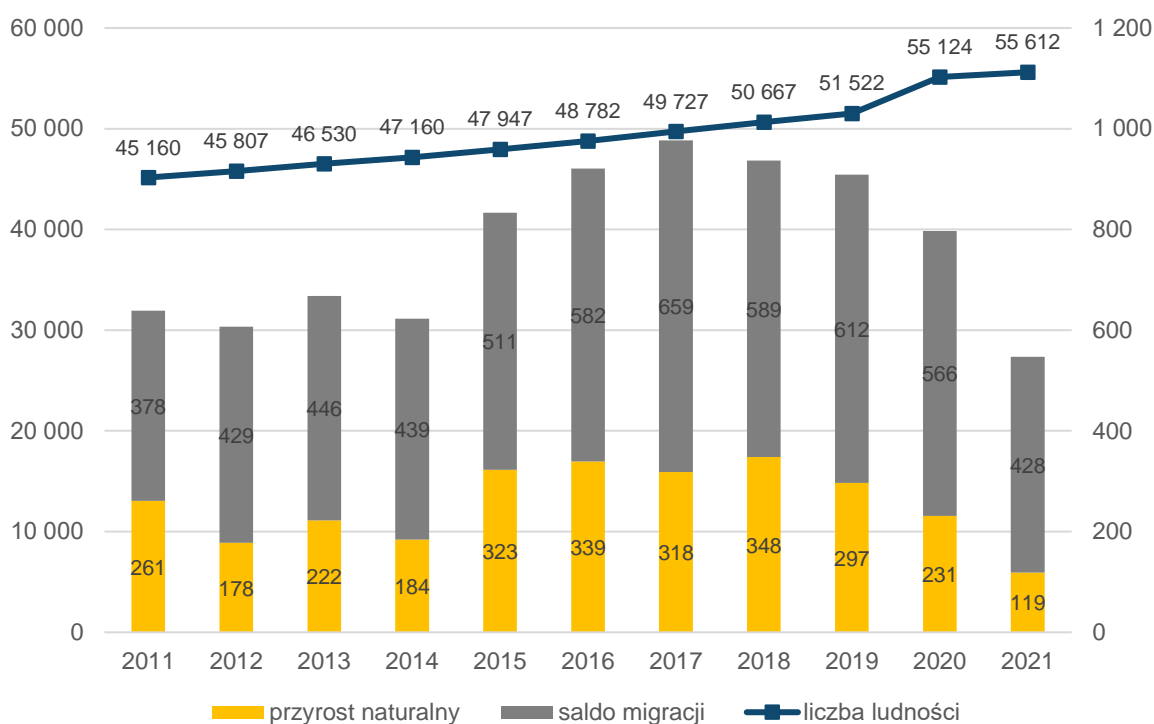
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

2.1.2. Demografia

Analiza demograficzna przeprowadzona została na podstawie danych uzyskanych z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (<https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start>), które różnić się mogą od danych gminnej ewidencji ludności ze względu na stosowanie innej metodyki obliczeń. W GUS bilanse liczby i struktury ludności w gminach opracowane są w oparciu o wyniki Narodowych Spisów Powszechnych z uwzględnieniem zmian spowodowanych ruchem naturalnym (urodzeniami i zgonami), migracjami ludności (na pobyt stały i czasowy) oraz przemieszczeniami związanymi ze zmianami administracyjnymi. Dane o zarejestrowanych urodzeniach i zgonach pochodzą ze sprawozdawczości urzędów stanu cywilnego, dane o migracjach wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, a źródłem danych o zameldowaniach na pobyt stały w gminie jest rejestr PESEL (od 2006 roku). Mimo rozbieżności pomiędzy gminną ewidencją zasobów ludności a danymi GUS, analiza danych pozwala na zbadanie trendów i prognozowanych zmian w strukturze demograficznej Gminy Swarzędz.

W 2021 roku Gminę Swarzędz zamieszkiwało 55 612 osób. Była to najliczniejsza gmina w powiecie poznańskim – jej mieszkańcy stanowili 13% wszystkich mieszkańców powiatu. Od kilku lat obserwuje się systematyczny wzrost liczby mieszkańców Swarzędza i okolicznych sołectw. Jest on uwarunkowany położeniem Gminy w aglomeracji poznańskiej, w której obserwuje się najbardziej dynamiczne procesy suburbanizacji w skali całego kraju. Wśród czynników decydujących o przenoszeniu się mieszkańców głównego ośrodka miejskiego – Poznania – na tereny podmiejskie można wymienić panujące na tym obszarze korzystniejsze warunki ekonomiczne dla rozwoju budownictwa mieszkaniowego, szczególnie jednorodzinne oraz walory środowiska naturalnego przy jednoczesnym zapewnieniu dobrej i stale usprawnianej komunikacji z Poznaniem. Stąd też zauważalne jest w Gminie dodatnie saldo migracji, a także wysoki współczynnik przyrostu naturalnego, który wynika z cech osób decydujących się na zamieszkanie na terenie Gminy. Są to w głównej mierze osoby o ustabilizowanej sytuacji życiowej i zawodowej oraz posiadające wyższe wykształcenie, które decydują się założyć lub powiększyć posiadaną już rodzinę.

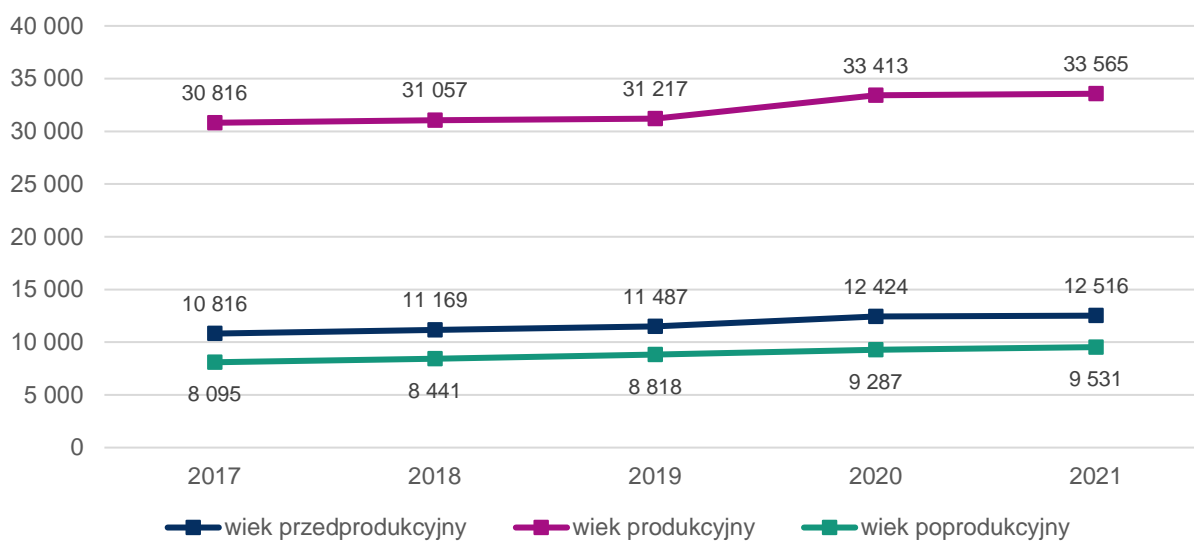
Wykres 3. Zmiany liczby ludności w Gminie Swarzędz w latach 2011-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Poniższy wykres przedstawia kształtowanie się poszczególnych grup wiekowych w Gminie Swarzędz. Na wykresie tym również widać zwiększającą się liczbę mieszkańców, w każdej grupie wiekowej. Pozytywnym aspektem jest liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym, czyli dzieci i młodzieży, zdecydowanie przewyższająca liczbę mieszkańców w wieku poprodukcyjnym, czyli seniorów.

Wykres 4. Struktura ludności w Gminie Swarzędz w latach 2017-2021

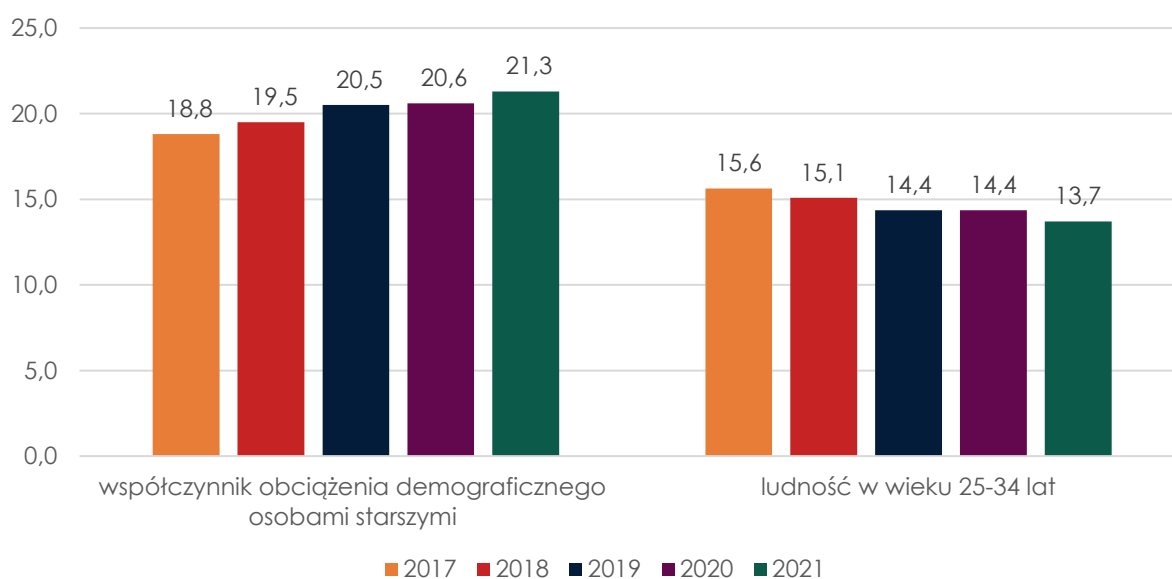

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Istotnym wskaźnikiem demograficznym jest procent mieszkańców w wieku 25-34 lat w stosunku do ludności ogółem, czyli osób stanowiących główną siłę napędową rozwoju ekonomicznego. W Gminie Swarzędz wskaźnik ten ulega tendencji spadkowej, co świadczy o zmniejszającej się liczbie mieszkańców w wieku 25-34 lat. Ponadto dynamika zmian jest wyższa na terenie Gminy niż w powiecie i województwie, co jest sytuacją niekorzystną. Wynika to prawdopodobnie z tego, iż osoby młode, np. po ukończeniu studiów nie wracają do domu rodzinnego, tylko pozostają w mieście m.in. w Poznaniu.

Rośnie z kolei współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi. Oznacza to, iż corocznie zwiększa się udział seniorów w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym. Jest to tendencja charakterystyczna dla całego kraju. Sprawia ona, że należy zwrócić większą uwagę na potrzeby osób starszych. Trzeba również liczyć się z tym, że w najbliższej przyszłości sytuacja demograficzna może wpływać na zmienność zapotrzebowania na niektóre usługi.

Wykres 5. Wskaźniki demograficzne obrazujące sytuację demograficzną w Gminie Swarzędz (%)

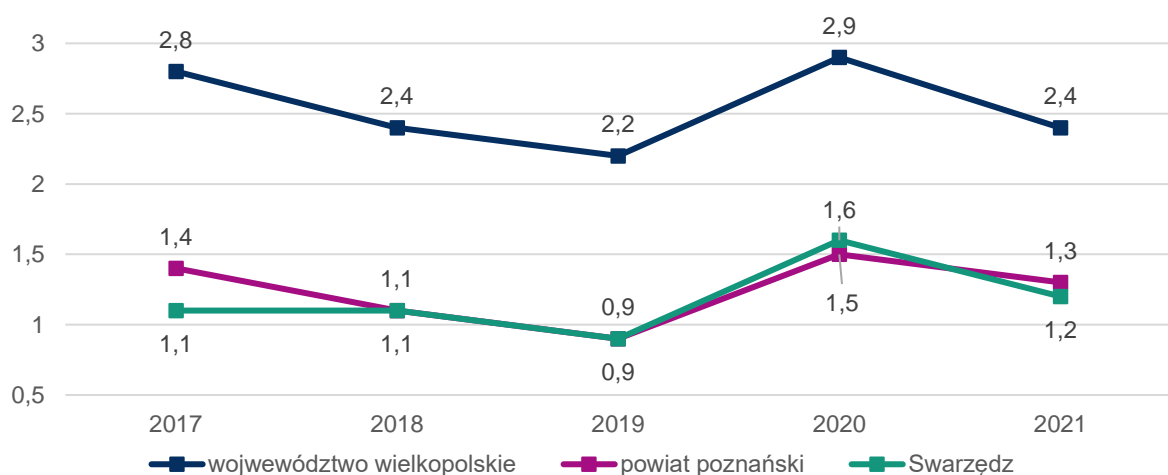
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rynek pracy

Jakość życia każdej społeczności gminnej zależy m.in. od sytuacji na rynku pracy. Stabilne zatrudnienie oraz satysfakcjonujące wynagrodzenie odpowiadające poziomowi wykształcenia, wpływają na chęć osiedlenia się w danej jednostce lub pozostania po zakończeniu edukacji przez ludzi młodych. Jednym z negatywnych zjawisk społecznych powiązanych z rynkiem pracy jest bezrobocie. Analizę udziału ludności w wieku produkcyjnym, która dotknięta była zjawiskiem bezrobocia w latach 2017-2021 przedstawia poniższa rycina. Stopa bezrobocia w analizowanych latach utrzymuje się na podobnym poziomie, choć ulega nieznacznym wahaniom.

Udział osób bezrobotnych w całkowitej liczbie osób w wieku produkcyjnym w Gminie Swarzędz utrzymuje się na poziomie zbliżonym do średniej w powiecie poznańskim. Stopa bezrobocia w Gminie i powiecie jest niższa niż średnio w województwie wielkopolskim. Ma to związek z większymi możliwościami uzyskania satysfakcjonującego zatrudnienia na terenie gmin wchodzących w skład powiatu poznańskiego niż mniej rozwiniętych i bardziej oddalonych od centralnego ośrodka wojewódzkiego, jakim jest miasto Poznań. Ponadto samo miasto oferuje szeroką ofertę zatrudniania w jego obrębie.

Wykres 6. Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Swarzędz na tle powiatu i województwa w latach 2017-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W ostatnich 3 analizowanych latach (2019-2021) liczba osób bezrobotnych również ulegała wahaniom, lecz zaobserwować można tendencję wzrostową – liczba osób bezrobotnych zwiększyła się z 284 osób w 2019 roku do 418 osób w roku 2021. Zdecydowanie najwyższym wynikiem na tle porównywanych lat charakteryzuje się rok

2020, kiedy to liczba osób bezrobotnych wzrosła do 538. Prawdopodobnie było to spowodowane sytuacją epidemiologiczną na świecie – pandemia COVID-19 wpłynęła na utratę zatrudnienia w kraju, ale również ograniczyła możliwość wyjazdu do pracy za granicę.

W podziale na płeć wśród osób niezatrudnionych dominują kobiety (udział bezrobotnych kobiet w całkowitej liczbie osób bezrobotnych w Gminie Swarzędz wynosi około 60%). Większy odsetek kobiet wśród osób poszukujących pracy wynika m.in. z obowiązków macierzyńskich i zachowania tradycyjnego podziału ról w małżeństwie, gdzie to kobieta opiekuje się gospodarstwem domowym, a mężczyzna utrzymuje dom. Problemem może być również niechęć pracodawców do zatrudniania kobiet wychowujących małe dzieci lub potencjalnie mogących zostać matkami w najbliższym czasie. Trudniejszy jest także powrót do aktywności zawodowej kobiet po przerwie związanej z macierzyństwem. Należy jednak mieć na uwadze również sytuację, w której kobiety nie chcą podejmować zatrudnienia i z własnego wyboru pozostają bezrobotne.

Odsetek osób z niepełnosprawnościami wśród osób bezrobotnych na terenie Gminy Swarzędz wynosi około 5%.

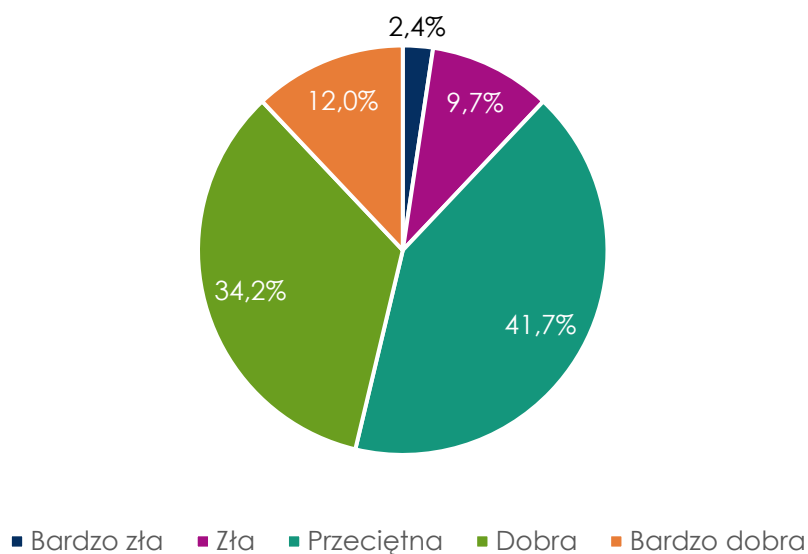
Tab. 1. Dane statystyczne w obszarze bezrobocia w Gminie Swarzędz w latach 2019-2021

		2019	2020	2021
liczba bezrobotnych		284	538	418
w tym	kobiety	187	320	252
	mężczyźni	97	218	166
odsetek os. z niepełnosprawnościami wśród bezrobotnych		5,28%	4,65%	5,74%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu.

Jednym z pytań zadanych w badaniu ankietowym była prośba o ocenę lokalnego rynku pracy. Zdecydowana większość respondentów, bo prawie 42% oceniała go jako przeciętny. Ponad 34% ankietowanych ocenia ten aspekt dobrze, a 12% bardzo dobrze. Niespełna 10% ankietowanych jest niezadowolona z sytuacji na rynku pracy w Gminie i ocenia ją źle, a 2,4% bardzo źle.

Wykres 7. Ocena lokalnego rynku pracy według ankietowanych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Prace społecznie użyteczne to forma wsparcia skierowana do osób bezrobotnych bez prawa do zasiłku, jednocześnie korzystających ze świadczeń pomocy społecznej albo uczestniczących w kontrakcie socjalnym, indywidualnym programie usamodzielnienia lub w indywidualnym programie zatrudnienia socjalnego. Prace te odbywają się bez nawiązania stosunku pracy. Wykonywanie prac społecznie użytecznych odbywa się na podstawie porozumienia zawartego między starostą a gminą, na rzecz której prace społecznie użyteczne będą wykonywane. Starosta refunduje gminie ze środków Funduszu Pracy do 60% minimalnej kwoty świadczenia przysługującego bezrobotnemu. Świadczenie to może być w całości finansowane z budżetu gminy. Z tej formy wsparcia na terenie Gminy Swarzędz w ciągu ostatnich 3 lat (2019-2021) skorzystały łącznie 23 osoby. Zauważyć można tendencję spadkową w liczbie osób korzystających z prac społecznie użytecznych – w 2019 roku było to 11 osób, w 2020 roku 8 osób, a w 2021 już tylko 4 osoby. Spadek ten jest związany z decyzjami starosty, na podstawie których, w ciągu trzech ostatnich lat, do prac była skierowywana coraz mniejsza liczba osób. Sytuacja ta jest również wynikiem spadku liczby osób bezrobotnych z terenu Gminy zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy, które mogłyby skorzystać z tej formy aktywizacji.

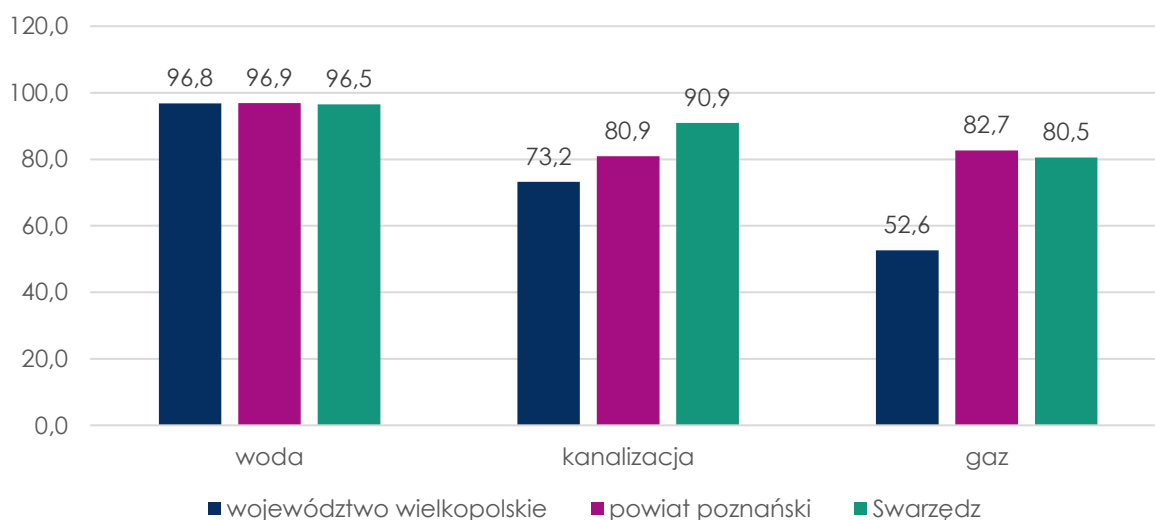
2.1.3. Sytuacja mieszkaniowa

Na sytuację mieszkaniową na obszarze danej jednostki składa się wiele czynników, wobec czego problematyczne staje się jednoznaczne określenie poziomu, na jakim znajduje się Gmina w tym obszarze.

Z danych uzyskanych z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego wynika, iż przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w Gminie Swarzędz wynosi 87,4 m², w tym powierzchnia użytkowa w przeliczeniu na 1 mieszkańca wynosi 32,6 m². Przeciętna liczba izb w mieszkaniu wynosi 4,2, co w przeliczeniu na liczbę osób przypadających na 1 izbę wynosi 0,6. Przeciętna liczba osób w 1 mieszkaniu wynosi 2,7. Wskaźniki te utrzymywały się na podobnych wartościach w latach 2019-2021.

Analizie poddana została dostępność infrastruktury technicznej, tj. sieci wodociągowej, kanalizacyjnej oraz gazowej na terenie Gminy Swarzędz w porównaniu ze średnią dla powiatu poznańskiego oraz województwa wielkopolskiego w 2021 roku. Na podstawie danych GUS określić można, iż Gmina Swarzędz charakteryzuje się bardzo wysoką dostępnością infrastruktury sieciowej. Dostęp do sieci gazowej jest porównywalny do średniej w powiecie i województwie i wynosi 96,5%. Z kolei dostęp do sieci kanalizacyjnej jest o 10% wyższy niż średnio w powiecie i ok. 17% wyższy niż średnio w województwie. Jeśli chodzi o użytkowanie sieci gazowej jest ona porównywalna do innych gmin w powiecie, lecz zdecydowanie wyższa niż średnio w województwie.

Wykres 8. Udział budynków mieszkalnych podłączonych do infrastruktury technicznej na terenie Gminy Swarzędz na tle powiatu i województwa w 2021 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Polityka mieszkaniowa w Gminie Swarzędz uregulowana została uchwałą nr XVI/127/2011 Rady Miejskiej w Swarzędzu z dnia 27 września 2011 r. w sprawie: zasad wynajmowania lokali mieszkalnych wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Swarzędz, a następnie zmieniona uchwałą nr XXIII/231/2016 Rady Miejskiej w Swarzędzu z dnia 17 maja 2016 r. w sprawie: zmiany uchwały nr XVI/127/2011 Rady Miejskiej w Swarzędzu z dnia 27 września 2011 roku w sprawie zasad wynajmowania lokali mieszkalnych wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Swarzędz.

O przydział lokalu mieszkalnego na czas nieoznaczony mogą ubiegać się w pierwszej kolejności osoby, które spełniają łącznie następujące warunki:

- 1) których miejscem zamieszkania w ostatnich pięciu latach jest gmina,
- 2) znajdują się w warunkach mieszkaniowych kwalifikujących wnioskodawcę do ich poprawy, przez które należy rozumieć:
 - a) zamieszkiwanie w lokalu o znacznym przegęszczeniu, w którym łączna powierzchnia mieszkalna (pokoi) nie przekracza 5 m² na jedną osobę uprawnioną do zamieszkiwania w nim, a w przypadku gospodarstwa jednoosobowego 10 m²,
lub
 - b) zamieszkiwanie w lokalu niespełniającym wymagań dla pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi w rozumieniu przepisów określających warunki techniczne, jakim powinny odpowiadać budynki lub zamieszkiwanie w budynkach użytkowych bądź gospodarczych,
lub
 - c) zamieszkiwanie w lokalu, który ze względu na jego położenie /kondygnację/, wyposażenie techniczne, wielkość – nie jest odpowiedni dla najemcy lub osób wspólnie zamieszkujących z powodu podeszłego wieku tych osób, schorzeń narządów ruchu lub niepełnosprawności w stopniu znacznym w rozumieniu przepisów Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych.
- 3) posiadają dochody gwarantujące płaćność czynszu. Wymóg gwarantujący płaćność czynszu jest spełniony, jeżeli dochód miesięczny brutto przypadający na jednego członka gospodarstwa domowego ze wszystkich źródeł w okresie trzech miesięcy poprzedzających datę złożenia wniosku zawiera się w przedziale 40-125%

najniższej emerytury w gospodarstwie wieloosobowym i 60-175% w gospodarstwie jednoosobowym,

4) złożą wnioski o przydział mieszkania.

W 2021 roku Gmina Swarzędz w swoich zasobach posiadała 448 mieszkań komunalnych, 16 mieszkań socjalnych i 8 mieszkań chronionych. Zasoby te ulegały zmianom w ostatnich latach, lecz ostatecznie liczba mieszkań komunalnych i socjalnych zmniejszyła się, a mieszkań chronionych (wspieranych i treningowych) zwiększyła się. Średni okres oczekiwania na mieszkanie komunalne wynosi 72 miesiące, czyli 6 lat.

Tab. 2. Liczba mieszkań komunalnych, socjalnych oraz chronionych w Gminie Swarzędz w latach 2018-2021

	2018	2019	2020	2021
Liczba mieszkań komunalnych	454	470	488	448
Liczba mieszkań socjalnych	78	28	28	16
Liczba mieszkań chronionych wspieranych	1	1	3	4
Liczba mieszkań chronionych treningowych	1	1	3	4

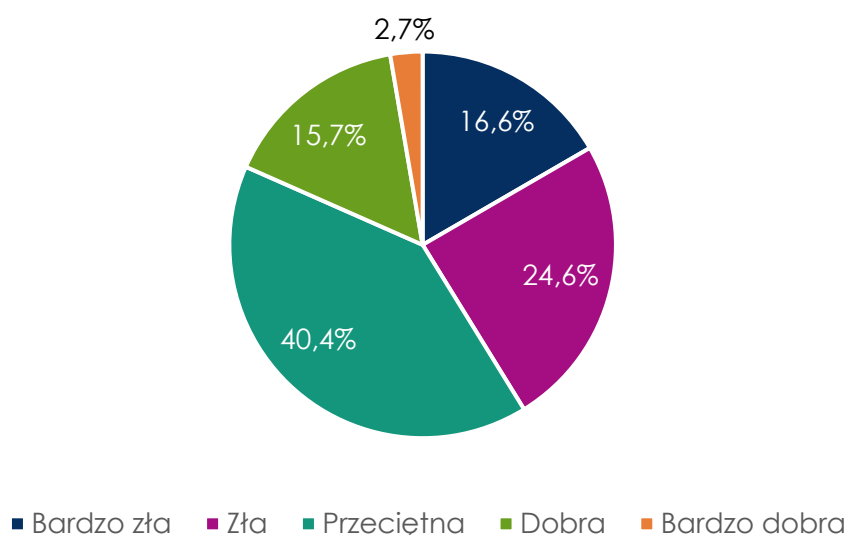
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy w Swarzędzu.

Celem funkcjonowania mieszkań chronionych jest wspieranie osób z różnymi dysfunkcjami w ich usamodzielnianiu się i integracji ze społeczeństwem. Każda osoba mieszkająca w mieszkaniu chronionym współpracuje ze specjalistami mającymi pomóc jej w osiągnięciu samodzielności życiowej. Pobyt w mieszkaniu chronionym może być przyznany osobie, która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebuje wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymaga usług w zakresie świadczonym przez jednostkę całodobowej opieki, w szczególności osobie z zaburzeniami psychicznymi, osobie opuszczającej pieczę zastępczą, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, zakład dla nieletnich, a także cudzoziemcowi o statusie uchodźcy. W 2021 roku w Gminie Swarzędz funkcjonowało 8 mieszkań chronionych treningowych i wspieranych: 5 w ramach programu kompleksowego wsparcia rodzin „Za życiem” oraz 3 w ramach zadań własnych gminy. Obecnie na terenie Gminy nie dostrzega się rzeczywistego zapotrzebowania na mieszkania treningowe dla osób z niepełnosprawnościami.

Natomiast zauważalna jest za mała liczba mieszkańców wspieranych dla osób starszych oraz brak specjalistycznego ośrodka dla osób z chorobami otępiennymi.

W przeprowadzonym badaniu ankietowym respondenci zostali poproszeni o ocenę, jak według nich kształtuje się dostępność mieszkań socjalnych i komunalnych na terenie Gminy. Najwięcej osób oceniło tę kwestię neutralnie zaznaczając odpowiedź „przeciętnie”, jednak prawie ¼ respondentów uważa, iż dostępność wspomnianych mieszkań jest zła, a prawie 17%, iż bardzo zła. Niespełna 16% ankietowanych ocenia ten aspekt dobrze, a niecałe 3% bardzo dobrze. Można zatem wyciągnąć wniosek, iż dostępność mieszkań komunalnych i socjalnych na terenie Gminy Swarzędz jest niewystarczająca według jej mieszkańców.

Wykres 9. Ocena dostępu do mieszkań komunalnych i socjalnych według ankietowanych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

W 2021 roku mieszkańcy Gminy Swarzędz złożyli 477 wniosków o przyznanie dodatku mieszkaniowego. Pomocy udzielono 283 rodzinom i wydano 452 decyzje, w tym 419 przyznających dodatek mieszkaniowy i 33 decyzje odmowne. W porównaniu z 2020 rokiem, w 2021 wsparcia udzielono mniejszej liczbie rodzin (o 11), lecz wydano o 15 więcej dodatków mieszkaniowych i wydatkowano kwotę o ok. 90 tys. zł większą.

2.1.4. Opieka nad dziećmi do lat 3

Opiekę nad dziećmi do lat 3 zapewniają żłobki i kluby dziecięce. Na terenie Gminy Swarzędz funkcjonują 24 żłobki, w tym 12 na terenie miasta i 12 na terenach wiejskich. Placówki charakteryzują się zróżnicowaną wielkością – najmniejszy żłobek posiada 20 miejsc dla dzieci, a największy 115. Część placówek zapełniona jest w 100%, to znaczy,

że na każde dostępne miejsce zapisane jest dziecko. Jednak część żłobków posiada wiele wolnych miejsc – w niektórych przypadkach nawet ponad połowę spośród wszystkich dostępnych. Oznacza to, iż na terenie Gminy dostępna jest duża rezerwa dostępnych miejsc – dotyczy to jednak tylko placówek prywatnych, ponieważ jedyny funkcjonujący na terenie Gminy żłobek miejski każdego roku ma wszystkie miejsca zajęte.

Właściciele placówek oferują zniżki w opłacie za pobyt dziecka w żłobku. O zniżkę ubiegać się mogą rodzice, którzy posyłają kolejne dziecko do placówki, do której uczęszcza już rodzeństwo tego dziecka, ale także w przypadku posiadania Karty Dużej Rodziny lub gdy dziecko było nieobecne w żłobku powyżej 12 dni roboczych w danym miesiącu. Niektóre placówki zostały dostosowane do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami oraz wymagających szczególnej opieki – dotyczy to 3 żłobków na terenie miasta i 1 poza nim.

Tab. 3. Żłobki na terenie Miasta i Gminy Swarzędz

Lp.	Nazwa	Liczba miejsc	Liczba zapisanych dzieci	Opłata mc (zł)	Opłata za wyżywienie	Zniżka	Dostosowanie dla dzieci z niepełnosprawnościami
Żłobki na terenie Miasta							
1.	Żłobek Kinderlandia Oddział II	42	26	900,00	200,00 zł/mc	50% z Urzędu Gminy	nie
2.	Żłobek na Górcie	64	39	700,00	11,00 zł/dzień	13% ¹	tak
3.	Żłobek „Mały Świat”	115	115	930,00	10,00 zł/dzień	10% ¹	nie
4.	Żłobek 123 Nauki i Sztuki	34	brak danych	890,00	8 zł/dzień	20% ¹	tak
5.	Żłobek Prywatny „Akademia Kolorowej Ciuchci”	20	20	950,00	16 zł/dzień	20% ¹	tak
6.	Żłobek Miejski „Maciuś”	95	95	264,00	20 zł/dzień	50% ¹	nie
7.	Żłobek „Magiczne Elfy”	25	brak danych	650,00	13,50 zł/dzień	brak danych	nie
8.	Żłobek AHOJ	21	brak danych	750,00	13 zł/dzień	10% ¹ / 10% ²	nie
9.	Prywatny Żłobek „Planeta Wyobraźni”	31	brak danych	800,00	13 zł/dzień	25% ¹	nie
10.	Żłobek AKUKU	33	33	890,00	12 zł/dzień	brak danych	nie

11.	Mały Świat	47	20	930,00	10 zł/dzień	10% ¹	nie
12.	Żłobek Artystyczno-Przyrodniczy „Kolorowe Motylki”	68	38	400,00	250 zł/ mc	brak danych	nie
Żłobki na terenie Gminy							
1.	MAYA – Baśniowy Dworek	40	26	850,00	16 zł/dzień	brak danych	nie
2.	Żłobek Kolorowe Kredki	68	17	630,00	12,50 zł/dzień	brak danych	nie
3.	PRYWATNY ŻŁOBEK „BAJKOWA KRAINA” ODDZIAŁ II	48	24	800,00	13,50 zł/dzień	brak danych	nie
4.	Żłobek MISIAKI Monika Guzik	23	brak danych	550,00	9 zł/dzień	20% ¹	nie
5.	INTEGRACYJNY ŻŁOBEK AKUKU	48	48	890,00	12 zł/dzień	brak danych	tak
6.	Żłobek Tygryski	37	24	925,00	25 zł/mc	15% ³	nie
7.	Prywatny Żłobek Kraina Małych Stópek	41	31	850,00	1 zł/dzień	brak danych	nie
8.	Żłobek Przyszań	51	50	900,00	15 zł na dzień	10% ^{1 12}	nie
9.	Żłobek Za Lasem	28	20	900,00	280 zł /mc	brak danych	nie
10.	Prywatny Żłobek „Jarzębinka”	21	21	500,00	10,50 zł/dzień	30% ¹ / 50% trzecie dziecko	nie
11.	Prywatny Żłobek Słoniki	104	44	925,00	250 zł/mc	15% ³	nie
12.	Prywatny Żłobek Akademia Kolorowej Ciuchci	36	36	630,00	12 zł/dzień	20% ¹	nie

¹ z tytułu rodzeństwa uczęszczającego do placówki

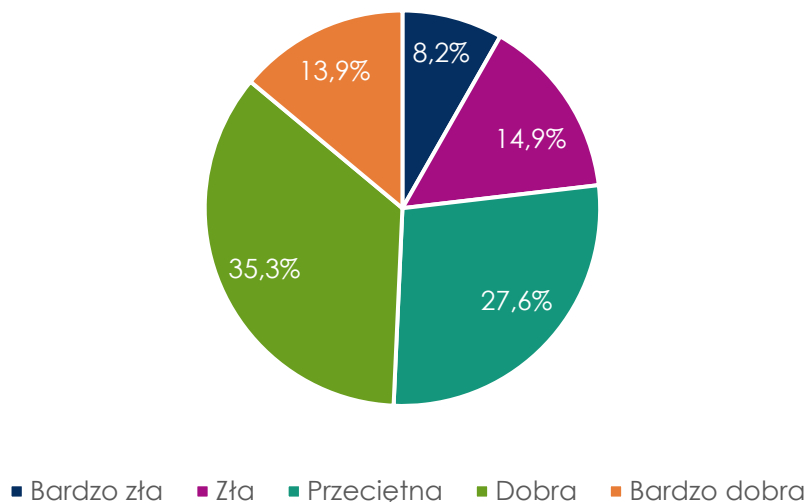
² wielodzietność lub Karta Dużej Rodziny

³ z tytułu nieobecności dziecka powyżej 12 dni roboczych w danym miesiącu

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych „Emp@tia. Portal Informacyjno-Uługowy” <https://empatia.mpips.gov.pl/dla-swadczeniobiorcow/rodzina/d3/rejestr-zlobkow-i-klubow> (dostęp: 9.02.2022 r.)

Mieszkańcy dobrze oceniają funkcjonowanie opieki nad dziećmi do lat 3 na terenie Gminy Swarzędz. W przeprowadzonym badaniu ankietowym aż 35% ankietowanych udzieliło takiej odpowiedzi. Bardzo zadowolonych z opieki żłobkowej było prawie 14% respondentów. Niecałe 28% ankietowanych uważa, iż opieka ta jest zapewniana na poziomie przeciętnym. 22% respondentów jest niezadowolona z świadczonej opieki żłobkowej, oceniając ją źle (14%) lub bardzo źle (8%).

Wykres 10. Ocena zapewnienia opieki nad dziećmi do lat 3 na terenie Gminy Swarzędz według ankietowanych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

2.1.5. Wychowanie przedszkolne

Na terenie Gminy Swarzędz publiczną opiekę przedszkolną zapewnia 17 placówek. Przedszkola zapewniają opiekę nad dziećmi między godziną 6:00 a 18:00 (najdłużej czynne jest Przedszkole Publiczne „Kompas” w Swarzędzu). Placówki charakteryzują się zróżnicowaną wielkością – liczba uczęszczających dzieci wynosi od 64 (najmniejsze jest Przedszkole „Koszałek Opatek” w Kobylnicy) do 175 (najliczniejsze jest Przedszkole publiczne „Zaczarowana podkowa” w Zalasewie).

Tab. 4. Przedszkola publiczne na terenie Gminy Swarzędz

Lp.	Nazwa przedszkola/oddziału/punktu przedszkolnego	Liczba dzieci	Liczba grup	Średnia wielkość grupy	Godziny otwarcia
1.	Przedszkole nr 1 „Żołędziowe Skrzaty” w Swarzędzu (gminne)	84	4	21,0	6:30-16:30
2.	Przedszkole nr 2 „Miś Uszatek” w Swarzędzu (gminne)	121	5	24,2	6:30-16:30
3.	Przedszkole nr 3 „Pod Kasztanami” w Swarzędzu (gminne)	72	3	24,0	6:30-16:30
4.	Przedszkole nr 4 „Bajkowy Świat” w Swarzędzu (gminne)	124	5	24,8	6:30-16:30
5.	Przedszkole nr 5 „Zielona Pótnutka” w Swarzędzu (gminne)	123	5	24,6	7:00-17:00
6.	Przedszkole „Koszałek Opatek” w Kobylnicy (gminne)	64	3	21,3	6:30-16:30
7.	Przedszkole Publiczne „Tęczowy port” w Swarzędzu	125	5	25,0	6:00-17:00

8.	Przedszkole publiczne „Zaczarowana podkowa” w Zalasewie	175	7	25,0	6:30-17:00
9.	Przedszkole Publiczne nr 6 w Swarzędzu	75	3	25,0	6:30-17:00
10.	Przedszkole nr 7 „Jarzębinka” w Swarzędzu	99	4	24,8	6:30-17:00
11.	Przedszkole Publiczne „Kompas” w Swarzędzu	125	5	25,0	6:00-18:00
12.	Przedszkole Publiczne „Wesoła kraina” w Gortatowie	120	5	24,0	6:30-17:00
13.	Przedszkole Publiczne „Chatka Puchatka” w Swarzędzu	144	6	24,0	6:30-17:00
14.	Przedszkole nr 1 „Malowany konik” w Zalasewie	125	5	25,0	6:30-17:00
15.	Przedszkole nr 8 „Jarzębinka Planty” w Swarzędzu	139	6	23,2	6:00-17:00
16.	Przedszkole „Jarzębinka Paczkowo” w Paczkowie	150	6	25,0	6:00-17:00
17.	Przedszkole nr 1 w Gortatowie	123	5	24,6	6:30-17:00

Źródło: dane Urzędu Miasta i Gminy w Swarzędzu.

Ponadto na terenie Miasta i Gminy działa również 19 przedszkoli niepublicznych. Charakteryzują się one podobnymi godzinami otwarcia, co przedszkola publiczne, jednak mają zazwyczaj mniejszą liczbę miejsc. Niektóre z przedszkoli niepublicznych posiadają tylko jedną grupę, do której uczęszcza kilkanaście dzieci.

Tab. 5. Przedszkola niepubliczne na terenie Gminy Swarzędz

	Nazwa przedszkola/oddziału/punktu przedszkolnego	Liczba dzieci	Liczba grup	Średnia wielkość grupy	Godziny otwarcia
1.	Prywatne Przedszkole „Lisek Urwisek” w Zalasewie	93	5	18,6	6:30-18:00
2.	Przedszkole Niepubliczne „Mali Artyści” w Swarzędzu	20	2	10,0	6:30-17:00
3.	Przedszkole Niepubliczne pw. Dzieciątka Jezus w Swarzędzu	48	2	24,0	6:30-17:00
4.	Niepubliczne Przedszkole „Tygryski” w Gruszczyne	16	1	16,0	6:30-17:30
5.	Niepubliczne Specjalne Przedszkole „Familia” w Swarzędzu	17	1	17,0	7:45-17:45
6.	Niepubliczne Przedszkole „Mały Skaut” w Zalasewie z oddziałami zamiejscowymi w Swarzędzu	147	7	21,0	6:30-17:30
7.	Przedszkole Niepubliczne „Za Lasem” w Zalasewie	97	5	19,4	7:00-17:00
8.	Niepubliczne Przedszkole Anglojęzyczne US Academy for kids w Zalasewie	45	2	22,5	6:30-17:00

9.	Niepubliczne Przedszkole „Słoniki” w Gruszczynie	61	3	20,3	6:30-17:30
10.	Przedszkole „Na Górcie” w Swarzędzu	90	4	22,5	7:00-17:00
11.	Przedszkole „Kolorowe kredki” w Zalasewie	91	4	22,8	7:00-17:00
12.	Przedszkole „Kolorowe motylki” w Swarzędzu	50	2	25,0	6:30-17:30
13.	Przedszkole „Misiaki” w Rabowicach	21	1	21,0	6:30-17:00
14.	Niepubliczne Przedszkole „Akuku” w Zalasewie	58	2	29,0	6:30-17:00
15.	Przedszkole „Ahoj” w Swarzędzu z oddziałami zamiejscowymi w Zalasewie	12	1	12,0	7:00-16:00

Źródło: dane Urzędu Miasta i Gminy w Swarzędzu.

Oprócz przedszkoli wykazanych w powyższej tabeli, od 2022 roku na terenie Gminy działalność dydaktyczno-wychowawczą rozpoczęły 4 nowe placówki niepubliczne.

Są to:

- Przedszkole Niepubliczne „Magiczne Elfy” Akademia Kreatywnego Przedszkolaka w Swarzędzu,
- Przedszkole Nauki i Sztuki 123 w Swarzędzu,
- Przedszkole „Planeta Wyobraźni” w Swarzędzu,
- Przedszkole „Przystań” w Zalasewie.

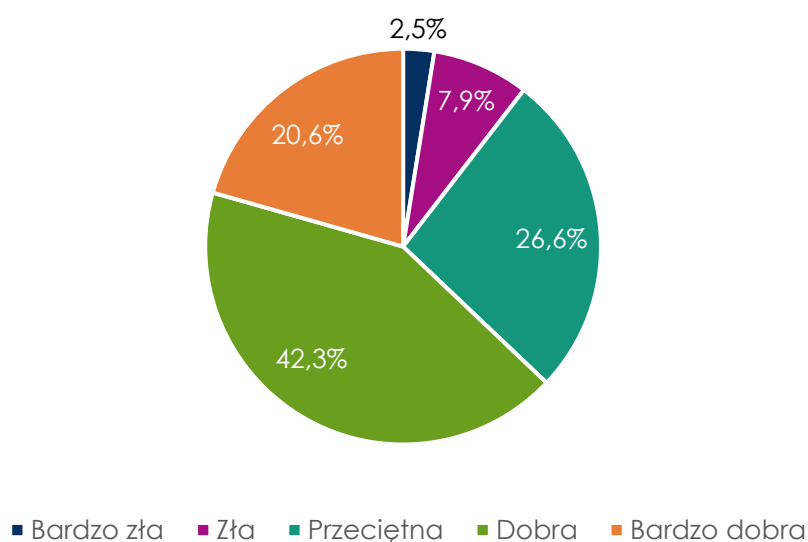
Upowszechnienie opieki przedszkolnej na terenie Gminy Swarzędz wynosi 100%, co oznacza, że każde dziecko, którego rodzice wyrazili chęć zapisania dziecka do przedszkola otrzymało miejsce. Część dzieci z terenu Gminy uczęszcza do przedszkoli zlokalizowanych na terenie innych gmin – w 2021 roku było to 130 dzieci. Analogicznie dzieci zamieszkujące inne gminy uczęszczają do przedszkoli w Gminie Swarzędz – w 2021 roku takich dzieci było 93. Ma to związek z podejmowaniem zatrudnienia przez rodziców na terenie innych gmin, przez co dowożą dzieci do placówek zlokalizowanych bliżej swojej pracy, np. w Poznaniu. Corocznie wzrasta miesięczny koszt utrzymania dziecka w przedszkolu gminnym – z 860,48 zł w 2016 roku do 1.224,13 zł w 2021 roku. Wzrasta również wysokość miesięcznej dotacji na dziecko w przedszkolu niepublicznym – w latach 2016-2021 wzrosło o ponad 272 zł.

Tab. 6. Opieka przedszkolna na terenie Gminy Swarzędz

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Udział dzieci objętych opieką przedszkolną (%)	100	100	100	100	100	100
Liczba dzieci z terenu gminy w przedszkolach na terenie innych gmin (os.)	143	131	127	125	130	130
Liczba dzieci z terenu innych gmin w przedszkolach na terenie gminy (os.)	58	75	89	98	95	93
Miesięczny koszt utrzymania 1 dziecka w przedszkolu gminnym (zł)	860,48	884,21	996,62	1.007,13	1.148,80	1.224,13
Wysokość miesięcznej dotacji na 1 dziecko w przedszkolu niepublicznym (zł)	645,36	663,16	747,47	755,35	861,60	918,10

Źródło: dane Urzędu Miasta i Gminy w Swarzędzu.

Mieszkańcy pozytywnie oceniają przedszkola funkcjonujące na terenie Gminy Swarzędz. W przeprowadzonym badaniu ankietowym aż 42% respondentów oceniło wychowanie przedszkolne jako dobre, a ponad 20% jako bardzo dobre. 27% ankietowanych uważa, że oferowana opieka przedszkolna kształtuje się na poziomie przeciętnym. Tylko 10% ankietowanych jest niezadowolonych z funkcjonujących placówek, ich dostępności lub świadczonej oferty (niespełna 8% ocenia ten aspekt źle, a 2,5% bardzo źle).

Wykres 11. Ocena wychowania przedszkolnego na terenie Gminy Swarzędz według ankietowanych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

2.1.6. Oświata

Edukację na poziomie podstawowym na terenie Miasta i Gminy Swarzędz zapewnia 11 szkół podstawowych. Liczba uczniów w szkołach waha się od 50 (Szkoła Podstawowa z oddziałami dwujęzycznymi Fundacji EKOS w Swarzędzu) do 867 (Szkoła Podstawowa nr 2 im. Aleksandra Doby w Zalasewie). Większość szkół prowadzi zmianowy system pracy. Szkoły charakteryzują się podobną średnią wielkością oddziałów (klas) – od 18 do 25 (wyłączając szkołę w Wierzonce).

Tab. 7. Szkoły podstawowe na terenie Gminy Swarzędz

Lp.	Nazwa szkoły	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Średnia wielkość oddziału	Liczba etatów nauczycieli	Zmianowy system pracy (tak/nie)
1.	Szkoła Podstawowa nr 1 im. Stanisława Staszica w Swarzędzu	403	21	19,2	66,25	tak
2.	Szkoła Podstawowa nr 2 im. Królowej Jadwigi w Swarzędzu	422	19	22,2	53,02	nie
3.	Szkoła Podstawowa nr 3 im. Polskich Noblistów w Swarzędzu	593	27	22,0	52,43	tak
4.	Szkoła Podstawowa nr 4 im. Jana Brzechwy w Swarzędzu	613	34	18,0	102,68	tak
5.	Szkoła Podstawowa nr 5 im. prof. Adama Wodziczki w Swarzędzu	777	37	21,0	76,96	tak
6.	Szkoła Podstawowa nr 1 im. Mikołaja Kopernika w Zalasewie	484	23	21,0	48,49	tak
7.	Szkoła Podstawowa nr 2 im. Aleksandra Doby w Zalasewie	867	39	22,2	86,51	tak
8.	Szkoła Podstawowa im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Kobylnicy	494	26	19,0	53,33	tak
9.	Szkoła Podstawowa w Wierzonce	106	8	13,3	22,97	nie
10.	Szkoła Podstawowa im. św. Jana Pawła II w Paczkowie	354	16	22,1	42,22	tak
11.	Szkoła Podstawowa z oddziałami dwujęzycznymi Fundacji EKOS w Swarzędzu	50	2	25,0	brak danych	brak danych

Źródło: dane Urzędu Miasta i Gminy w Swarzędzu.

Szkoły na terenie Gminy Swarzędz biorą udział w licznych programach i projektach, pozwalających na pozyskiwanie dodatkowych funduszy na rozwój szkół, w tym na przykład na zakup nowych narzędzi dydaktycznych, wspomagających wszechstronny rozwój uczniów poza podstawą programową.

Ponadto szkoły z terenu Gminy oraz miejscowe władze otrzymują liczne wyróżnienia w dziedzinie edukacji. Wśród nich warto wymienić:

- **Certyfikat Samorządowy Lider Edukacji** (3 lata z rządu);
- **Wyróżnienie Specjalne Zarządu Fundacji Rozwoju Edukacji i Szkolnictwa Wyższego** – przyznawany gminom za największy i najbardziej zauważany wśród społeczności lokalnej progres w dziedzinie nowoczesnego zarządzania oświatą (rok szkolny 2020/2021);
- **Wyróżnienie Nadzwyczajne Zarządu Fundacji Rozwoju Edukacji i Szkolnictwa Wyższego** za największy progres w dziedzinie projektowania i wdrażania nowatorskich rozwiązań w edukacji w stosunku do poprzedniego postępowania certyfikacyjnego (rok szkolny 2019/2020)
- **Certyfikat Edukacyjnej Doskonałości** dla Szkoły Podstawowej nr 1 im. Stanisława Staszica w Swarzędzu (rok szkolny 2020/2021);
- Tytuł **Mecenasa Wiedzy** – przyznawany za szczególne zaangażowanie w promowanie nowoczesnej edukacji (2-krotne odznaczenie).

W celu udzielenia pomocy materialnej uczniom gminnych szkół przydzielane są stypendia oraz zasiłki szkolne. W latach 2019-2022 corocznie przyznawano 2 zasiłki szkolne. Zmniejsza się jednak liczba udzielanych stypendiów szkolnych. Uczniom przyznawana jest również pomoc finansowa na zakup podręczników w ramach rządowego programu „Wyprawka szkolna”.

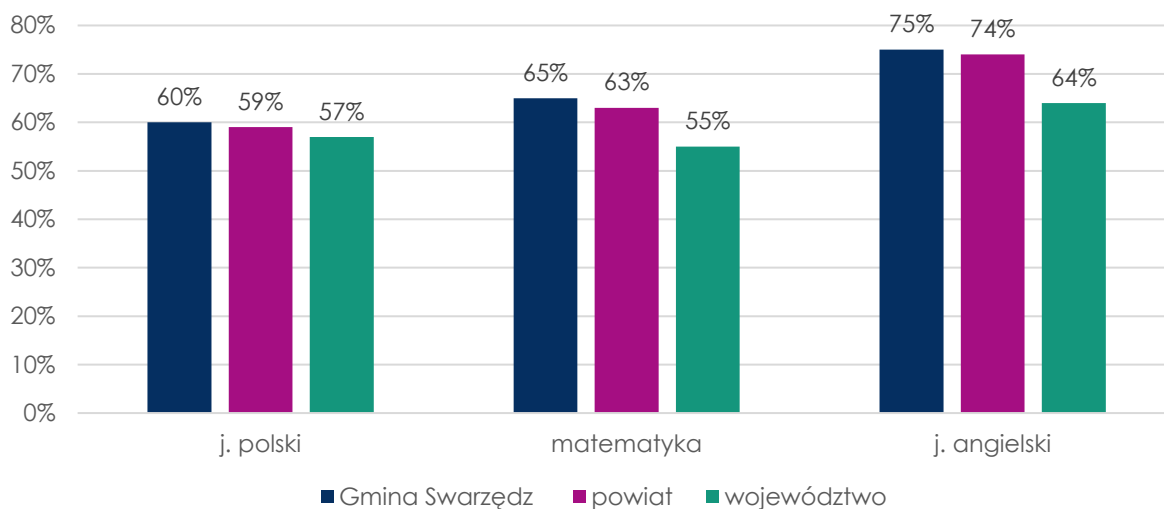
Tab. 8. Pomoc materialna dla uczniów gminnych szkół

Rok szkolny	2019/2020	2020/2021	2021/2022
Rodzaj wsparcia			
stypendium szkolne	76	61	54
zasiłek szkolny	2	2	2
wyprawka szkolna	8	8	12

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Informacji o stanie realizacji zadań oświatowych Gminy Swarzędz za rok szkolny 2019/2020, 2020/2021 i 2021/2022.

Poziom nauczania na terenie danej jednostki zbadać można między innymi za pomocą analizy wyników egzaminów państwowych osiąganych przez uczniów gminnych szkół. Poniższy wykres obrazuje wyniki egzaminu ósmoklasisty uzyskane przez uczniów szkół z terenu Gminy Swarzędz w roku szkolnym 2021/2022 w zestawieniu ze średnimi wynikami szkół na terenie powiatu i województwa. W analizowanym roku uczniowie gminnych szkół osiągnęli wyższe wyniki z każdego przedmiotu, tj. języka polskiego, matematyki i języka angielskiego.

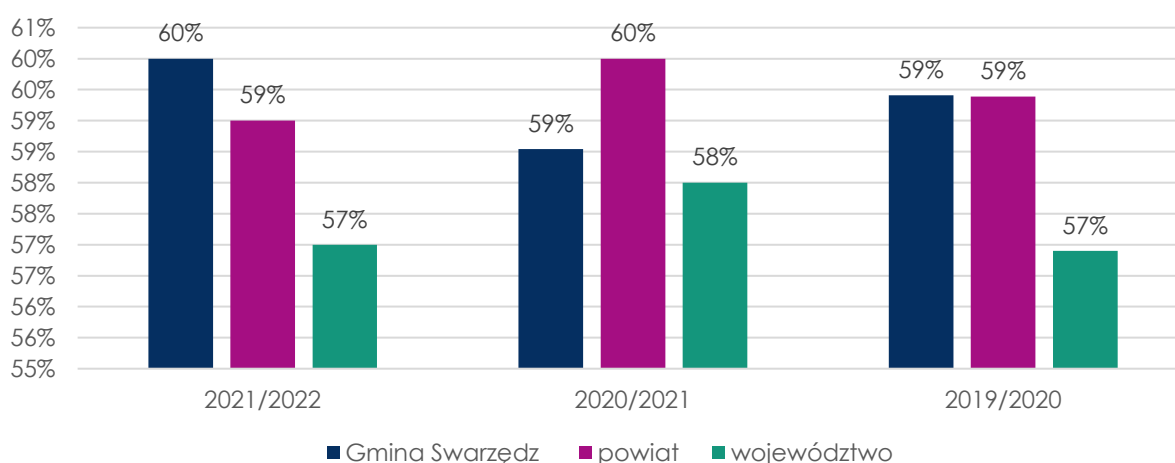
Wykres 12. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w roku szkolnym 2021/2022 roku w Gminie Swarzędz na tle powiatu i województwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Informacji o stanie realizacji zadań oświatowych Gminy Swarzędz za rok szkolny 2021/2022.

W celu pogłębienia analizy poziomu nauczania na terenie Gminy Swarzędz zbadano wyniki egzaminów z poszczególnych przedmiotów z 3 lat i zestawiono je ze średnimi w powiecie i województwie. W przypadku egzaminu z języka polskiego wyniki te okazały się bardzo zbliżone – różniły się o 1-3% zarówno na przestrzeni lat, jak i pomiędzy analizowanymi jednostkami.

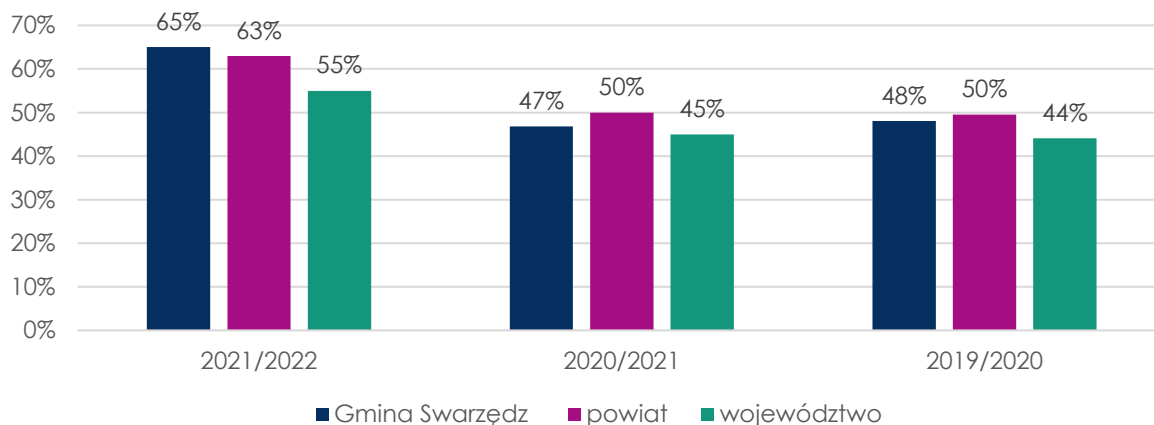
Wykres 13. Wyniki egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego w latach szkolnych 2019/2020, 2020/2021 i 2021/2022 roku w Gminie Swarzędz na tle powiatu i województwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Informacji o stanie realizacji zadań oświatowych Gminy Swarzędz za rok szkolny 2019/2020, 2020/2021 i 2021/2022.

W przypadku egzaminu z matematyki na przestrzeni analizowanych lat widać wzrost wyniku uzyskanego przez uczniów gminnych szkół, dzięki czemu w ostatnim badanym roku średni wynik egzaminu dla Gminy jest wyższy niż dla powiatu i województwa.

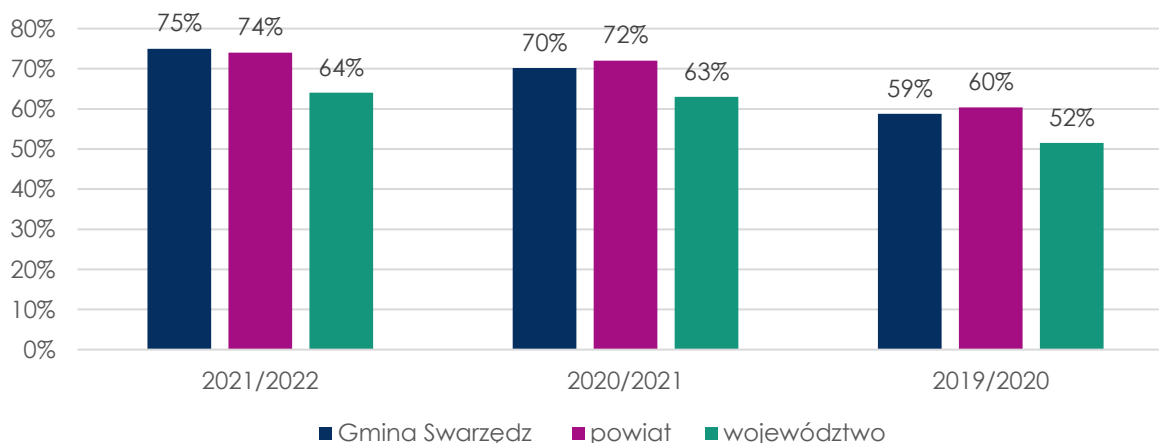
Wykres 14. Wyniki egzaminu ósmoklasisty z matematyki w latach szkolnych 2019/2020, 2020/2021 i 2021/2022 roku w Gminie Swarzędz na tle powiatu i województwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Informacji o stanie realizacji zadań oświatowych Gminy Swarzędz za rok szkolny 2019/2020, 2020/2021 i 2021/2022.

Bardzo podobnie jak w przypadku matematyki kształtuje się również sytuacja z wynikami z języka angielskiego. Osiągnięcia uczniów gminnych szkół corocznie były wyższe i ostatecznie przewyższyły średnią zarówno województwa, jak i powiatu.

Wykres 15. Wyniki egzaminu ósmoklasisty z języka angielskiego w latach szkolnych 2019/2020, 2020/2021 i 2021/2022 roku w Gminie Swarzędz na tle powiatu i województwa

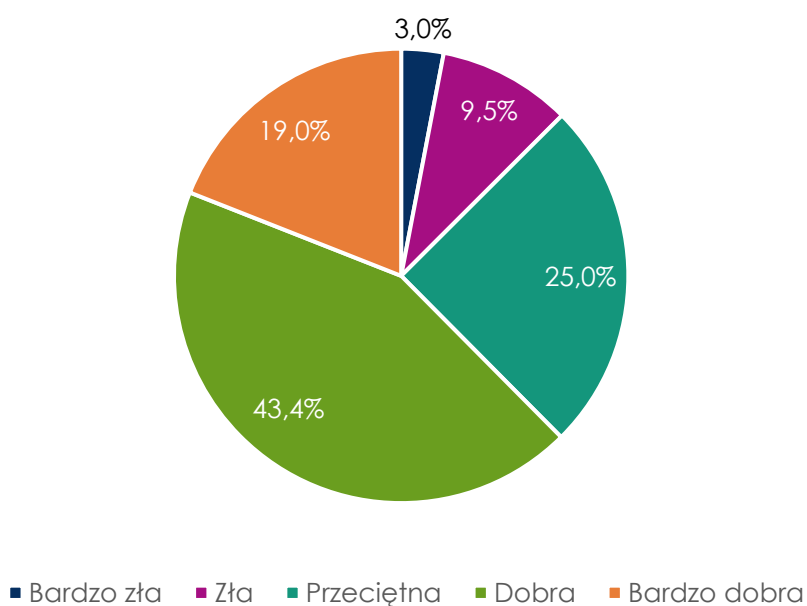

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Informacji o stanie realizacji zadań oświatowych Gminy Swarzędz za rok szkolny 2019/2020, 2020/2021 i 2021/2022.

Powyższa analiza pozwala na stwierdzenie, iż jakość edukacji w szkołach podstawowych na terenie Gminy Swarzędz jest na wysokim poziomie, co przekłada się na dobre wyniki egzaminów ósmoklasisty.

Jedno z pytań postawionych w ankiecie odnosiło się również do tego, jak mieszkańcy oceniają edukację na terenie Gminy Swarzędz na poziomie podstawowym. Ogólna ocena jakości i dostępności kształcenia na poziomie podstawowym jest bardzo pozytywna – aż 43% ankietowanych oceniło ten aspekt dobrze, a 19% bardzo dobrze. 25% respondentów uważa, że oferta edukacyjna na terenie Gminy jest przeciętna. Tylko 12,5% badanych ocenia ten aspekt negatywnie – w tym 9,5% indagowanych twierdzi, że poziom edukacji podstawowej w Gminie przebiega na złym poziomie, a 3% że na bardzo złym.

Wykres 16. Ocena szkolnictwa podstawowego na terenie Gminy Swarzędz według ankietowanych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

2.1.7. Opieka zdrowotna

Na terenie Gminy Swarzędz opiekę zdrowotną zapewniają poradnie i gabinety podstawowej oraz specjalistycznej opieki medycznej. Do placówek świadczących opiekę medyczną w zakresie podstawowym należą:

- „ALKE” PIEŁĘGNIARSKI OŚRODEK MEDYCZYNY ŚRODOWISKOWO-RODZINNEJ SPÓŁKA CYWILNA;

- CRO-MED GABINETY LEKARSKIE I FIZJOTERAPII, w tym gabinet lekarza rodzinnego i gabinet pielęgniarki środowiskowej;
- DAR MEDICUM ZESPÓŁ PORADNI SPECJALISTYCZNYCH PORADNIA LEKARZA RODZINNEGO SPÓŁKA Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ, w tym gabinet lekarza POZ i gabinet pielęgniarki POZ,
- EMC INSTYTUT MEDYCZNY SPÓŁKA AKCYJNA PORADNIA LEKARZY RODZINNYCH CM3, w tym gabinet pielęgniarki POZ;
- MARTA BORKOWSKA POŁOŻNA ŚRODOWISKOWO-RODZINNA, gabinet położnej środowiskowo rodzinnej;
- NIEPUBLICZNY POŁOŻNICZY OŚRODEK MEDYCYNY ŚRODOWISKOWO-RODZINNEJ „GEMINI” S.C.;
- PIEŁĘGNIARSKI OŚRODEK MEDYCYNY ŚRODOWISKOWO-RODZINNEJ „SERDUSZKO” S.C.;
- PRZYCHODNIA LEKARSKA MULTI-MEDIC, poradnia lekarza rodzinnego;
- TRANS-MED WŁODZIMIERZ SZUMSKI, miejsce wyczekiwania;
- ZESPÓŁ PRZYCHODNI LEKARZA RODZINNEGO DIAGTER SP. Z O.O., ZPLR DIAGTER SP. Z O.O. przychodnia lekarza rodzinnego nr 1, 2 i 4;

Opiekę zdrowotną w zakresie specjalistycznym świadczą:

- CENTRUM MEDYCZNE PERSONA, SWARZĘDZKIE CENTRUM ZDROWIA PSYCHICZNEGO, w tym poradnie: zdrowia psychicznego dla dorosłych, leczenia uzależnienia od alkoholu i współuzależnienia, logopedyczna, oddział dzienny psychiatryczny oraz zespół opieki środowiskowej (domowej);
- EMC INSTYTUT MEDYCZNY SPÓŁKA AKCYJNA, w tym poradnie położniczo-ginekologiczna i chirurgii ogólnej;
- EUROMED SWARZĘDZ, w tym poradnie: onkologiczna, chirurgii onkologicznej, geriatryczna;
- FOCUS MED SPÓŁKA Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ KOMPLEKSOWE USŁUGI OKULISTYCZNO-OPTYCZNE MIKROCHIRURGIA OKA, poradnia okulistyczna;
- LOGOS – ANNA DOLIŃSKA, poradnia logopedyczna;

- NZOZ NEURO MED PORADNIE SPECJALISTYCZNE SWARZĘDZ;
- PORADNIA SPECJALISTYCZNA IPSIS, w tym poradnie: zdrowia psychicznego, leczenia uzależnień, psychologiczna dla dzieci oraz oddział dzienny terapii uzależnienia od alkoholu, oddział dzienny psychiatryczny, zespół leczenia środowiskowego;
- PORADNIE LEKARSKIE SUNMEDICA, w tym poradnie: ginekologiczno-położnicza, neurologiczna, okulistyczna, urologiczna, kardiologiczna, chirurgiczna (konsultacyjna), otolaryngologiczna;
- PRZYCHODNIA ARCANUS SPÓŁKA Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ, w tym: gabinet fizjoterapeutyczny i fizjoterapii, poradnia reumatologiczna;
- PRZYCHODNIA LEKARSKA MULTI-MEDIC, w tym poradnia: preluksacyjna, diabetologiczna, kardiologiczna;
- REHASOL CLINIC CENTRUM MEDYCZNO-REHABILITACYJNE SP. Z O.O., pracownia fizjoterapii;
- SK-MED JOANNA GRZEŚKOWIAK, EWA DUDZIEC SPÓŁKA CYWILNA, HOSPICJUM DOMOWE „DEUS SPES MEA”,
- SPECJALISTYCZNA PRZYCHODNIA LEKARSKA „MULTIMED”, w tym poradnia: chorób naczyń, hematologiczna.

Najbliższa stacja pogotowia zlokalizowana jest w odległości ok. 11 km od Swarzędza i jest to Wojewódzka Stacja Pogotowia Ratunkowego w Poznaniu, ul. Rycerska 10. Ponadto przy ul. Dworcowej 24 w Swarzędzu znajduje się Swarzędzkie Centrum Ratunkowe z Podstacją Pogotowia Ratunkowego.

Liczba udzielanych porad lekarskich w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej zmienia się w latach, lecz nie obserwuje się tendencji wzrostowej lub spadkowej. Podobna sytuacja dotyczy porad lekarskich świadczonych w ramach podstawowej opieki zdrowotnej. Prezentuje to poniższa tabela.

Tab. 9. Liczba udzielanych porad lekarskich w ramach ambulatoryjnej i podstawowej opieki medycznej na terenie Gminy Swarzędz w latach 2017-2021

	Ambulatoryjna opieka zdrowotna	Podstawowa opieka zdrowotna
	porady lekarskie	
2017	337 293	263 800
2018	362 664	285 408
2019	360 843	278 616
2020	316 375	241 012
2021	385 462	282 715

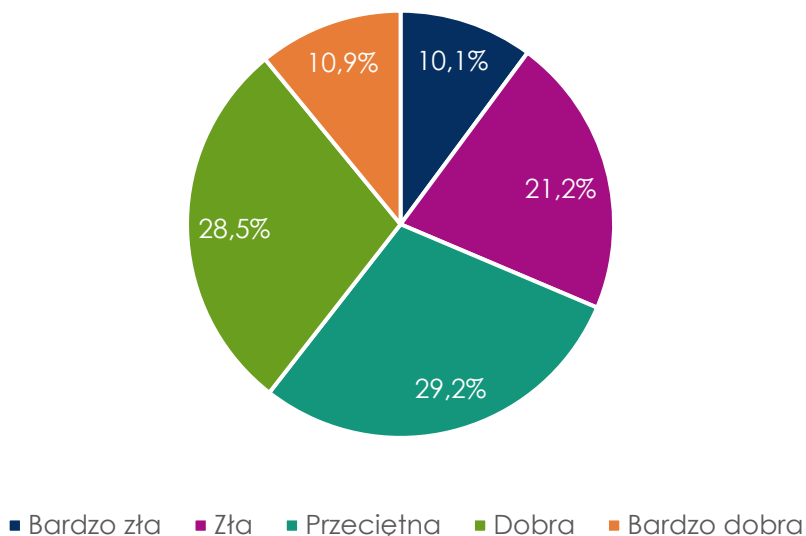
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Według danych GUS w 2021 roku na terenie Gminy działały 22 apteki oraz 2 punkty apteczne. Liczby te od 2019 roku są stałe. Jednak w związku z zwiększającą się liczbą mieszkańców Gminy Swarzędz rośnie również liczba osób przypadających na 1 aptekę (wzrost z 2 342 w 2019 roku do 2 528 w 2021 roku).

Gmina Swarzędz wspiera mieszkańców w zakresie nieobowiązkowych szczepień oraz badań profilaktycznych (mammografią). Gmina nie udziela dofinansowania do nieobowiązkowych szczepień, ale współpracuje z Metropolią Poznań w zakresie szczepień przeciwko grypie oraz COVID-19, a także ze Starostwem Powiatowym w Poznaniu w zakresie przeciwdziałania grypie i brodawczakowi.

Dostęp do podstawowej opieki medycznej w Gminie mieszkańcy oceniają jako zadawalający. W pytaniu dotyczącym tej kwestii około 1/3 respondentów wskazała odpowiedź „przeciętnie” i „dobrze”. 11% ankietowanych jest bardzo zadowolonych ze świadczonej opieki zdrowotnej na poziomie podstawowym. 21% respondentów ocenia jednak tę kwestię źle, a 10% bardzo źle.

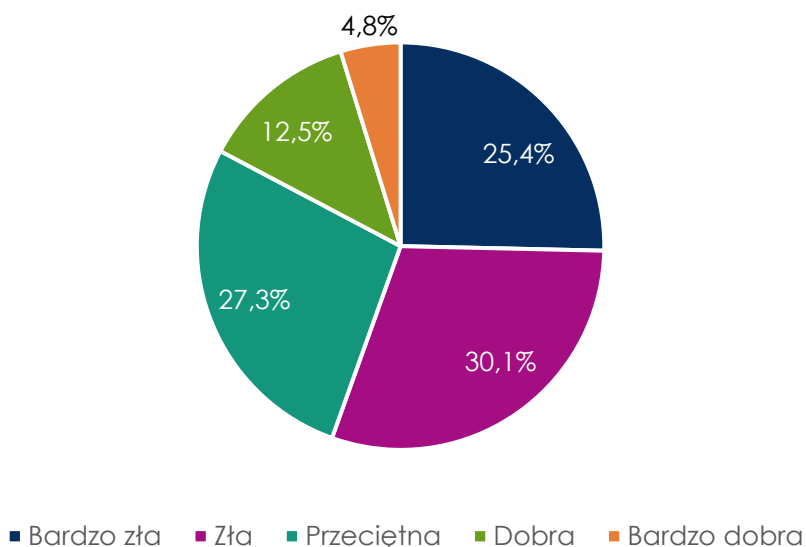
Wykres 17. Ocena dostępu do podstawowej opieki medycznej na terenie Gminy Swarzędz według ankietowanych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Z kolei dostęp do specjalistycznej opieki medycznej oceniony został nieco gorzej. Około 1/3 respondentów wskazała odpowiedź „źle”. 1/4 ankietowanych ocenia ten aspekt bardzo źle, a 27% przeciętnie. Zadowolonych z dostępu do specjalistycznej opieki zdrowotnej było 12,5% badanych, a bardzo zadowolonych niespełna 5%.

Wykres 18. Ocena dostępu do specjalistycznej opieki medycznej na terenie Gminy Swarzędz według ankietowanych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

2.1.8. Bezpieczeństwo

Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym również wykonywanie zadań z zakresu porządku publicznego, bezpieczeństwa obywateli, ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej, reguluje Ustawa o samorządzie gminnym, która traktuje powyższe kwestie jako zadania własne gminy o charakterze obowiązkowym. Do zapewnienia bezpieczeństwa publicznego zobowiązane są wszystkie organy władzy i administracji państwowej, szczególnie instytucje wyspecjalizowane w zapewnieniu bezpieczeństwa publicznego, jak np. Policja oraz Państwowa Straż Pożarna.

Utrzymaniem porządku i bezpieczeństwa publicznego na terenie Gminy Swarzędz zajmuje się **Komisariat Policji – Swarzędz**, zlokalizowany w Swarzędzu przy ulicy Zygmunta Grudzińskiego 30a, podlegający pod Komendę Miejską Policji w Poznaniu. Za bezpieczeństwo mieszkańców odpowiada 71 funkcjonariuszy. Do przestępstw najczęściej popełnianych na terenie Gminy należą kradzieże i kradzieże mienia.

Tab. 10. Liczba stwierdzonych przestępstw na terenie Gminy Swarzędz w latach 2019-2021

Kategoria przestępstwa	2019	2020	2021
Rozbój	4	2	2
Bójka/pobicie	2	1	0
Uszkodzenie ciała	8	7	10
Kradzież w włamaniu	107	54	103
Kradzież samochodu	30	35	17
Kradzież	190	192	226
Uszkodzenie mienia	60	52	52
Przestępstwa narkotykowe	22	23	23

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Raportu o stanie Miasta i Gminy Swarzędz za lata 2020 i 2021.

Ponadto na obszarze Gminy działa również **Straż Miejska**, w strukturach której pracuje 14 funkcjonariuszy. Jej siedziba znajduje się przy ul. Dworcowej 24 (Dworzec Kolejowy). W 2021 roku funkcjonariusze Straży Miejskiej podjęli 2 211 interwencji zgłoszonych przez

mieszkańców. Do zadań Straży Miejskiej należy reagowanie w przypadku wykroczeń takich, jak: spalanie odpadów, zaśmiecanie, nielegalne pozbywanie się nieczystości płynnych, spożywanie alkoholu i palenie tytoniu w miejscach zabronionych, nieprawidłowe parkowanie, zakłócanie spokoju, nieobyczajne wybryki, interwencje przy agresywnych psach bez dozoru oraz usuwanie pojazdów, które zostały porzucone przez swych właścicieli na drogach miasta i gminy.

W celu zwiększenia bezpieczeństwa na terenie miasta znajduje się 79 kamer, których obsługą merytoryczną zajmuje się Policja i Straż Miejska, a od strony technicznej Wydział Teleinformatyki Urzędu Miasta i Gminy w Swarzędzu. O miejscach rozlokowania kamer decydują organy Policji i Straży Miejskiej (na wniosek Straży Miejskiej została zamontowana na przykład kamera przy ul. Wielkiej Rybackiej z widokiem na schody).

Według uzasadnienia przedstawionego przez swarzędzką Policję, kamery monitoringu na terenie miasta zostały rozmieszczone w:

1. miejscach o potencjalnym zagrożeniu popełniania przestępstw i wykroczeń, w tym m.in.: kradzieży, włamań, rozbojów, zdarzeń drogowych – wypadków i kolizji,
2. miejscach, w których może dochodzić do czynów zabronionych, czyli tzw. czynów uciążliwych społecznych.

Lokalizacja aktualnie działających kamer jest następująca: UMiG Wejście, UMiG Parking, UMiG Plac, UMiG Pomnik, Rynek/Warszawska, Rynek/Wrzesińska, ul. Nowa, Plac Niezłomnych, Piaski, Wielka Rybacka, Pl. Powstańców, Zamkowa (SP1), Hala sportowa, Stadion, Stadion-Pływalnia, Arenka, Boisko Unia, Skatepark, Przystań, Boisko Kasztany, Plac Targowy, Orlik/Targowisko, Biblioteka, SP nr 3, Kościół koło SP4, Kwaśniewskiego, Kosciuszkowców Dworzec, Cieszkowskiego/Wrzesińska, Polna, SP nr 2/Sklep, SP nr 2, Kładka Pn., Kładka Pd., Dworzec PKP, Dworzec PKP LPR, ZK parking, Sienkiewicza 19, Pl. Zabaw Sienkiewicza, OPS, OPS Jadłodzielnia, Poznańska Wsch., Rondo Kirkora LPR, Rondo Kirkora Pd., Rondo Kirkora Wsch., Geremka/Przybylskiego, SP nr 5/Boisko, Fonta os. Raczyńskiego, Os. Mielżyńskiego, Rondo Tysiąclecia, Kórnicka/Graniczna, Graniczna/Kupiecka, Średzka/Rabowicka LPR, Średzka/Rabowicka Zach., Średzka/Rabowicka Pd., Kórnicka/Tysiąclecia Wsch., Kornicka/Tysiąclecia Zach., Planetarna/Armii Poznan, Planetarna/SP nr 1 PD, Planetarna/SP nr 1 PN, Rondo Planetarna LPR, Rondo Planetarna Wsch, Rondo Planetarna PD, Active Park

1, Active Park 2, Active Park 3, Active Park 4, SP Zalasewo 1, SP Zalasewo 2, SP Zalasewo 3, Rondo Szarych Szeregów, Transportowa LPR, Baza transportowa, Kórnicka/Transportowa Zach, Kórnicka/Transportowa Pd, Kórnicka/Transportowa LPR, PKP Dworzec 1, PKP Dworzec 2, PKP Dworzec 3, PKP Dworzec 4.

Ochronę przeciwpożarową zapewniają funkcjonariusze z **2 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej** (dalej OSP) – w **Swarzędzu oraz Kobylnicy**. Obie jednostki ujęte zostały w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym. Oprócz zwyczajowej ochrony przeciwpożarowej, jednostki zajmują się również zabezpieczaniem wydarzeń organizowanych przez Gminę, takich jak: Dni Swarzędza, Finał Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy, Mikołajki, itp. OSP bardzo aktywnie angażuje się również w inicjatywy społeczności lokalnej, często we współpracy w Ośrodku Pomocy Społecznej. Na zasadach wolontariatu funkcjonariusze OSP organizują spotkania z dziećmi, przeprowadzają naukę pierwszej pomocy oraz wiele innych akcji prospołecznych.

Tabela poniżej przedstawia liczbę wyjazdów w latach 2020 i 2021 obu jednostek OSP funkcjonujących na terenie Gminy Swarzędz. Zaobserwować można, że OSP Swarzędz wyjeżdża zdecydowanie częściej niż OSP Kobylnica oraz że liczba wyjazdów obu jednostek zwiększyła się na przełomie analizowanego roku.

Tab. 11. Udział jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych gminy Swarzędz w działaniach ratowniczych – liczba wyjazdów

	2020	2021
OSP Swarzędz	419	452
OSP Kobylnica	237	286

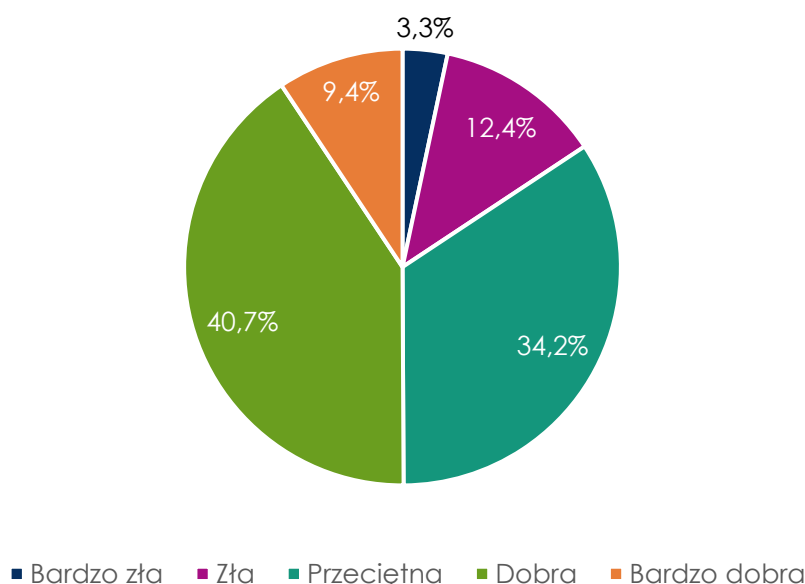
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Raportu o stanie Miasta i Gminy Swarzędz za lata 2020 i 2021.

W 2021 roku na terenie Gminy doszło do 355 zdarzeń drogowych, w wyniku których poszkodowane zostały 22 osoby, w tym 13 lekko i 9 ciężko.

W przeprowadzonym badaniu ankietowym mieszkańcy Gminy Swarzędz mogli wyrazić swoją opinię na temat poczucia bezpieczeństwa w miejscu swojego zamieszkania. Prawie 41% mieszkańców czuje się bezpiecznie na terenie Gminy Swarzędz, a niespełna 10% bardzo bezpiecznie. Około 1/3 ankietowanych ocenia ten aspekt jako przeciętny. Około 15% ankietowanych nie czuje się bezpiecznie na terenie

Gminy – 12% ocenia poziom bezpieczeństwa źle, a 3% bardzo źle. Negatywne oceny w zakresie bezpieczeństwa na terenie Gminy mogą być związane z trudnością uzyskania nagrań z monitoringu po zdarzeniu lub długim okresem oczekiwania na wezwanych funkcjonariuszy Policji.

Wykres 19. Ocena poziomu poczucia bezpieczeństwa na terenie Gminy Swarzędz według ankietowanych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

2.1.9. Działania organizacji pozarządowych

Współpraca Gminy Swarzędz z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego odbywa się zgodnie z przepisami Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. W momencie opracowywania niniejszego dokumentu obowiązywał *Roczny program współpracy Gminy Swarzędz z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na rok 2023*. Zgodnie z programem współpraca gminy z organizacjami odbywa się na zasadach: pomocniczości, suwerenności stron, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji i jawności. Przedmiotem współpracy jest przede wszystkim wykonywanie zadań publicznych, a współpraca może przybierać formy finansowe oraz pozafinansowe. Wysokość środków planowanych na realizację programu w 2023 roku wynosiła 2 500 000 zł.

W roku 2023 do priorytetowych zadań publicznych należały:

- pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin i osób,
- działalność na rzecz osób z niepełnosprawnościami,
- nauka, edukacja, oświata i wychowanie,
- turystyka i krajoznawstwo,
- działalność na rzecz dzieci i młodzieży, w tym wypoczynek dzieci i młodzieży,
- kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego,
- wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej,
- ochrona i promocja zdrowia,
- przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym.

Aktualny spis organizacji działających na terenie Gminy Swarzędz znajduje się na stronie internetowej Urzędu Miasta i Gminy w Swarzędzu, pod adresem: <https://swarzedz.pl/index.php?id=367>. Według stanu na dzień 8.02.2023 roku na terenie Gminy działało 101 organizacji pożytku publicznego. Są to organizacje o charakterze sportowym, oświatowym, kulturalnym, religijnym, społecznym, historycznym lub innym. Do ich głównych zadań należy wspieranie działań z zakresu upowszechniania kultury fizycznej i sportu, kultury, sztuki, oświaty, promocji zdrowego trybu życia czy dziedzictwa narodowego. W ramach realizacji tych zadań organizacje zajmują się prowadzeniem placówek profilaktyczno-środowiskowych, prowadzeniem terapii i poradnictwa na rzecz osób uzależnionych, organizacją warsztatów, pikników kulturalnych, konkursów, wydarzeń sportowych, spotkań twórczych, itp.

Warto wyróżnić jednak kilka organizacji, które działają wyjątkowo aktywnie, często we współpracy z Centrum Usług Społecznych w Swarzędzu. Zaliczamy do nich:

- **Fundację Początek Świata**, która dąży do zapewnienia kompleksowej pomocy dzieciom z niepełnosprawnościami oraz ich rodzinom. W ramach Fundacji funkcjonuje Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy.
- **Fundację Dzieciaki i Zwierzaki**, której głównym celem jest zapewnienie możliwie jak najwyższej jakości zajęć terapeutycznych oraz kompleksowej rehabilitacji dla najmłodszych. Fundacja działa też na rzecz społeczności lokalnej poprzez integrację rodziców dzieci z niepełnosprawnościami i ich szeroko rozumiane wsparcie.

- **Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci Specjalnej Troski im. Leszka Grajka** – działa na rzecz dzieci i osób z niepełnosprawnościami, m.in.: organizując systematycznie zajęcia w szerokim zakresie, uczestnicząc w imprezach, w których udział biorą podopieczni Stowarzyszenia oraz angażując się w życie społeczności lokalnej i powiatowej.
- **Fundacja ARTIFAKT** – wspiera działania z zakresu kultury, ze szczególnym uzględnieniem twórczości samorodnej, zarazem pasją do twórczości i rozwijaniem artystycznych zmysłów u dzieci i dorosłych.

Ponadto Gmina Swarzędz jest członkiem stowarzyszeń i związków międzygminnych, które wymienione zostały w poniższej tabeli wraz z zakresem współpracy.

Tab. 12. Stowarzyszenia i związki międzygminne z członkostwem Gminy Swarzędz

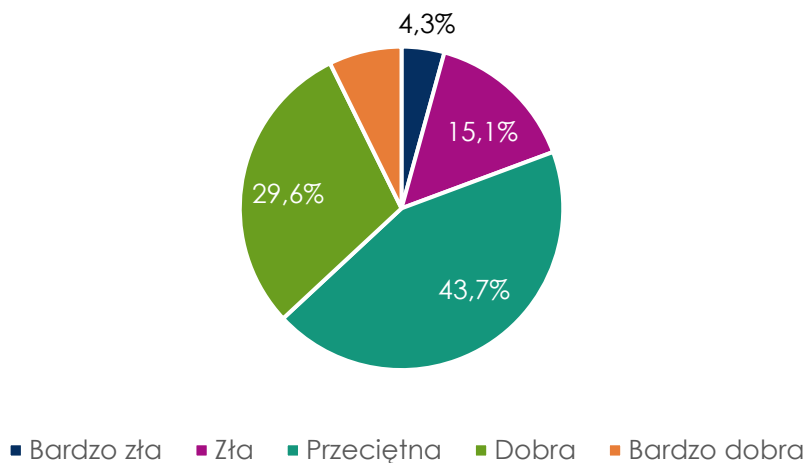
Nazwa związku/stowarzyszenia:	Charakter współpracy z Gminą
Związek Międzygminny „Schronisko dla Zwierząt”	Zadania w zakresie opieki nad zwierzętami bezdomnymi
Związek Międzygminny „Puszcza Zielonka”	Zadania w zakresie rozwoju sieci kanalizacyjnej oraz turystyki
Metropolia Poznań - Stowarzyszenie	Zadania w zakresie rozwoju obszaru aglomeracji poznańskiej
Poznańska Lokalna Organizacja Turystyczna – Stowarzyszenie	Zadania w zakresie promocji obszaru aglomeracji poznańskiej
Lokalna Grupa Działania „Trakt Piastów” – Stowarzyszenie	Zadania w zakresie rozwoju terenów wiejskich
Związek Miast Polskich	Wymiana doświadczeń i występowanie do władz w imieniu większej grupy samorządów
Wielkopolski Ośrodek Kształcenia i Studiów Samorządowych	Wspieranie kształcenia kadr samorządowych
Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Wielkopolski	Wymiana doświadczeń i występowanie do władz w imieniu większej grupy samorządów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy w Swarzędzu.

W przeprowadzonym badaniu ankietowym respondenci zostali poproszeni o ocenę tego, jak według nich kształtuje się współpraca Gminy Swarzędz z organizacjami pozarządowymi. W przypadku odpowiedzi na to pytanie, trzeba mieć na uwadze fakt niskiej świadomości mieszkańców dotyczącej działalności organizacji pozarządowych w Gminie Swarzędz. Wynika ona głównie z tego, że większość organizacji zarejestrowanych na terenie Gminy nie upowszechnia wiedzy o swoich projektach i nie prowadzi działań promocyjnych. Dlatego też najwięcej indagowanych (43,7%) udzieliło odpowiedzi „przeciętnie”, która w tej sytuacji znaczy tyle, co „nie wiem” lub „nie mam zdania”. 1/3 ankietowanych ocenia tę współpracę dobrze, a 7%

respondentów bardzo dobrze. 15% uznało, że partnerstwo pomiędzy Gminą a organizacjami pozarządowymi jest niewystarczające, a 4% ocenia je bardzo źle.

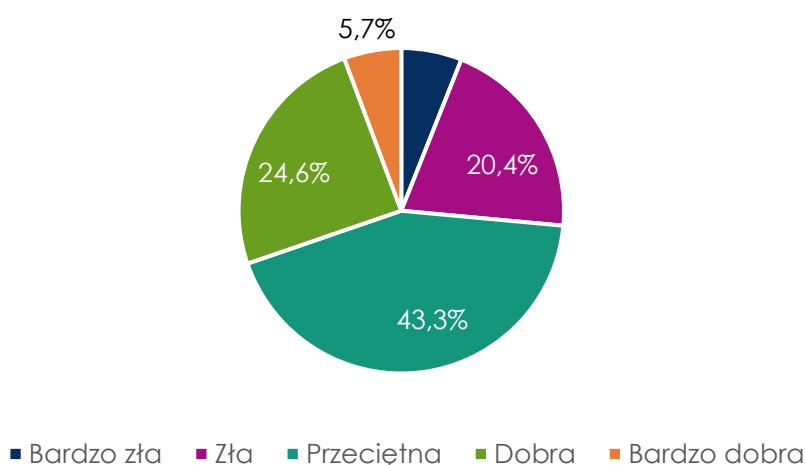
Wykres 20. Ocena współpracy Gminy z organizacjami pozarządowymi według ankietowanych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

W kolejnym pytaniu mieszkańcy mieli ocenić własne zaangażowanie w życie Gminy. Prawie 1/4 ankietowanych uważa, że mieszkańcy wykazują się aktywnością społeczną, a prawie 6% mieszkańców, iż jest to wysoki poziom zaangażowania. Ponad 43% respondentów oceniła ten czynnik jako przeciętny. Ponad 26% ankietowanych uważa jednak, iż mieszkańcy wykazują się niewielkim bądź znikomym poziomem aktywności i zaangażowania społecznego. Może to mieć związek z niewielkim upowszechnieniem pomocy sąsiedzkiej na terenie Gminy.

Wykres 21. Ocena poziomu aktywności i zaangażowania społecznego mieszkańców Gminy Swarzędz według ankietowanych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

2.1.10. Kultura i sport

Bogata oferta kulturalno-sportowa bezpośrednio wpływa na poziom życia mieszkańców, ich zadowolenie oraz wybór możliwości spędzania czasu wolnego w sposób interesujący. Podmioty realizujące zadania z zakresu upowszechniania kultury i sportu dążą do tego, aby zapewnić mieszkańcom ofertę zajęć, wydarzeń i spotkań, która umożliwi im rozwój i realizację swoich pasji.

Do podmiotów realizujących zadania z zakresu upowszechniania kultury i sportu na terenie Gminy Swarzędz należą:

- **Swarzędzkie Centrum Sportu i Rekreacji**, zlokalizowane przy ul. Kosynierów 1 w Swarzędzu. W ramach centrum funkcjonują:
 - **Obiekt Pływalni**, który oferuje zajęcia nauki i doskonalenia pływania dla przedszkoli i szkół oraz szkółkę pływacką dla klientów indywidualnych, gimnastykę w wodzie dla seniorów, zajęcia aqua aerobiku, treningi sekcji pływackiej Fala Swarzędz, korzystanie z pływalni w ramach wejść rekreacyjnych, zajęcia fitness, gimnastykę dla seniorów w sali fitness, korzystanie z bowlingu oraz kompleksu saun w ramach wejść rekreacyjnych. Dodatkowo wszystkie dzieci klas III z terenu Miasta i Gminy Swarzędz objęte zostały obowiązkowym programem nauki pływania. Program finansowany jest ze środków budżetu Gminy;
 - **Hala Sportowa**, gdzie odbywają się treningi sekcji koszykówki, mecze ligowe koszykówki, treningi sekcji zapaśniczej, turnieje zapaśnicze, zajęcia z capoeiry, kursy tańca towarzyskiego;
 - **Boiska sportowe**, gdzie odbywają się treningi klubów piłkarskich i sekcji piłkarskich, a także mecze ligowe;
 - **Siłownia zewnętrzna** oraz **place zabaw** – korzystanie z nich jest ogólnodostępne w ramach wejść rekreacyjnych;
 - **Sezonowe lodowisko** umożliwia wejścia rekreacyjne indywidualne oraz grupowe;
 - **Sezonowe korty tenisowe** zapewniają szkółkę tenisową, wejścia rekreacyjne, rozgrywki amatorskiej ligi tenisa,

- **Sezonowa przystań wodna** oferuje wypożyczalnię sprzętu wodnego, kursy żeglarskie oraz kursy na sternika motorowodnego;
 - **Skatepark i bieżnia lekkoatletyczna**, z których korzystanie jest ogólnodostępne w ramach wejść rekreacyjnych.
- **Ośrodek Kultury w Swarzędzu**, zlokalizowany na ul. Poznańskiej 14 w Swarzędzu. Do zadań Ośrodka należy: organizacja imprez kulturalnych, organizacja imprez miejskich, działalność sekcji artystycznych, opieka nad zespołami amatorskimi, prowadzenie Swarzędzkiego Centrum Historii i Sztuki. Działalność placówki służy zaspokajaniu potrzeb kulturalnych, oświatowych i informacyjnych mieszkańców Gminy Swarzędz oraz pozwala upowszechniać i chronić dziedzictwo kultury. Instytucja realizuje swoje cele poprzez:
- współdziałanie z innymi instytucjami kultury, szkołami i stowarzyszeniami w zakresie organizacji imprez upowszechniających najbardziej wartościowe dobra i osiągnięcia kulturalne Miasta, Gminy, regionu i kraju,
 - wspieranie oraz rozwijanie amatorskiego ruchu artystycznego,
 - organizowanie działalności rozrywkowej,
 - edukację kulturalną i wychowanie przez sztukę.
- **Biblioteka Publiczna w Swarzędzu** z siedzibą główną na os. Czwartaków 1. Jej głównym zadaniem jest upowszechnianie czytelnictwa, wypożyczanie książek i audiobooków oraz organizacja wydarzeń kulturalno-literackich. Biblioteka posiada też swoje filie zlokalizowane w Kobylnicy, Paczkowie, Uzarzewie, Zalasewie oraz Swarzędzu (os. Edwarda Raczyńskiego 19).

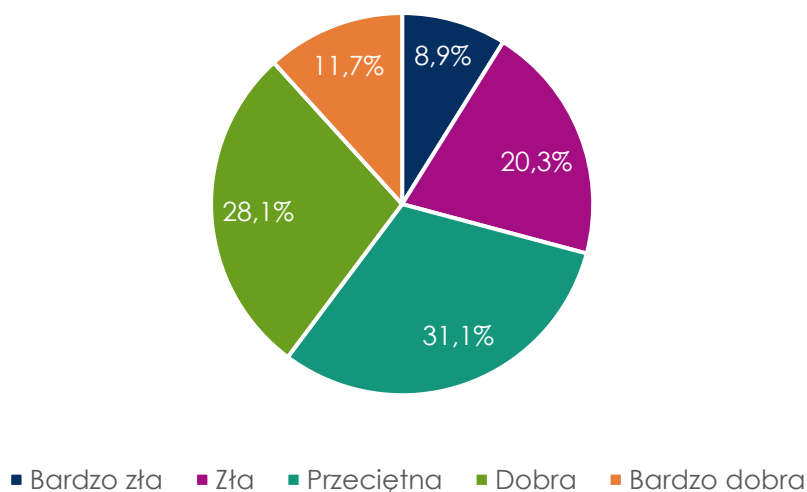
Do najważniejszych imprez miejskich odbywających się na terenie Gminy należą: Finały Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy, Józefinki – Święto Patrona Swarzędza (na imprezę składają się m.in: Gra Miejska „Mebloberek”, Swarzędzkie Spotkanie Józefów, Strawa św. Józefa, koncerty, a także wesole miasteczko, jarmark wypełniony rękodziełem i bogata strefa gastronomiczna), Dzień Dziecka, Dni Swarzędza, Eko Babie Lato/Piknik na Swarzędzkim Szlaku Meblowym, Festiwal Orkiestr Dętych, Dożynki Gminne, Memoriał im. Arkadiusza Gołasia, Bieg 10 km Szpot Swarzędz, Inscenizacja przyjazdu I.J. Paderewskiego.

Na terenie obiektów Swarzędzkiego Centrum Sportu i Rekreacji odbywają się cyklicznie takie wydarzenia sportowe, jak: Bieg 10 KM SZPOT SWARZĘDZ oraz Wiosenny Rajd Rowerowy CAŁY SWARZĘDZ NA ROWERY.

Oprócz wspomnianych wydarzeń na terenie Gminy odbywają się również imprezy, których celem jest integracja różnych grup wiekowych, należą do nich m.in.: Piknik Trzech Pokoleń, Swarzędzkie Śniadanie na Trawie, Potańcówki na Plantach, Kino Letnie czy Mikołajki na Lodowisku. Ośrodek Kultury prowadzi również sekcje dla różnych grup wiekowych, na przykład: sekcję teatralną dla dzieci i seniorów, sekcję intarsji dla dorosłych, sekcję tańca dla dzieci i młodzieży, zespół seniorski Olszyna oraz sekcję fotograficzną.

Badanie ankietowe zawierało również pytania o dostępność kultury, rozrywki, sportu i rekreacji na terenie Gminy Swarzędz z uwzględnieniem ich dostosowania do potrzeb mieszkańców w różnym wieku. Największa część ankietowanych (31%) oceniła dostępność kultury i rozrywki jako przeciętną. Z kolei 28% procent uważa, iż jest ona dobra, a prawie 12%, iż bardzo dobra. Jednak prawie 1/3 respondentów uważa, iż jest ona niewystarczająca, w tym 20% ocenia ją źle, a 9% bardzo źle.

Wykres 22. Ocena dostępności kultury i rozrywki dla wszystkich grup wiekowych na terenie Gminy Swarzędz według ankietowanych

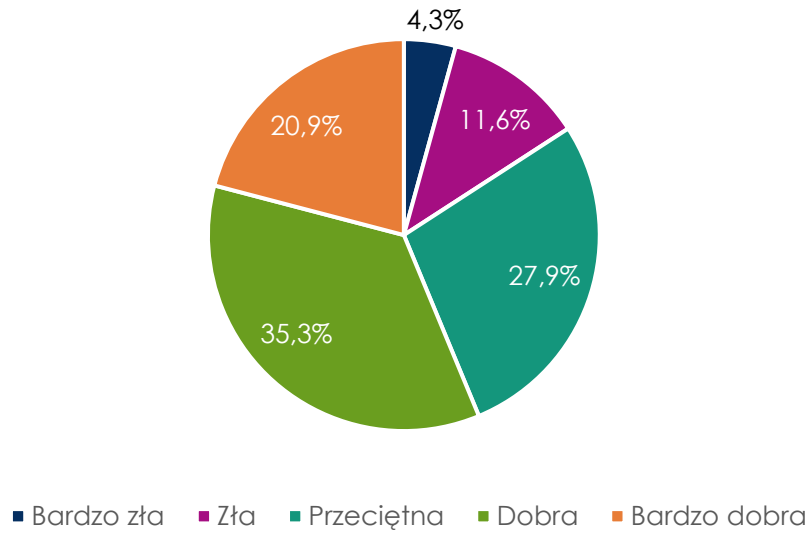

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Z kolei z dostępu do usług z zakresu sportu i rekreacji zadowolona jest większość respondentów. Ponad 35% ankietowanych oceniła ją jako dobrą, a 21% jako bardzo dobrą. 28% odpowiadających uważa, że dostęp do usług sportu i rekreacji na terenie

Gminy Swarzędz jest przeciętny. W sumie około 15% respondentów jest z tego aspektu niezadowolona, przy czym 11,6% ocenia go źle, a 4,3% bardzo źle.

Wykres 23. Ocena dostępności usług sportu i rekreacji dla wszystkich grup wiekowych na terenie Gminy Swarzędz według ankietowanych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

2.2. Analiza problemów społecznych i zasobów pomocy społecznej

2.2.1. Działalność Centrum Usług Społecznych w Swarzędzu

Zadania z zakresu pomocy społecznej w Gminie Swarzędz realizuje Centrum Usług Społecznych w Swarzędzu (dalej CUS w Swarzędzu). Głównymi celami działalności CUS w Swarzędzu jest kompleksowa pomoc osobom i rodzinom w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych, z którymi nie są w stanie poradzić sobie same, pomoc rodzinom we właściwym wypełnianiu ich funkcji i zadań oraz przeciwdziałanie patologii społecznej.

W tabeli poniżej przedstawiono kształtowanie się liczby pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu (dalej OPS w Swarzędzu) w latach 2019-2021.

Tab. 13. Pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu

	2019	2020	2021
Liczba osób ogółem	106	103	105
Liczba etatów	102,05	97,3	98,175
Kierownicy	2	13	12
Pracownicy socjalni ogółem	25	23	22
Asystenci rodziny	5	7	7
Pozostali pracownicy	79	67	69

Źródło: dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu.

W celu rozwijania swojej wiedzy i kompetencji zawodowych, aby jak najlepiej wywiązywać się ze swoich obowiązków i móc kompleksowo pomagać mieszkańcom Gminy, pracownicy CUS w Swarzędzu biorą udział w licznych szkoleniach z różnych dziedzin. W 2021 roku odbyło się 56 takich szkoleń (o 34 więcej niż w 2020 roku i o 23 więcej niż w 2019 roku). Szkolenia swoim zakresem obejmowały szeroką tematykę, na przykład: zadania administracyjne, ochronę danych osobowych, e-usługi, język migowy, udzielanie pierwszej pomocy i wiele innych. Poniżej wymieniono kilkanaście przykładowych tematów (tytułów) warsztatów i szkoleń, w których udział wzięła kadra OPS w Swarzędzu:

- Mindfulness jako metoda obniżania stresu oraz budowania dobrostanu,
- Szkolenie i warsztaty na temat pracy z dziećmi z FAS i FASD,
- Tworzenie i prowadzenie Centrum Usług Społecznych,
- Mity i fakty na temat dostępności cyfrowej dokumentów i stron internetowych - wytyczne dla redaktorów i koordynatorów w administracji publicznej,
- Prowadzenie treningu umiejętności społecznych – wymagania ustawowe a praktyka,
- ABCDE – alfabet, który może uratować życie,
- STRATEGOR – Opracowanie narzędzia do programowania strategicznego w obszarze przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu na poziomie lokalnym dla jednostek samorządu terytorialnego,
- Seksualność osób z niepełnosprawnością intelektualną oraz z zaburzeniami psychicznymi,
- Aktualne wyzwania w pielęgniarstwie neurologicznym i psychiatrycznym,
- Przystanek WTZ – integracja społeczna i aktywizacja zawodowa ukierunkowana na zatrudnienie w Zakładzie Aktywności Zawodowej,
- Seniorze nie jesteś sam,
- Interwencja skuteczna wobec przemocy – Praca z dzieckiem krzywdzonym oraz na rzecz dziecka krzywdzonego, w szczególności w procedurze „Niebieskie Karty”. Wzmacnianie kompetencji komunikacyjnych w kontakcie z osobami doświadczającymi przemocy i osobami stosującymi przemoc w rodzinie,
- Praca z osobami z syndromem DDA – błędy w komunikacji,
- Zachowania autodestrukcyjne młodzieży – samookaleczenia, zachowania suicydalne, zaburzenia odżywiania – symptomy i ewentualne rozwiązania,
- Kurs języka migowego – poziom średniozaawansowany,
- Jestem z Ciebie dumny,
- Studia podyplomowe: Seksuologia kliniczna – opiniowanie, edukacja, terapia,
- Grupa Balinta.

Integralną częścią struktury CUS w Swarzędzu pozostają:

- **Dzienny Dom Pomocy** – ośrodek wsparcia przeznaczony dla osób niesamodzielnych (starszych, samotnych, wymagających częściowej opieki i pomocy w zaspakajaniu niezbędnych potrzeb życiowych) powyżej 60 roku życia. Zapewnia co najmniej 8-godzinną ofertę usług (9:00-17:00), codziennie

ciepły posiłek oraz transport. Celem Domu jest zapewnienie podopiecznym aktywizacji w sferze fizycznej, intelektualnej oraz społecznej.

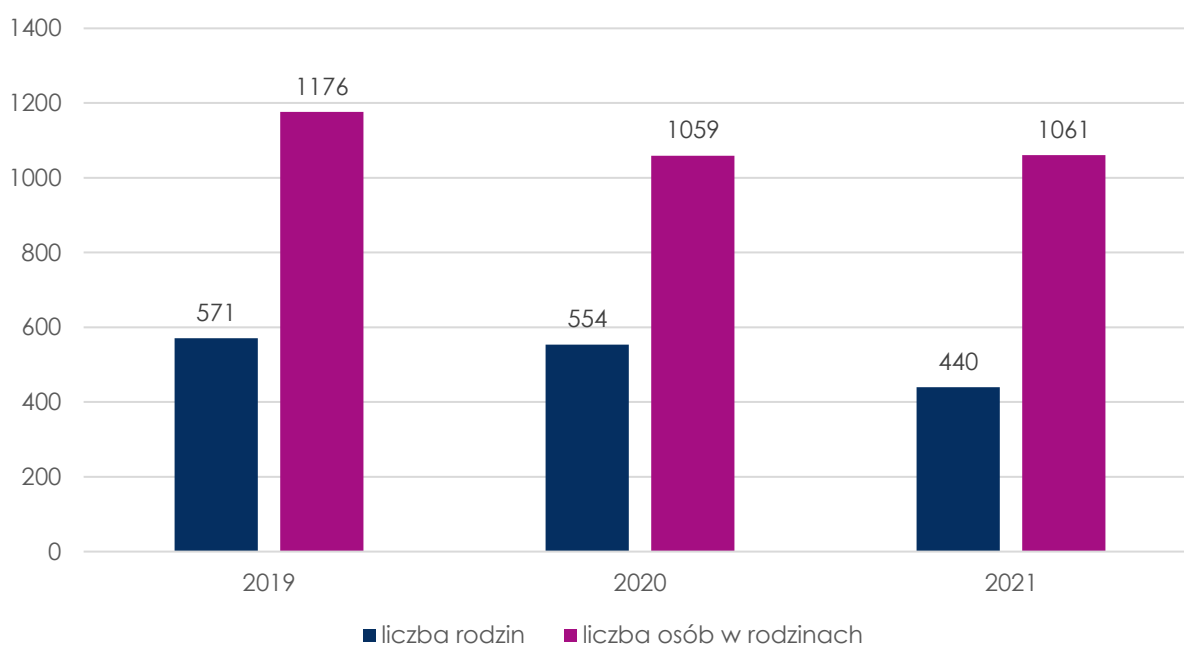
- **Dzienny Dom „Senior-WIGOR”** – przeznaczony dla osób nieaktywnych zawodowo powyżej 60 roku życia. Celem działalności Domu jest zapewnienie wsparcia uczestnikom, poprawa jakości ich życia, a także zapobieganie dezintegracji społecznej seniorów. W ramach placówki realizowany jest program „Aktywność – sposób na młodość”, a w nim Centrum Aktywności Seniora i 13 Klubów Młodych Duchem nakierowanych na szeroko pojętą aktywizację seniorów.
- **Klub Integracji Społecznej** – celem jego funkcjonowania jest reintegracja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i wykluczonych (w tym m.in. osób bezrobotnych, uzależnionych, chorych psychicznie, zwolnionych z zakładów karnych), które ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie własnym staraniem zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych.
- **Centrum Międzypokoleniowe „Pogodna”** – realizuje szeroką ofertę zajęć skierowanych do dzieci, młodzieży oraz osób powyżej 60 roku życia.
- **Placówka Wsparcia Dziennego „Nasza Dziupła”** wraz ze **Świetlicą Integracyjno-Terapeutyczną w Gruszczynie, 2 świetlicami wiejskimi: w Uzarzewie i Wierzonce** oraz **Pracownią Modelarską „Tukan”**. Funkcjonują one w ramach Sekcji Profilaktyki Uzależnień i Animacji Społecznej. Zajęcia w placówkach są przeznaczone dla dzieci w trudnej sytuacji emocjonalnej, społecznej lub ekonomicznej, a celem ich działania jest wspomaganie wszechstronnego rozwoju podopiecznych, między innymi poprzez rozwój ich osobistych zainteresowań i umiejętności.

Ponadto przy CUS w Swarzędzu działa **Stowarzyszenie na Rzecz Aktywizacji Społeczności Lokalnej w Swarzędzu**. Celem organizacji jest motywowanie mieszkańców gminy Swarzędz do podejmowania aktywności obywatelskiej w środowisku lokalnym. Stowarzyszenie promuje również wiedzę o organizacjach pozarządowych, a także o instytucjach publicznych (rządowych i samorządowych). Na co dzień członkowie stowarzyszenia udzielają wsparcia i pomocy osobom lub rodzinom, które z różnych przyczyn nie potrafią rozwiązać swoich życiowych problemów.

Szczegółowy opis zadań realizowanych przez wyżej wymienione podmioty znajduje się w dalszej części dokumentu, w poszczególnych podrozdziałach odpowiadających obszarom ich działalności.

Poniższy wykres obrazuje rzeczywistą liczbę rodzin oraz liczbę poszczególnych osób w gminie Swarzędz, które na przestrzeni lat 2019-2021 zostały objęte pomocą społeczną w ramach zadań własnych i zleconych. Zauważalny jest spadek liczby beneficjentów OPS w Swarzędzu, którym przyznawane były świadczenia.

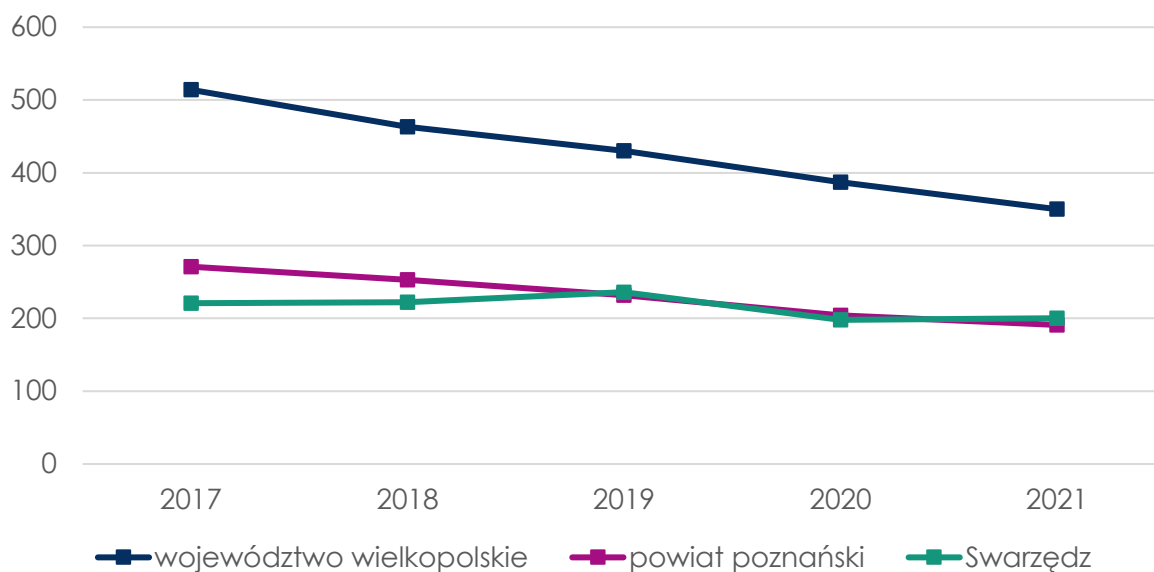
Wykres 24. Rzeczywista liczba rodzin i liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną w Gminie Swarzędz w latach 2019-2021 – świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i zadań własnych (bez względu na rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej.

Z kolei poniższy wykres obrazuje liczbę beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w Gminie Swarzędz w przeliczeniu na 10 tys. ludności w latach 2017-2021 na tle powiatu i województwa. Zauważyć można, że liczba beneficjentów zmniejsza się na przestrzeni analizowanych lat we wszystkich jednostkach. W Gminie Swarzędz spadek ten następuje najwolniej, a liczba osób korzystających z pomocy waha się w zależności od roku – najwyższą wartość osiągnęła w 2019 roku. Warto jednak zauważyć, iż wskaźnik ten jest zdecydowanie niższy w Gminie niż średnio w województwie i jest zbliżony do średniej powiatu.

Wykres 25. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w Gminie Swarzędz w przeliczeniu na 10 tys. ludności w latach 2017-2021 na tle powiatu i województwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

2.2.2. Główne problemy z zakresu pomocy społecznej

Pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu:

- ubóstwa,
- sieroctwa,
- bezdomności,
- bezrobocia,
- niepełnosprawności,
- długotrwałej lub ciężkiej choroby,
- przemocy w rodzinie,
- potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi,
- potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności,
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,

- braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze,
- trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą,
- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- uzależnienia od alkoholu, narkotyków czy innych substancji psychoaktywnych,
- zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej,
- klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Art. 8 ust. 1 Ustawy o pomocy społecznej wskazuje, iż prawo do świadczeń pomocy społecznej przysługuje:

- 1) osobie samotnie gospodarującej, której dochód nie przekracza kwoty 776 zł, zwanej „kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej”,
- 2) osobie w rodzinie, w której dochód na osobę nie przekracza kwoty 600 zł, zwanej „kryterium dochodowym na osobę w rodzinie”,
- 3) rodzinie, której dochód nie przekracza sumy kwot kryterium dochodowego na osobę w rodzinie, zwanej „kryterium dochodowym rodziny”

- przy jednoczesnym wystąpieniu co najmniej jednego z powodów wymienionych w art. 7 pkt 2-15 Ustawy, a wskazanych w niniejszym tekście powyżej lub innych okoliczności uzasadniających udzielenie pomocy społecznej.

Ustawa przewiduje jednak przyznanie świadczenia z pomocy społecznej także w przypadku przekroczenia wskazanych wyżej kryteriów. Wynika to z treści art. 40, art. 41, art. 53a i art. 91 Ustawy. Wspólnym elementem ich regulacji jest możliwość udzielenia pomocy osobom i rodzinom, których dochody przekraczają kryteria ustawowe. Niemniej jednak przepisy te wymagają wystąpienia szczególnych okoliczności określonych wyrokiem Naczelnego Sądu Administracyjnego. Świadczenia unormowane we wskazanych artykułach przyznawane są w wyjątkowych przypadkach i na szczególnych zasadach. Do świadczeń tych należą specjalny zasiłek celowy oraz zasiłek okresowy, celowy i pomoc rzeczowa przyznawane pod warunkiem zwrotu (art. 41). Natomiast w myśl art. 40 cytowanej Ustawy, zdarzenie losowe, stan klęski żywiołowej lub ekologicznej są bezdyskusyjnie uzasadnionymi przypadkami pozwalającymi na przyznanie pomocy finansowej

pomimo przekroczenia kryterium dochodowego. Różnica pomiędzy obiema regulacjami (art. 40 i 41) sprowadza się do tego, że zasiłek celowy przyznany na podstawie art. 40 Ustawy o pomocy społecznej może nie podlegać zwrotowi.

Wśród wymienionych w Ustawie o pomocy społecznej zasiłków i świadczeń znajduje się także wynagrodzenie za sprawowanie opieki nad osobą częściowo i całkowicie ubezwłasnowolnioną (art. 53a). Wynagrodzenie takie wypłaca się w wysokości ustalonej przez sąd.

Inną formą wsparcia proponowaną w ramach pomocy społecznej, ale nie wynikającą z Ustawy o pomocy społecznej jest wieloletni rządowy program **„Posiłek w szkole i w domu”** ustalony na lata 2019-2023. Program przewiduje wsparcie osób i rodzin, których dochody przekraczają wskazane wyżej kryterium dochodowe maksymalnie o 200% (w Gminie Swarzędz kryterium podwyższone do 150% obowiązywało do lutego 2023 roku).

Celem programu jest m.in. zapewnienie posiłku dzieciom, uczniom i młodzieży oraz objęcie pomocą osób dorosłych (zwłaszcza osób starszych, chorych, z niepełnosprawnością lub samotnych) poprzez przyznanie posiłku w szkole lub przedszkolu, przyznanie świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności, a także przyznanie świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych. Przyznanie posiłku dla osoby starszej połączone jest z dowozem posiłku do miejsca zamieszkania świadczeniobiorcy.

Wracając do tematu problemów społecznych, trzeba zaznaczyć, że głównymi powodami trudnej sytuacji życiowej mieszkańców Gminy Swarzędz są: bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność oraz ubóstwo. W poniższej tabeli wyszczególniono powody przyznawania pomocy społecznej mieszkańcom Gminy Swarzędz.

Tab. 14. Powody przyznania pomocy mieszkańcom Gminy Swarzędz w latach 2019-2021

POWÓD TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ	2019	2020	2021
UBÓSTWO	193	192	175
SIEROCTWO	0	0	0
BEZDOMNOŚĆ	40	35	30
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA	64	46	57
w tym: wielodzietność	33	18	28
BEZROBOCIE	75	78	76
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	241	231	229
DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA	446	403	413
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO - OGÓŁEM	419	428	455
w tym: rodziny niepełne	84	69	71
w tym: rodziny wielodzietne	32	32	45
PRZEMOC W RODZINIE	3	2	3
UZALEŻNIENIE OD ALKOHOLU	48	34	36
UZALEŻNIENIE OD NARKOTYKÓW	2	0	6
TRUDNOŚCI W PRZYSTOSOWANIU DO ŻYCIA PO ZWOLNIENIU Z ZAKŁADU KARNEGO	11	6	5
ZDARZENIE LOSOWE	0	3	3
SYTUACJA KRYZYSOWA	0	0	4

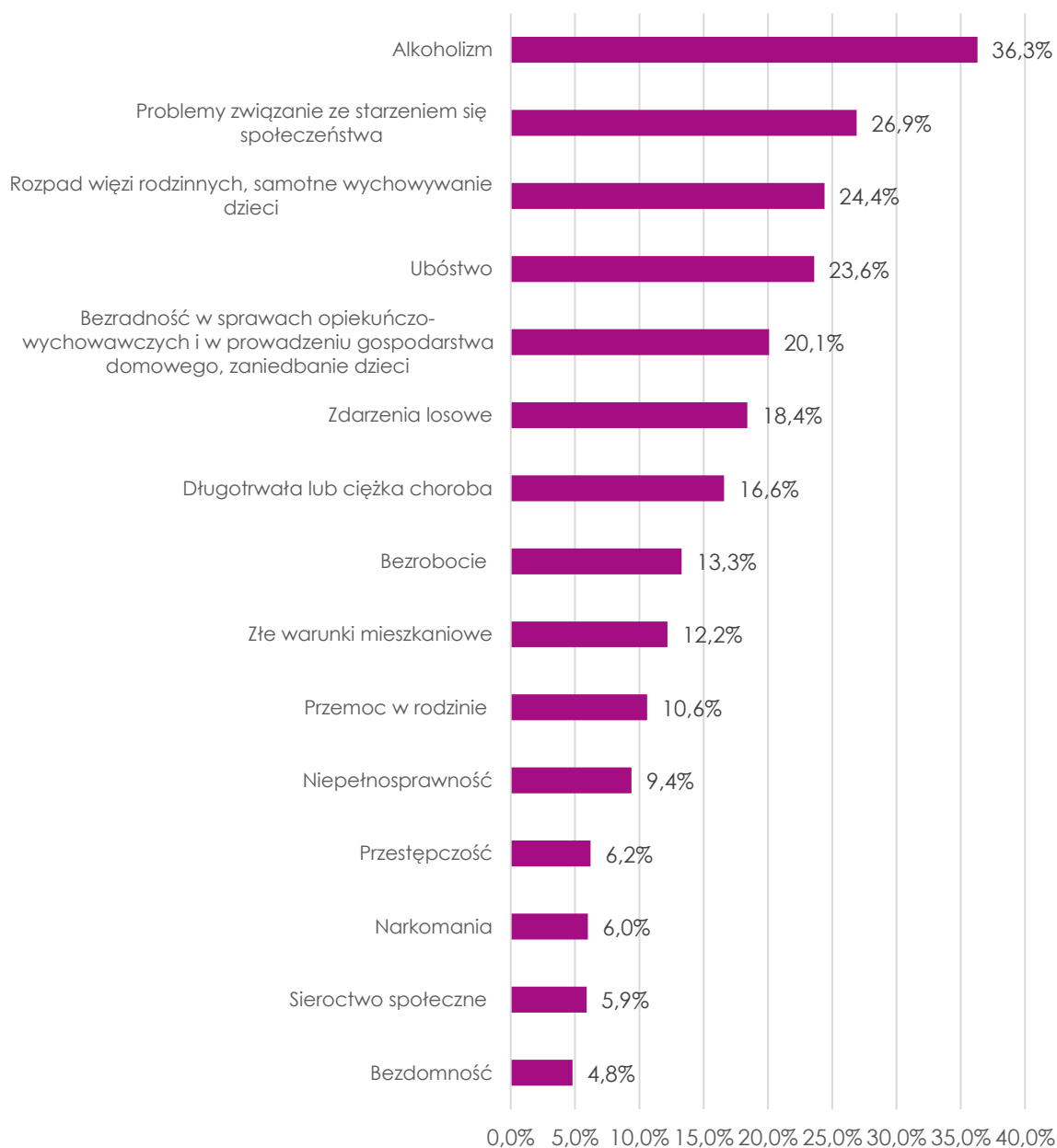
Źródło: dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu.

O powody przyznawania pomocy przez OPS w Swarzędzu zapytani zostali respondenci, którzy brali udział w badaniu ankietowym. Badani poproszeni zostali o uszeregowanie problemów, które ich zdaniem najczęściej dotyczą mieszkańców Gminy.

Według ankietowanych zdecydowanie najczęściej występującym problemem jest uzależnienie od alkoholu (odpowiedź tę wskazała ponad 1/3 ankietowanych). Wśród

innych często wskazywanych problemów znalazły się: problemy związane ze starzeniem się społeczeństwa, rozpad więzi rodzinnych i samotne wychowywanie dzieci, ubóstwo oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, w tym zaniedbywanie dzieci.

Wykres 26. Najczęstsze problemy mieszkańców Gminy Swarzędz według respondentów badania ankietowego

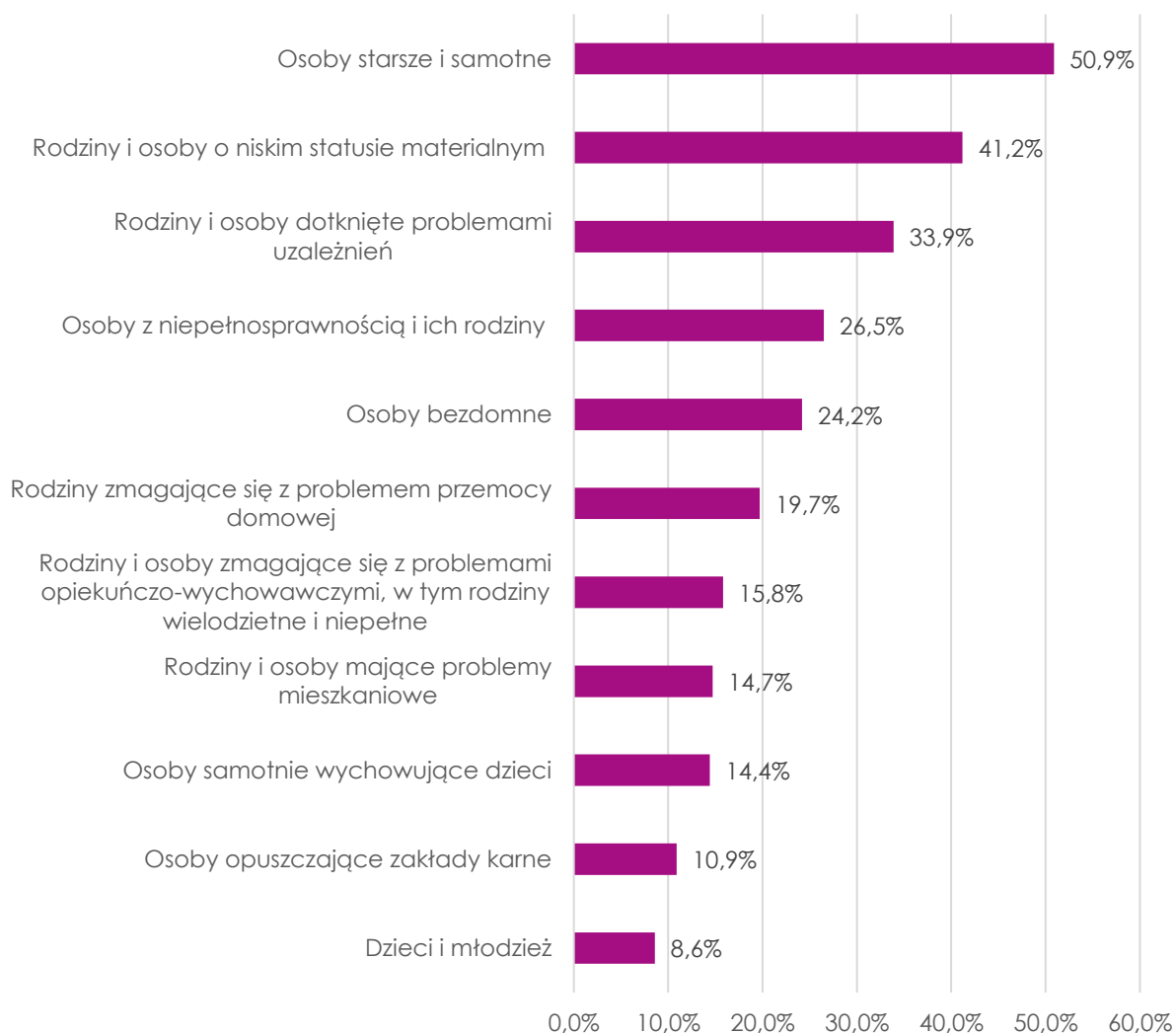

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Ponadto ankietowani zostali poproszeni o wskazanie grup społecznych, które według nich są najbardziej zagrożone wykluczeniem społecznym. Najczęściej wskazywano na osoby starsze i samotne – w ten sposób odpowiedziała połowa ankietowanych.

Innymi często wskazywanymi grupami są rodziny i osoby o niskim statusie materialnym oraz rodziny i osoby dotknięte problemami związanymi z uzależnieniami.

Wykres 27. Grupy społeczne najbardziej zagrożone wykluczeniem według respondentów badania ankietowego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Wyniki badań ankietowych oraz dane instytucjonalne wskazują, że w Gminie Swarzędz należy przede wszystkim skupić się na pomocy osobom borykającym się z następującymi problemami: ubóstwem, uzależnieniem, długotrwałą lub ciężką chorobą, niepełnosprawnością oraz bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

W badaniu ankietowym respondenci zostali zapytani również, jakie działania według nich powinien podjąć samorząd gminy, aby ograniczyć obszary problemów społecznych. Ankietowani wskazywali najczęściej, iż sytuację może poprawić

tworzenie warunków do powstawania nowych miejsc pracy oraz wykorzystywanie gminnych budynków na nowe inwestycje publiczne.

Wykres 28. Działania, które według respondentów samorząd powinien pilnie podjąć w celu ograniczenia problemów społecznych w Gminie Swarzędz

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Respondenci zostali również zapytani, jakie problemy społeczne w ich opinii zagrażają młodzieży zamieszkującej Gminę Swarzędz. Najczęściej wskazywaną odpowiedzią było używanie alkoholu oraz zażywanie narkotyków – prawie $\frac{3}{4}$ respondentów udzieliło tej odpowiedzi. Następnie ponad połowa ankietowanych wskazała na cyberzagrożenia. Jak wynika z badań, jest to trend ogólnosiwiatowy, któremu bardzo trudno zapobiec. Należy jednak podejmować działania mające na celu

uświadamianie dzieci i młodzieży co do niebezpieczeństw wynikających z używania technologii cyfrowych oraz uczyć ich, jak odpowiedzialnie korzystać z Internetu. Działania takie są już podejmowane na terenie Gminy, chociażby poprzez realizację programów profilaktycznych w miejscowych szkołach. Ankietowani zauważają również, iż na terenie Gminy brakuje miejsc spotkań dla młodzieży, co może również przyczyniać się do jej niewielkiego zaangażowania w życie społeczne. Rozwiązaniem problemu mogłoby być utworzenie miejsca spotkań, w którym młodzi ludzie będą mogli integrować się ze sobą i jednocześnie będą rozwijać swoje zainteresowania pod okiem wykwalifikowanego animatora, trenera młodzieży czy streetworkera.

Wykres 29. Problemy społeczne młodzieży zamieszkującej Gminę Swarzędz według respondentów badania ankietowego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Gmina Swarzędz realizowała działanie pt. „Młodzi mają głos” w ramach projektu „Aktywna Młodzież”. Inicjatywa była koordynowana w ramach programu „Od wykluczenia do aktywizacji. Program pomocy osobom wykluczonym społecznie i zawodowo – edycja 2019”, współfinansowanego ze środków Ministerstwa Pracy, Rodziny i Polityki Społecznej. Głównym celem działania było zapobieganie wykluczeniu społecznemu mieszkańców Gminy Swarzędz w wieku od 15 do 19 lat poprzez stworzenie dla nich nowych warunków do rozwoju osobistego, wyrównania szans edukacyjnych oraz podniesienia ich kompetencji kluczowych.

2.2.3. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia

Do zasobów instytucjonalnych pomocy i wsparcia, funkcjonujących na terenie Miasta i Gminy Swarzędz, finansowanych ze środków własnych, należą:

1. Centrum Usług Społecznych w Swarzędzu,
2. Punkt Konsultacyjny ds. Przemocy,
3. Punkt konsultacyjny dla osób uzależnionych od alkoholu, narkotyków,
4. Punkt konsultacyjny dla rodzin osób uzależnionych od alkoholu, narkotyków,
5. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
6. Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
7. Placówki socjoterapeutyczne i opiekuńczo-wychowawcze:
 - Placówka Wsparcia Dziennego „Nasza Dziupla”,
 - Świetlica Integracyjno-Terapeutyczna w Gruszczynie,
 - Świetlice wiejskie w Uzarzewie i Wierzonce,
 - Pracownia Modelarska „Tukan”,
8. Środowiskowy Dom Samopomocy,
9. Dzienny Dom „Senior-WIGOR”,
10. Centrum Międzypokoleniowe „Pogodna”,
11. Dzienny Dom Pomocy,
12. Centrum Aktywności Seniora,
13. Ośrodek Wspomagania Rodziny,
14. Zakład Gospodarki Komunalnej,
15. Towarzystwo Budownictwa Społecznego,
16. Klub Integracji Społecznej,
17. Lokalne organizacje pozarządowe i trzeźwościowe,
18. Ośrodek Kultury w Swarzędzu,
19. Swarzędzkie Centrum Sportu i Rekreacji,
20. Swarzędzkie Centrum Historii i Sztuki,

21. Szkoły,
22. Przedszkola,
23. Żłobek,
24. Policja,
25. Straż Miejska,
26. Przychodnie Lekarza Rodzinnego,
27. Biblioteka Publiczna.

Ponadto na terenie Gminy Swarzędz działają instytucje podlegające pod Powiat Poznański. Należą do nich:

- **Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Swarzędzu**, która jest publiczną placówką oświatową. Poradnia działa na terenie Miasta i Gminy Swarzędz oraz Gminy Kleszczewo i posiada 4 filie: w Czerwonaku, Kostrzynie, Murowanej Goślinie i Pobiedziskach. Celem działania Poradni jest udzielanie dzieciom i młodzieży pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu. Placówka udziela również rodzicom i nauczycielom pomocy psychologiczno-pedagogicznej związanej z wychowaniem i kształceniem dzieci i młodzieży,
- **Ośrodek Wspomagania Rodziny w Kobylnicy i Ośrodek Wspomagania Rodziny nr 2 w Kobylnicy** stanowiące placówki opiekuńczo-wychowawcze systemu pieczy zastępczej,
- **Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Kobylnicy** oferujący pomoc specjalistyczną osobom i rodzinom znajdującym się w sytuacjach kryzysowych.

2.2.4. Świadczenia pomocy społecznej

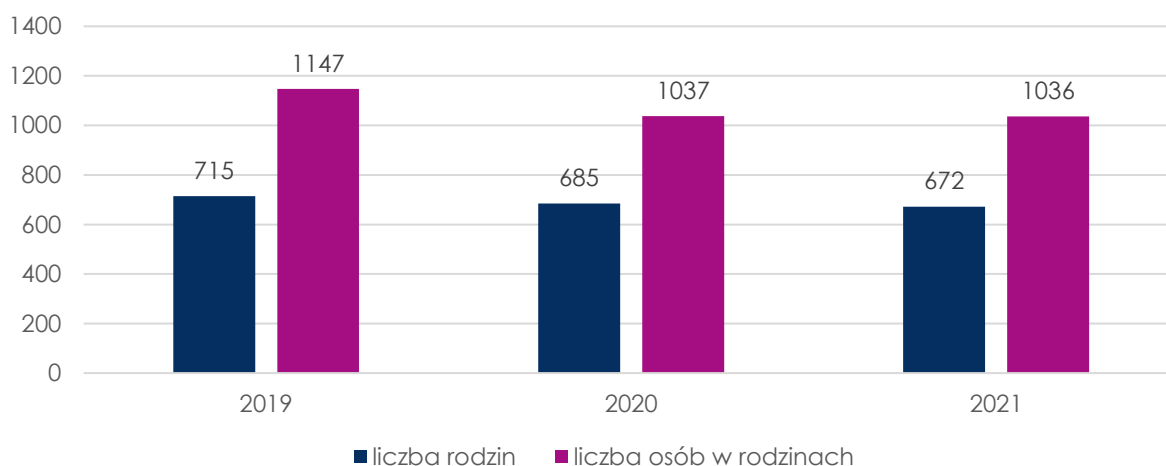
Centrum Usług Społecznych w Swarzędzu podejmuje działania zmierzające do poprawy sytuacji materialnej osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej. System wsparcia przewiduje różne formy pomocy: zasiłki pieniężne, usługi, pomoc rzeczową, poradnictwo specjalistyczne czy pracę socjalną.

Każdy rodzaj świadczenia ma ustawowo określone przesłanki, które stanowią podstawę do przyznania pomocy. Świadczenia można podzielić na 3 kategorie: w naturze, w usługach i pieniężne. Zgodnie z Ustawą o pomocy społecznej

świadczeniami z obszaru pomocy społecznej są świadczenia pieniężne oraz świadczenia niepieniężne.

Liczba rodzin i osób w rodzinach w Gminie Swarzędz, którym udzielane są świadczenia, zmniejsza się. Na przestrzeni lat 2019-2021 liczba rodzin zmniejszyła się o 43, a liczba osób w rodzinach o 111.

Wykres 30. Liczba rodzin i osób w rodzinach, którym udzielono świadczenia w ramach zadań własnych Gminy w latach 2019-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej.

Poniższa tabela przedstawia liczbę beneficjentów, którym przyznano poszczególne świadczenia w ramach zadań własnych gminy w latach 2019-2021. Liczba udzielonych zasiłków stałych (ogółem) nie zmienia się i na przestrzeni analizowanych lat wynosiła 64. Liczba zasiłków okresowych ulega wahaniom, lecz na przestrzeni lat zwiększyła się. Natomiast corocznie zmniejsza się liczba osób korzystających ze schronienia w schroniskach dla osób bezdomnych. Zmniejszyła się również liczba wydawanych posiłków, w tym również posiłków wydawanych dzieciom oraz liczba świadczonych usług opiekuńczych, w tym również specjalistycznych. Najwięcej przyznawanych świadczeń we wszystkich analizowanych latach stanowiły „inne zasiłki celowe i w naturze”. W 2020 i 2021 roku przyznano po 3 zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego.

Tab. 15. Liczba świadczeń w ramach zadań własnych gminy w Gminie Swarzędz w latach 2019-2021

	2019	2020	2021
ZASIŁKI STAŁE – OGÓŁEM	64	64	64
ZASIŁKI OKRESOWE – OGÓŁEM	121	153	145
SCHRONIENIE	37	30	24
POSIŁEK	185	146	151
W TYM: DLA DZIECI	151	116	127
USŁUGI OPIEKUŃCZE – OGÓŁEM	153	174	129
W TYM: SPECJALISTYCZNE	25	25	6
ZASIŁKI CELOWE NA POKRYCIE WYDATKÓW POWSTAŁYCH W WYNIKU ZDARZENIA LOSOWEGO	0	3	3
INNE ZASIŁKI CELOWE I W NATURZE – OGÓŁEM	364	330	363

Źródło: dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu.

Jednym z wielu zadań pomocy społecznej jest realizowanie pracy socjalnej. Stanowi ona niematerialną formę wsparcia w kształtowaniu właściwych postaw społecznych. Udzielanie pomocy w tej formie ma na celu wypracowanie zmiany funkcjonowania społecznego i zawodowego osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez wykorzystywanie i rozwój ich zasobów. Istotą poradnictwa w pracy socjalnej jest stworzenie warunków do podejmowania przez klientów samodzielnych prób rozwiązywania swoich problemów, co wiąże się z wprowadzaniem przez nich konkretnych zmian w codziennym funkcjonowaniu. W odniesieniu do pojęcia pracy socjalnej utworzono wskaźnik pracy socjalnej, który jest obliczany jako stosunek liczby rodzin objętych pracą socjalną do liczby rodzin osób, którym przyznano świadczenie, pomnożony następnie przez 100%. Od 2019 do 2021 roku w Gminie Swarzędz zauważalny był systematyczny wzrost wskaźnika pracy socjalnej.

Tab. 16. Wskaźnik pracy socjalnej w Gminie Swarzędz w latach 2019-2020

	2019	2020	2021
Wskaźnik pracy socjalnej	34,19	41,03	45,99
Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia	547	468	461
Praca socjalna ogółem	187	192	212

Źródło: dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu.

Centrum Usług Społecznych w Swarzędzu realizuje także zadania wynikające z Ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych. Świadczeniami rodzinnymi są:

- zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego,
- świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, specjalny zasiłek opiekuńczy i świadczenie pielęgnacyjne,
- jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka,
- świadczenie rodzicielskie.

Osobie otrzymującej zasiłek rodzinny może przysługiwać również dodatek z tytułu:

- urodzenia dziecka,
- opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,
- samotnego wychowywania dziecka,
- kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego,
- rozpoczęcia roku szkolnego,
- wychowania dziecka w rodzinie wielodzietnej,
- podjęcia przez dziecko nauki poza miejscem zamieszkania.

Świadczenia rodzinne finansowane są w całości z budżetu państwa i stanowią one znaczące wsparcie dla rodzin zamieszkujących Gminę. Strukturę świadczeń rodzinnych w perspektywie ostatnich 3 lat przedstawia tabela poniżej, w której umieszczone zostały informacje o liczbie przyznanych zasiłków rodzinnych oraz dodatków do zasiłków. Zauważyć można, iż liczba przyznawanych zasiłków w Gminie Swarzędz zmniejsza się. Wzrosła jedynie liczba wypłacanych dodatków z tytułu podjęcia przez dziecko nauki poza miejscem zamieszkania.

Tab. 17. Liczby wypłaconych zasiłków rodzinnych i dodatków do zasiłków w latach 2019-2021 na terenie Gminy Swarzędz

Rodzaj świadczenia		2019	2020	2021
Zasiłek rodzinny	Liczba	17 564	14 939	12 385
	Kwota (zł)	1 949 331,00	1 673 835,00	1 400 814,00
Dodatek z tytułu urodzenia dziecka	Liczba	124	69	53
	Kwota (zł)	87 714,00	46 436,00	38 656,00
Dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	Liczba	619	556	372
	Kwota (zł)	235 571,00	212 497,00	144 236,00
Dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka	Liczba	913	873	865
	Kwota (zł)	162 426,00	161 973,00	165 628,00
Dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	Liczba	850	762	773
	Kwota (zł)	86 750,00	78 215,00	76 835,00
Dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego	Liczba	1 892	1 629	1 159
	Kwota (zł)	93 338,00	78 097,00	66 538,00
Dodatek z tytułu wychowania dziecka w rodzinie wielodzietnej	Liczba	2 731	2 524	2 366
	Kwota (zł)	247 006,00	229 061,00	218 547,00
Dodatek z tytułu podjęcia przez dziecko nauki poza miejscem zamieszkania	Liczba	1 216	1 347	1 184
	Kwota (zł)	77 745,00	85 324,00	77 027,00

Źródło: dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu.

Kolejną formą wsparcia udzielanego przez CUS w Swarzędzu są świadczenia opiekuńcze. W ich zakres wchodzi: zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne oraz specjalny zasiłek opiekuńczy. Poniższa tabela przedstawia liczbę rodzin, które skorzystały ze świadczeń oraz liczbę świadczeń opiekuńczych wypłaconych w kolejnych latach. Zauważalny jest wzrost wypłaconych zasiłków oraz świadczeń pielęgnacyjnych. Są nimi objęte osoby, które z powodu złego stanu zdrowia nie mogą egzystować samodzielnie i wymagają długotrwałej lub stałej opieki innej osoby. Jak

wynika z danych przedstawionych przez Sekcję Świadczeń Rodzinnych i Funduszu Alimentacyjnego OPS w Swarzędzu, zmniejszyła się liczba specjalnych zasiłków opiekuńczych, natomiast przez trzy kolejne lata wypłacono zasiłek dla opiekuna trzem osobom. Corocznie wypłacane są również 3 zasiłki dla opiekuna.

Tab. 18. Wsparcie dla rodzin korzystających ze świadczeń opiekuńczych na terenie Gminy Swarzędz w latach 2019-2021

Rodzaj świadczenia		2019	2020	2021
Zasiłek pielęgnacyjny	Liczba	737	752	773
	Kwota (zł)	1 495 574,00	1 749 323,00	1 835 503,00
Świadczenie pielęgnacyjne	Liczba	156	170	197
	Kwota (zł)	2 678 760,00	3 455 267,00	4 206 163,00
Specjalny zasiłek opiekuńczy	Liczba	16	13	11
	Kwota (zł)	86 180,00	73 160,00	37 128,00
Zasiłek dla opiekuna	Liczba	3	3	3
	Kwota (zł)	22 320,00	22 320,00	16 120,00

Źródło: dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu.

2.2.5. Uzależnienia i przemoc w rodzinie

W ramach przeciwdziałania uzależnieniom Gmina Swarzędz realizuje zadania wynikające z Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025.

Celem głównym programu jest ograniczanie zdrowotnych i społecznych skutków nadużywania napojów alkoholowych, używania narkotyków oraz spełniania różnych czynności w sposób kompulsywny poprzez podnoszenie poziomu wiedzy i świadomości mieszkańców Gminy Swarzędz oraz prowadzenie skoordynowanych działań profilaktycznych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych.

Zadania wynikające z uchwalonego dokumentu realizuje m.in. Sekcja Profilaktyki Uzależnień i Animacji Społecznej. W jej ramach działają placówki specjalistyczne: Placówka Wsparcia Dziennego „Nasza Dziupla” w Swarzędzu oraz Świetlica Integracyjno-Terapeutyczna w Gruszczynie, a także 2 świetlice wiejskie (w Uzarzewie

i Wierzonce) oraz Pracownia Modelarska „Tukan”. Każda z nich realizuje program profilaktyczny i/lub socjoterapeutyczny.

W ramach Sekcji Profilaktyki Uzależnień i Animacji Społecznej funkcjonują ponadto: **Punkt Konsultacyjny dla Osób Uzależnionych od Alkoholu i ich Rodzin** (zapewniający porady i pomoc osobom uzależnionym oraz członkom ich rodzin w zakresie przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu, narkomanii oraz przemocy w rodzinie) oraz **Punkt Konsultacyjny ds. Przemocy w Rodzinie** (oferujący poradnictwo ofiarom przemocy domowej oraz informujący je o aktualnie dostępnej pomocy w zakresie przeciwdziałania przemocy).

W ciągu ostatnich lat zaobserwowano wzrost liczby klientów korzystających z Punktu Konsultacyjnego dla Osób Uzależnionych od Alkoholu i ich Rodzin. Na przestrzeni lat 2019-2021 wzrosła zarówno liczba osób uzależnionych korzystających z Punktu, jak i współuzależnionych, a także osób z innymi problemami, np. dzieci z rodzin, w których występuje uzależnienie lub osób z syndromem DDA.

Tab. 19. Liczba osób używających substancji psychoaktywnych, uzależnionych i członków ich rodzin korzystających z oferty Punktu Konsultacyjnego dla Osób Uzależnionych od Alkoholu i ich Rodzin w latach 2019-2021

	2019	2020	2021
Osoby z problemem alkoholowym	21	25	34
Osoby współuzależnione	19	27	24
Inne	0	2	7
Ogółem	40	54	65

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań rocznych z działalności Sekcji Profilaktyki Uzależnień i Animacji Społecznej Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu.

Na terenie Gminy działa również **Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych**. Do jej zadań należy m.in.: prowadzenie spotkań kontrolnych osób uzależnionych, motywowanie ich do uczestnictwa w terapii indywidualnej lub grupowej czy udzielanie porad w kwestiach związanych z uzależnieniami od alkoholu.

W zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochronie ofiar przemocy w momencie opracowywania niniejszego dokumentu w Gminie Swarzędz realizowany był **Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony**

Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2023. Jego celem strategicznym było zmniejszenie skali zjawiska przemocy w Gminie Swarzędz poprzez promowanie konstruktywnych sposobów rozwiązywania problemów i konfliktów oraz zwiększenie dostępności i jakości świadczonego wsparcia specjalistycznego. W programie wyznaczono również 4 cele szczegółowe, w ramach których przewidziano do realizacji konkretne zadania.

Podmiotem realizującym zadania zaplanowane w Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie jest w szczególności **Zespół Interdyscyplinarny do spraw przeciwdziałania przemocy.**

Zespół Interdyscyplinarny może tworzyć **grupy robocze**, których celem jest rozwiązywanie problemów związanych z wystąpieniem przemocy w rodzinie w indywidualnych przypadkach. W skład grup roboczych obligatoryjnie wchodzi przedstawiciele jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia. Dodatkowo do Zespołu należeć mogą kuratorzy sądowi oraz przedstawiciele innych podmiotów będący specjalistami w dziedzinie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W Gminie Swarzędz w skład grup roboczych wchodzi najczęściej pracownicy socjalni, funkcjonariusze Policji, przedstawiciele oświaty, pracownicy Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, kuratorzy sądowi, a także przedstawiciele Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz służby zdrowia.

W tabeli poniżej zestawiono dane dotyczące działalności Zespołu Interdyscyplinarnego do spraw przeciwdziałania przemocy, realizowanej w ramach Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie. Zauważyć można zmniejszającą się liczbę posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego oraz grup roboczych. Spadek nastąpił jednak w 2020 roku, co było spowodowane pandemią COVID-19 i wynikającymi z niej ograniczeniami. Trzeba jednak zaznaczyć, że zrealizowano liczbę spotkań zgodną z wymaganiami ustawowymi, według których posiedzenia zespołu powinny odbywać się przynajmniej raz na trzy miesiące. Zespół i grupy zmodyfikowały formy swojego działania, tak aby móc pracować pomimo trudności wynikających z sytuacji pandemicznej. Na przestrzeni analizowanych lat spadła liczba rodzin, w których prowadzone są działania, a liczba zakładanych „Niebieskich Kart” i zakończonych procedur w tym zakresie ulegała wahaniom.

Tab. 20. Działania w ramach Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2023 realizowane przez Zespół Interdyscyplinarny do spraw przeciwdziałania przemocy

	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego	7	5	5	4	4
Liczba posiedzeń grup roboczych	281	242	271	185	184
Liczba założonych „Niebieskich Kart”	142	137	100	98	141
Liczba rodzin, w których były prowadzone działania	166	116	100	88	141
Procedury „Niebieskie Karty”, które zostały zakończone	68	48	30	59	44

Źródło: dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu.

Nie można stwierdzić jednoznacznie, iż wzrasta liczba ofiar przemocy na terenie Gminy Swarzędz, chociaż obserwuje się wzrost liczby osób korzystających z Punktu Konsultacyjnego ds. Przemocy w Rodzinie między rokiem 2019 a 2021. W 2020 roku nastąpił spadek w stosunku do roku poprzedniego, jednak mogło to być spowodowane pandemią COVID-19 i związanymi z nią ograniczeniami.

Tab. 21. Liczba osób korzystających z Punktu Konsultacyjnego ds. Przemocy w Rodzinie

	2019	2020	2021
Ogółem	26	20	32
Ofiary przemocy	23	17	30
Sprawcy przemocy	3	3	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań rocznych z działalności Sekcji Profilaktyki Uzależnień i Animacji Społecznej Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu.

2.2.6. Wspieranie rodziny i piecza zastępcza

Zadania gminy w obszarze wspierania rodziny wynikają z Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Jednym z obowiązków gminy jest przyjęcie i realizacja gminnego programu wspierania rodziny. W momencie opracowywania niniejszego dokumentu, w Gminie Swarzędz obowiązywał **Gminny Program Wspierania Rodziny dla Gminy Swarzędz na lata 2023-2025**. Głównym celem programu jest podniesienie poziomu prawidłowego funkcjonowania rodzin i zwiększenie ich szans na osiągnięcie dobrostanu. Osiągnięcie celu głównego będzie możliwe poprzez realizację 5 celów szczegółowych i przypisanych im działań.

Za realizację programu odpowiada między innymi **Sekcja Aktywizacji i Wspierania Rodziny**. Jej zadaniem jest szeroko rozumiane wsparcie rodzin, które polega na wzmacnianiu ich funkcji opiekuńczo-wychowawczej, optymalizacji warunków wychowawczo-rozwojowych oraz przeciwdziałaniu różnym dysfunkcjom i marginalizacji rodzin.

Jedną z podstawowych form wsparcia jest **asystent rodziny**. Asystentura rodziny polega na towarzyszeniu rodzicom i ich dzieciom w poszukiwaniu rozwiązań trudnej sytuacji opiekuńczo-wychowawczej z wykorzystaniem mocnych stron członków rodziny, zasobów rodziny, pochodzenia, społeczności lokalnej i zasobów instytucjonalnych. Zadaniem asystenta rodziny jest wspieranie rodziny przeżywającej trudności opiekuńczo-wychowawcze.

Ponadto zadaniem gminy jest wspieranie rodziny biologicznej dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej. W CUS w Swarzędzu, w ramach Sekcji Aktywizacji i Wspierania Rodziny, funkcjonuje zespół asystentów rodziny. Praca z rodziną prowadzona jest w formie konsultacji i poradnictwa specjalistycznego, terapii i mediacji, usług dla rodzin z dziećmi, w tym usług opiekuńczych i specjalistycznych, pomocy prawnej w zakresie prawa rodzinnego oraz organizowania grup wsparcia dla rodzin. W 2021 roku pomocą asystenta rodziny objęto 58 rodzin, w których było 128 dzieci. Dominującymi problemami rodzin korzystających z tej formy pomocy były: niski zakres kompetencji społecznych i wychowawczych, problem uzależnienia lub współuzależnienia, przemoc, niepełnosprawność i/lub długotrwała choroba oraz dezorganizacja życia codziennego. Kompleksowe wsparcie rodzin w szeroko rozumianym kryzysie wymaga wielu działań o charakterze systemowym przy szczególnym uwzględnieniu potrzeb dzieci.

Zadaniem gminy jest także wspieranie pieczy zastępczej m.in. poprzez współpracę z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie i współfinansowanie pobytu dzieci w pieczy. Rodzinna piecza zastępcza jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców biologicznych. Jest to przejściowa (okresowa) forma opieki nad dzieckiem.

W rodzinach zastępczych umieszcza się dzieci, których rodzice zostali trwale lub czasowo pozbawieni praw rodzicielskich lub gdy władza ta została im ograniczona. Umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej następuje na podstawie orzeczenia sądu i po uzyskaniu zgody rodziców zastępczych. W sytuacji, kiedy dziecko nie może wychowywać się w swojej rodzinie biologicznej, najlepszym rozwiązaniem jest zapewnienie mu opieki w jednej z form rodzinnej pieczy zastępczej. Rodzina zastępcza, przyjmując dziecko pod swoją opiekę, dba o jego rozwój fizyczny i intelektualny, zaspokaja potrzeby zarówno w sferze materialno-bytowej, jak i emocjonalnej. Angażuje się w proces kształcenia, pogłębia zainteresowania, organizuje wypoczynek wakacyjny. Jednym słowem wypełnia obowiązki rodzicielskie wobec dziecka, dla którego tworzy rodzinę zastępczą. Rodzice zastępczy w swoich działaniach współpracują z rodziną biologiczną, która bierze udział w podejmowaniu ważnych decyzji dotyczących ich dzieci (np. przy wyborze szkoły, zawodu, wykonywaniu poważnych zabiegów medycznych).

Zgodnie z zapisami Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w przypadku umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej albo w rodzinnym domu dziecka, gmina ponosi wydatki w wysokości 10% kwoty przeznaczonej na opiekę i wychowanie dzieci w pierwszym roku ich pobytu w pieczy zastępczej, 30% w drugim roku, 50% w trzecim roku i następnym. W 2021 roku Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu ponosił koszty utrzymania 51 dzieci z terenu Gminy, które zostały umieszczone w rodzinach zastępczych.

Z kolei w 2021 roku odpłatność za umieszczenie dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej wynosiła kolejno 10%, 30% lub 50% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w zależności od długości pobytu dziecka w placówce. W 2021 roku Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu ponosił odpłatność za 5 dzieci.

Tab. 22. Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej w latach 2019-2021 oraz wysokość partycypacji Gminy w kosztach (zł)

Rodzaj wsparcia	2019		2020		2021	
	Liczba dzieci	Poniesiony koszt (zł)	Liczba dzieci	Poniesiony koszt (zł)	Liczba dzieci	Poniesiony koszt (zł)
Rodziny zastępcze	42	170 839,00	42	182 475,00	51	212 567,00
Placówki opiekuńczo-wychowawcze	11	247 802,00	11	126 374,00	5	107 600,00

Źródło: dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu.

W 2021 roku realizowane były następujące programy i projekty, które miały na celu wspieranie rodzin zamieszkujących Gminę Swarzędz:

- **„Asystent rodziny i koordynator pieczy zastępczej”,**
- **„Fabryka mocy przeciwko przemocy”,**
- **„Swarzędzka Jadłodzielnia”,**
- **„Poprawa dostępu do usług społecznych wspierających rodzinę i pieczę zastępczą na terenie MOF Poznania – edycja II”,**
- **„Kameleon – zmieniam się II”,**
- **„Kooperacja efektywna i skuteczna”.**

Karta Dużej Rodziny (dalej KDR) to system zniżek i dodatkowych uprawnień dla rodzin 3+ zarówno w instytucjach publicznych, jak i w firmach prywatnych. Posiadacze KDR mają możliwość tańszego korzystania z oferty wielu podmiotów z branży spożywczej, paliwowej, bankowej czy rekreacyjnej. KDR wspiera budżety rodzin wielodzietnych oraz ułatwia dostęp do różnych dóbr i usług. Według danych udostępnionych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu, pod koniec 2021 roku Ogólnopolską Kartę Dużej Rodziny (będącą jednocześnie Lokalną Kartą Dużej Rodziny) posiadały 1672 rodziny z terenu Gminy. W samym 2021 roku Kartę przyznano 163 swarzędzким rodzinom.

Gmina Swarzędz przystąpiła także do programu „Wielkopolska Karta Rodziny”, na rzecz rodzin wielodzietnych z województwa wielkopolskiego. Wielkopolska Karta Rodziny (dalej WKR) przyznawana jest rodzicom lub małżonkom rodziców co najmniej trojga dzieci, dzieciom do ukończenia 18 roku życia lub dzieciom uczącym się – do

ukończenia 25 roku życia. Natomiast dzieciom, które legitymują się orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności, WKR jest przyznawana bez ograniczeń czasowych. W 2021 roku z WKR skorzystało 856 rodzin z terenu Gminy Swarzędz.

2.2.7. Osoby starsze, niesamodzielne i z niepełnosprawnościami

W strukturach Centrum Usług Społecznych w Swarzędzu funkcjonują następujące formy aktywizacji skierowane do osób 60+ z Miasta i Gminy Swarzędz.:

- **Centrum Aktywności Seniora (CAS)** zlokalizowane jest w Swarzędzu przy ul. Piaski 4. CAS mieści się na I piętrze budynku. W czerwcu 2023 roku zakończy się budowa windy, dzięki której osoby starsze lub mające trudności w poruszaniu się będą miały łatwiejszy dostęp do usług świadczonych przez placówkę.
- **Centrum Międzypokoleniowe „Pogodna” (CMP)**, zlokalizowane w Swarzędzu przy ul. Marii Konopnickiej 11.
- **Kluby Młodych Duchem (KMD)** – na terenie Gminy Swarzędz funkcjonuje 13 klubów zrzeszających seniorów. Są to: KMD „Stokrotki”, KMD „Jaśminy”, KMD „Słoneczny Wiek”, KMD „Amorki”, KMD „Jaskółki”, KMD „Wesoła Paczka”, KMD „Gadu gadu”, KMD „Pod Kasztanami”, KMD „Promyk”, KMD „Seniorita”, KMD „Wrzosowisko”, KMD „Łowęcianki” oraz KMD na os. Kościuszkowców 20.

Do zadań realizowanych przez CAS, CMP i KMD zalicza się rozwijanie zainteresowań i kompetencji osób w wieku powyżej 60 lat poprzez zajęcia aktywizujące, spotkania ze znanymi ludźmi, integrację międzypokoleniową, współpracę z lokalnymi i ponadlokalnymi jednostkami, zaangażowanie w życie lokalnej społeczności, udział w szkoleniach, warsztatach, projektach, a także prowadzenie strony internetowej swarzedzkisenior.pl. Wśród zajęć i aktywności organizowanych przez KMD wyróżnia się: brydża, gimnastykę, jogę, aqua aerobik, nordic walking, naukę salsy, zajęcia ruchowe, komputerowe, językowe, artystyczne, muzyczne, teatralne, filmowe, kulturalne i tematyczne, a także spotkania i zabawy integracyjne oraz wyjazdy krajowe i zagraniczne.

W Gminie Swarzędz utworzony został również system informacyjny dla osób po 60 roku życia – **SeniorSMS**. W SMS-ach wysyłanych do swarzędzkich seniorów przekazywane są informacje o spotkaniach, imprezach kulturalnych i sportowych, wyjazdach edukacyjnych, wycieczkach oraz o wszystkich zajęciach realizowanych przez

Centrum Aktywności Seniora, Centrum Międzypokoleniowe „Pogodna” oraz Kluby Młodych Duchem.

Na terenie Gminy działa ponadto **Dzienny Dom „Senior – WIGOR”**, który jest ośrodkiem wsparcia dziennego powstałym w 2015 roku. Dysponuje on 30 miejscami i zapewnia uczestnikom transport z i do domu oraz 8-godzinną ofertę zajęć skierowanych konkretnie do seniorów (od godziny 9.00 do 17.00). Codziennie każdy uczestnik otrzymuje również ciepły posiłek. Ze świadczeń Domu mogą korzystać osoby nieaktywne zawodowo w wieku 60+ (zarówno kobiety, jak i mężczyźni), będący mieszkańcami Miasta i Gminy Swarzędz, w szczególności osoby, które spełniają jeden z wymienionych warunków:

- posiadają niskie dochody,
- są samotne lub posiadają rodziny poza miejscem swojego zamieszkania,
- posiadają złe warunki mieszkaniowe,
- wykazują ograniczenia lub bezradność w prowadzeniu gospodarstwa domowego.

Celem działalności Domu jest zapewnienie wsparcia uczestnikom, poprawa jakości ich życia, zapobieganie dezintegracji społecznej oraz promowanie idei aktywnego starzenia się. Dzieje się to poprzez:

- aktywizowanie;
- koordynowanie przejawów aktywności;
- ograniczenie skutków niepełnosprawności;
- pomoc w rozwiązywaniu codziennych problemów utrudniających funkcjonowanie;
- podtrzymywanie i rozwijanie sprawności psychofizycznej.

Na ofertę placówki składają się:

- zajęcia grupowe (m.in.: terapia zajęciowa, rehabilitacja, zajęcia muzyczne, zajęcia z psychologiem, ceramika, zajęcia kulinarne, zajęcia sportowe, treningi pamięci),
- zajęcia według zainteresowań (m.in. zajęcia tematyczne, czytanie prasy, odpoczynek, spotkanie z filmem).

W Gminie funkcjonuje także **Dzienny Dom Pomocy**, który jest ośrodkiem wsparcia powstałym w 2019 roku. Dysponuje 20 miejscami. Przeznaczony jest dla osób niesamodzielnych (starszych, samotnych, wymagających częściowej opieki i pomocy w zaspakajaniu niezbędnych potrzeb życiowych) powyżej 60 roku życia, będących mieszkańcami Miasta i Gminy Swarzędz. Ośrodek wsparcia codziennie zapewnia co najmniej 8-godzinną ofertę usług (9:00-17:00), ciepły posiłek oraz transport. Celem Domu jest aktywizowanie uczestników w sferze fizycznej, intelektualnej oraz społecznej. W ramach działalności DDP oferuje uczestnikom:

- zaspokojenie potrzeb życiowych poprzez zapewnienie miejsca do bezpiecznego i godnego spędzania czasu;
- usługi opiekuńcze i pielęgnacyjne, w tym pomoc w utrzymaniu higieny osobistej;
- udział w zajęciach aktywizujących, muzycznych, plastycznych, wspierających ruchowo;
- dostęp do książek i środków przekazu;
- imprezy okolicznościowe, rekreacyjne oraz towarzyskie;
- pomoc w wzmacnianiu samodzielności życiowej;
- pomoc psychologiczną, poradnictwo i wsparcie w rozwiązywaniu trudnych sytuacji życiowych oraz bieżących spraw życia codziennego.

W tabeli poniżej zestawiono liczbę osób uczęszczających do Dziennego Domu Pomocy wraz ze średnim miesięcznym kosztem pobytu. W latach 2019-2021 koszt ten wynosił 1514,96 zł, a liczba uczestników wahała się między 16 a 18.

Tab. 23. Dzienny Dom Pomocy

	2019	2020	2021
Miesięczny koszty utrzymania 1 osoby w DDP (zł)	1514,96	1514,96	1514,96
Liczba osób w DDP	18	16	16

Źródło: dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu.

Na terenie Gminy Swarzędz brakuje jednak **miejsca dla osób z zespołem otępiennym**. Dostrzega się duży problem w tym zakresie, związany w szczególności z brakiem wsparcia rodzin osób z zespołem otępiennym ze strony Gminy i poza nią. Konieczne

jest zatem utworzenie w Gminie Swarzędz takiej placówki. Dzięki niej osoby z chorobami otępiennymi znajdą fachową pomoc i opiekę, a jednocześnie będą mogły pozostać w swoim środowisku lokalnym. Do tej pory osoby z demencją zazwyczaj były umieszczane w domach pomocy społecznej leżących poza Gminą Swarzędz.

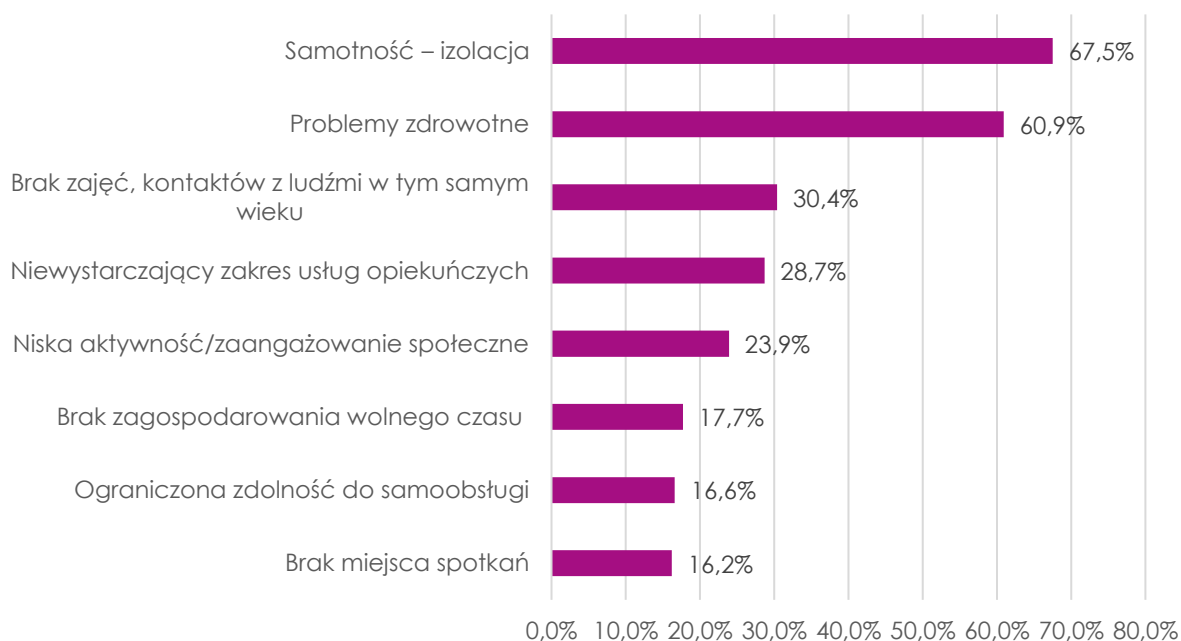
Gmina Swarzędz realizuje następujące programy aktywizacyjne skierowane do seniorów:

- **„Senior+”** – głównym celem programu prowadzonego w latach 2021-2025 jest zapewnienie wsparcia seniorom z terenu Gminy, poprawa jakości ich życia, zapobieganie dezintegracji społecznej oraz promowanie idei aktywnego starzenia się;
- **„Aktywność. Sposób na młodość”** – celem niniejszego programu ostonowego jest aktywizacja osób powyżej 60 roku życia zamieszkujących Miasto i Gminę Swarzędz.

Ponadto na terenie Gminy działa również **Rada Seniorów Gminy Swarzędz** oraz **Swarzędzkie Koło Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów**.

W przeprowadzonym badaniu ankietowym mieszkańcy poproszeni zostali o wskazanie problemów społecznych, które ich zdaniem najczęściej dotyczą osoby starsze z terenu Gminy Swarzędz. Najwięcej respondentów zaznaczyło odpowiedź: „samotność - izolacja”. Ponad 60% ankietowanych wskazała także na problemy zdrowotne dotyczące seniorów.

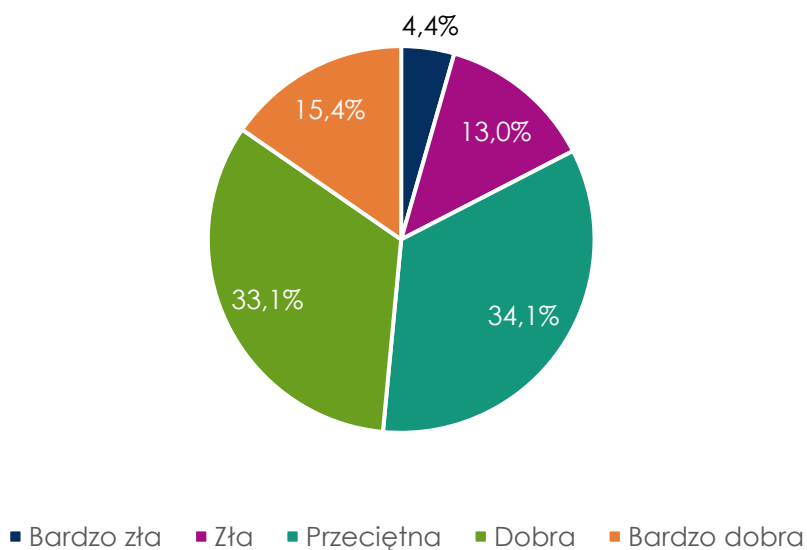
Wykres 31. Problemy społeczne osób starszych w Gminie Swarzędz według ankietowanych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Respondenci badania ankietowego poproszeni zostali również o ogólną ocenę działań prowadzonych na terenie Gminy Swarzędz na rzecz seniorów. Prawie 50% ankietowanych ocenia ten aspekt pozytywnie, w tym 33% dobrze, a ponad 15% bardzo dobrze. 34% odpowiadających uważa, że działalność na rzecz osób starszych jest przeciętna, 13%, iż jest zła, a 4,4% bardzo zła.

Wykres 32. Ocena działalności Gminy Swarzędz na rzecz osób starszych według ankietowanych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Zestawione wyżej informacje oraz oceny respondentów badania ankietowego, wskazują, iż działalność na rzecz osób starszych na terenie Gminy jest rozwinięta.

Grupa osób z niepełnosprawnością to osoby, których stan zdrowia trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia codzienne funkcjonowanie oraz dodatkowo sprawia trudności w obszarze nauki, pracy lub życia społecznego. Choroby lub niepełnosprawność często prowadzą do pogorszenia sytuacji materialnej danej osoby oraz jej rodziny. Problemy osób z niepełnosprawnościami sprawiają, że często osoby te są klientami ośrodków pomocy społecznej.

Fundusz Solidarnościowy (FS) jest państwowym funduszem celowym. Celem Funduszu jest udzielanie wsparcia społecznego, zawodowego, zdrowotnego oraz finansowego osobom niepełnosprawnym, a także udzielanie wsparcia finansowego emerytom i rencistom, o których mowa w przepisach odrębnych. Z FS w 2021 roku na terenie Gminy Swarzędz udzielono wsparcia w ramach 2 programów:

- **„Opieka wytchnieniowa”** – program skierowano do członków rodzin lub opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad dziećmi posiadającymi orzeczenie o niepełnosprawności lub nad osobami ze znacznym stopniem niepełnosprawności. Celem takiej opieki jest możliwość odciążenia opiekunów osób ze szczególnymi potrzebami poprzez pomoc w ich codziennych obowiązkach lub zapewnienie im zastępstwa w określonym czasie. W ten sposób można pomóc opiekunowi dając mu czas na odpoczynek, załatwienie swoich spraw, itp. Ostatecznie wsparcie udzielone w ramach programu wyniosło 637 godzin opieki.
- **„Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”** – program ma zapewnić osobom z niepełnosprawnościami wsparcie asystenta w wykonywaniu codziennych czynności życiowych oraz pomoc w funkcjonowaniu w życiu społecznym. Wsparcie przysługuje:
 - a) dzieciom do 16 roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: konieczności stałej lub długotrwałej opieki, pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji, konieczności stałego współudziału opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji;
 - b) osobom niepełnosprawnym posiadającym orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności lub orzeczenie równoważne.

W ramach programu wsparcia udzielono 23 osobom dorosłym, którym świadczone 2232 godziny usług asystenckich.

Ponadto w latach 2018-2021 Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu realizował projekt „**Nowoczesne usługi asystenckie i opiekuńcze w Gminie Swarzędz**”. Projekt wdrażany był w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Wielkopolskiego na lata 2014-2020, Oś priorytetowa 7. Włączenie społeczne. Działanie 7.2 Usługi społeczne i zdrowotne. Poddziałanie 7.2.2. Usługi społeczne i zdrowotne – projekty konkursowe.

Głównym celem projektu było zwiększenie liczby osób korzystających z usług społecznych, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poprzez:

- zwiększenie ilości świadczonych specjalistycznych usług w miejscu zamieszkania, w tym również usług asystenckich dla osób z niepełnosprawnością oraz usług opiekuńczych dla osób niesamodzielnych,
- wsparcie niezależnego życia niesamodzielnych osób starszych poprzez wdrożenie usług teleopieki,
- zwiększenie świadczonych usług opiekuńczych w formie miejsc stacjonarnej opieki dziennej realizowanej przez Dzienny Dom Pomocy dla niesamodzielnych osób starszych,
- zwiększenie mobilności i bezpieczeństwa osób niesamodzielnych poprzez utworzenie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjno-wspomagającego,
- zwiększenie wiedzy i świadomości opiekunów faktycznych w ramach indywidualnej superwizji (z psychologiem).

Łącznie z oferowanych w ramach projektu usług skorzystało 337 osób. W ramach zachowania trwałości realizowanych działań Centrum Usług Społecznych w Swarzędzu oferuje:

- możliwość uczestnictwa w zajęciach Dziennego Domu Pomocy przy ul. Sienkiewicza 21 w Swarzędzu osobom powyżej 60 roku życia,
- możliwość skorzystania z bezpłatnej wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego dla wszystkich mieszkańców gminy,
- teleopiekę dla osób starszych, samotnych i z niepełnosprawnościami,

- wsparcie opiekunów i asystenta osoby z niepełnosprawnością oraz poradnictwo specjalistyczne dla osób wymagających wsparcia w miejscu zamieszkania.

W 2021 roku realizowano również program „**Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi**” – **Moduł IV**, finansowany ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. W ramach programu zrealizowano: wsparcie psychologiczne dla 10 osób w wymiarze 150 godzin terapeutycznych, 18 godzin wsparcia w postaci webinarów dla uczestników Dziennego Domu Pomocy, Dziennego Domu „Senior-WIGOR” oraz Środowiskowego Domu Samopomocy, zajęcia ruchowe dla 34 osób (łącznie 617 godzin), zajęcia z rozwiązywania łamigłówek dla 6 osób (120 godzin), usługę „Mobilny Opiekun”, z której skorzystało 16 osób (190 godzin) oraz transport dla osób z niepełnosprawnościami, z którego skorzystały 52 osoby. Łącznie ze wsparcia udzielonego w ramach programu skorzystało 91 osób.

Respondenci badania ankietowego zostali poproszeni o wskazanie problemów, z którymi według ich wiedzy najczęściej borykają się osoby z niepełnosprawnościami. Oto trzy odpowiedzi, które indagowani zaznaczali najczęściej: bariery architektoniczne, brak ofert pracy dla osób z orzeczeniem o niepełnosprawności oraz utrudniony dostęp do placówek rehabilitacyjnych. Kluczowy jest problem braku miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnością, ponieważ praca jest naturalną potrzebą człowieka – stanowi źródło dochodu i w konsekwencji pozwala osiągnąć samodzielność. Posiadanie pracy zaspakaja również wiele innych potrzeb człowieka, takich jak: rozwój, utrzymywanie kontaktów społecznych czy poczucie przynależności. Osoby, które ze względu na niepełnosprawność nie mogą znaleźć zatrudnienia, stają się wykluczone społecznie i pozostają zależne od otoczenia (rodziny, opiekunów). Wsparciem dla tych osób są **Warsztaty Terapii Zajęciowej** (dalej WTZ), które stwarzają osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Jednak osoby uczestniczące w WTZ nie mają możliwości dalszego rozwoju i znalezienia miejsca w środowisku ze względu na brak miejsc pracy.

Osoby z niepełnosprawnością zatrudniane mogą być w **zakładach pracy chronionej**. Na terenie Gminy Swarzędz istnieje 6 takich firm. Zakłady te muszą być wyposażone w obiekty i pomieszczenia odpowiadające przepisom oraz zasadom bezpieczeństwa

i higieny pracy. Ponadto w zakładach pracy chronionej muszą być uwzględniane potrzeby osób z niepełnosprawnością w zakresie przystosowania stanowisk pracy oraz pomieszczeń higieniczno-sanitarnych. Odpowiednio dostosowane muszą być również ciągi komunikacyjne. Ponadto w zakładach pracy chronionej musi zostać zapewniona doraźna i specjalistyczna opieka medyczna, poradnictwo i usługi rehabilitacyjne. Należy mieć jednak na uwadze, iż zakłady te wymagają od osób z niepełnosprawnościami takiej samej wydajności pracy, jak od osób zdrowych i nie gwarantują podejścia indywidualnego do konkretnej osoby z jej zasobami i ograniczeniami.

Rozwiązaniem problemu braku miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnościami mogą być **zakłady aktywności zawodowej** (dalej: ZAZ). ZAZ tworzone są w celu zatrudnienia osób niepełnosprawnych z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności i osób posiadających orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, u których stwierdzono autyzm, niepełnosprawność intelektualną lub chorobę psychiczną. ZAZ zapewniają rehabilitację zawodową, która realizowana jest przez prowadzoną działalność wytwórczo-usługową, gdzie osoby z niepełnosprawnością uzyskują zatrudnienie na podstawie umowy o pracę. Osoby zatrudnione w ZAZ otrzymują również wsparcie instruktora, doradztwo i szkolenia zawodowe, możliwość zdobycia nowych kwalifikacji oraz umiejętności zawodowych. W związku z brakiem miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnościami zamieszkujących Gminę Swarzędz konieczne jest utworzenie ZAZ na jej terenie.

Wykres 33. Problemy społeczne osób z niepełnosprawnościami na terenie Gminy Swarzędz według ankietowanych

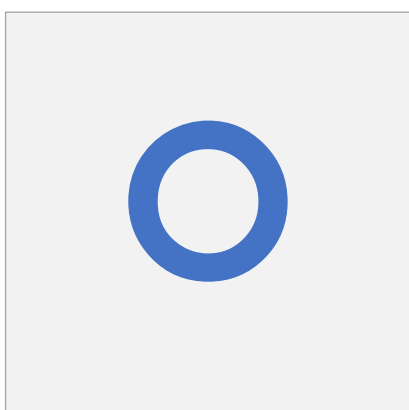
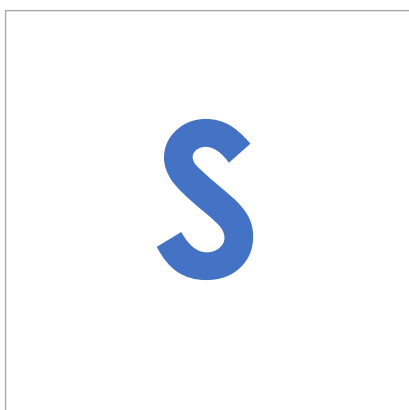
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Wsparciem dla osób starszych oraz osób z niepełnosprawnością byłaby organizacja transportu umożliwiającego dotarcie tym osobom do placówek służby zdrowia, urzędów i innych miejsc. Usługa taka była realizowana w Gminie w 2021 roku i cieszyła się tak dużym zainteresowaniem, że obecnie mieszkańcy zgłaszają potrzebę jej przywrócenia. W związku z tym sugeruje się ponowną organizację transportu osób starszych i osób z niepełnosprawnościami na terenie Gminy Swarzędz.

2.3. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest skuteczną i racjonalną metodą pozwalającą na identyfikację słabych i silnych stron obszaru pomocy społecznej w Gminie Swarzędz oraz szans i zagrożeń, jakie są z nim związane. W rezultacie analiza SWOT jest użytecznym instrumentem pozwalającym na wielowymiarową ocenę aktualnego stanu pomocy społecznej gminy. Jednocześnie analiza stanowi adekwatny punkt wyjścia do definiowania właściwych kierunków rozwoju. Dodatkowo przedmiotowa analiza ujawnia obszary wymagające poprawy w funkcjonowaniu Gminy.

Na nazwę analizy (SWOT) składają się litery będące pierwszymi literami każdej z anglojęzycznych nazw elementów tej analizy. Są to odpowiednio: **S** – Strengths (mocne strony), **W** – Weaknesses (słabe strony), **O** – Opportunities (szanse), **T** – Threats (zagrożenia).

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • dogodne położenie i bliskość ośrodka metropolitarnego skutkujące napływem mieszkańców i przedsiębiorców, zwiększeniem dostępności transportowej, dostępności do usług oraz możliwości uzyskania zatrudnienia, a w konsekwencji rozwojem gospodarczym Gminy, • rozwinięta baza instytucji oferujących pomoc i wsparcie dla mieszkańców z różnymi potrzebami i problemami, • uczestnictwo Gminy w programach i projektach wspierających mieszkańców, • rozwinięta oferta usług i form aktywizacji skierowanych do seniorów, • zwiększająca się liczba mieszkań chronionych stanowiących ważny element wsparcia dla mieszkańców z dysfunkcjami w usamodzielnieniu się oraz integracji ze społeczeństwem, • upowszechniona oferta kulturalna i sportowa angażująca mieszkańców z różnych grup wiekowych, • uczestnictwo pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu w dużej liczbie szkoleń szkoleniach 	<ul style="list-style-type: none"> • zmniejszająca się liczba mieszkańców w wieku 25-34 lat, czyli osób stanowiących główną siłę napędową rozwoju gospodarczego, • zwiększająca się liczba seniorów w strukturze wiekowej mieszkańców Gminy, powodująca wzrost zapotrzebowania na usługi skierowane do osób starszych, • niezadawalająca jakość powietrza na obszarze Gminy negatywnie oddziałująca na zdrowie mieszkańców, • niewystarczająca liczba mieszkań wspieranych dla osób starszych, • brak specjalistycznego ośrodka dla osób z chorobami otępiennymi, • niewystarczająca oferta usług dla osób z niepełnosprawnością i ich rodzin, • brak miejsca spotkań dla młodzieży prowadzonego przez wykwalifikowanych animatorów, • utrudniony lub niemożliwy dostęp osób starszych i osób z niepełnosprawnościami do instytucji publicznych (urzędów, placówek służby zdrowia).

o szerokiej tematyce podnoszących ich kompetencje zawodowe,

- zmniejszająca się liczba beneficjentów OPS w Swarzędzu,
- wysoki poziom upowszechnienia opieki żłobkowej i w pełni zaspokojone potrzeby w zakresie dostępności opieki przedszkolnej,
- wysoka jakość i skuteczność kształcenia w szkołach podstawowych przekładająca się na dobre wyniki uczniów z egzaminów ósmoklasisty oraz liczne wyróżnienia dla szkół,
- działalność organizacji pozarządowych we współpracy z OPS w Swarzędzu,
- duże zaangażowanie OSP w Swarzędzu i Kobylnicy w inicjatywy społeczności lokalnej.

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • doświadczenie w pozyskaniu dofinansowań na realizację projektów z funduszy zewnętrznych dające możliwość dalszego pozyskiwania środków, • przekształcenie Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu w Centrum Usług Społecznych w Swarzędzu i realizacja nowych usług na rzecz mieszkańców, • rozwój podmiotów ekonomii społecznej, a w konsekwencji usamodzielnianie osób z niepełnosprawnością, • korzystne zmiany społeczne – wzrost kreatywności, wykształcenia, postaw przedsiębiorczych i aktywności prospołecznej, • współdziałanie różnych podmiotów w obszarze pomocy społecznej w celu poszerzenia oferty oraz podniesienia skuteczności w dystrybucji usług skierowanych do konkretnych grup i środowisk. 	<ul style="list-style-type: none"> • niekorzystna sytuacja gospodarcza kraju i spowolnienie gospodarcze skutkujące wzrostem bezrobocia, • nieefektywna polityka społeczna na poziomie krajowym, • częste zmiany przepisów prawa wpływające na stanowienie norm prawa lokalnego, • postępujący proces starzenia się społeczeństwa i dalszy odpływ młodych mieszkańców Gminy, • problemy społeczne związane z cyberprzemocą, cyberuzależnieniami, uzależnieniami behawioralnymi, • pogłębiające się wykluczenie społeczne osób starszych, samotnych i osób z niepełnosprawnością, • nieznana skala następstw gospodarczych i społecznych spowodowanych pandemią COVID-19 oraz agresją Rosji na Ukrainę.

2.4. Prognoza zmian w okresie objętym Strategią

Na potrzeby Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Swarzędz na lata 2023-2030 sporządzono prognozę zmiany liczby ludności w Gminie Swarzędz do 2030 roku. Obliczenia wykonano na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego dotyczących stanu liczby ludności w ostatnich 5 latach, tj. w latach 2017-2021. Z wykorzystaniem wskazanych danych obliczono średnią dynamikę zmian, której wartość wyniosła 102,9%. Wynik powyżej 100% wskazuje na wzrost liczby ludności w badanym okresie w porównaniu do okresu bazowego.

Według przeprowadzonej prognozy liczba mieszkańców Gminy będzie wzrastać. Ogólna liczba ludności w Gminie Swarzędz wzrośnie o 23%, czyli o 12 918 osób. Zmiany w poszczególnych grupach wiekowych będą się kształtowały następująco:

- liczba osób w wieku 0-3 lat – wzrost o 3%, czyli o 86 osób,
- liczba osób w wieku 4-6 – wzrost o 72%, czyli o 1 635 osób,
- liczba osób w wieku 60+ – wzrost o 35%, czyli o 3 799 osób,
- liczba osób w wieku 80+ – wzrost o 41%, czyli o 561 osób,
- liczba osób w wieku przedprodukcyjnym – wzrost o 44%, czyli o 4 137 osób,
- liczba osób w wieku produkcyjnym – wzrost o 22%, czyli o 7 429 osób,
- liczba osób w wieku mobilnym (grupa wieku produkcyjnego obejmująca ludność w wieku 18-44 lata) – wzrost o 15%, czyli o 3 311 osób,
- liczba osób w wieku niemobilnym (grupa wieku produkcyjnego obejmująca ludność w wieku: mężczyźni – 45-64 lata, kobiety – 45-59 lat) – wzrost o 35%, czyli o 4 118 osób,
- liczba osób w wieku poprodukcyjnym – wzrost o 44%, czyli o 4 237 osób.

Tabela na kolejnej stronie przedstawia kształtowanie się poszczególnych kategorii wiekowych według prognozy ludności dla Gminy Swarzędz do 2030 roku.

Tab. 24. Prognoza ludności dla Gminy Swarzędz na lata 2022-2030

	2017	2018	2019	2020	2021	średnia dynamika w latach 2017-2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
	<i>dane</i>	<i>dane</i>	<i>dane</i>	<i>dane</i>	<i>dane</i>		<i>prognoza</i>	<i>prognoza</i>	<i>prognoza</i>	<i>prognoza</i>	<i>prognoza</i>	<i>prognoza</i>	<i>prognoza</i>	<i>prognoza</i>	<i>prognoza</i>
Ogółem	49 727	50 667	51 522	55 124	55 612	102,9%	54 167	55 758	57 404	59 106	60 866	62 686	64 568	66 516	68 530
przedprodukcyjny	8 095	8 441	8 818	9 287	9 531	104,2%	9 929	10 343	10 774	11 224	11 692	12 180	12 688	13 217	13 768
produkcyjny	30 816	31 057	31 217	33 413	33 565	102,2%	34 309	35 073	35 856	36 658	37 482	38 326	39 193	40 082	40 994
mobilny	20 409	20 421	20 399	21 897	21 693	101,6%	22 038	22 389	22 745	23 107	23 474	23 848	24 227	24 612	25 004
niemobilny	10 407	10 636	10 818	11 516	11 872	103,4%	12 271	12 684	13 111	13 552	14 008	14 479	14 966	15 469	15 990
poprodukcyjny	8 095	8 441	8 818	9 287	9 531	104,2%	9 929	10 343	10 774	11 224	11 692	12 180	12 688	13 217	13 768
0-3	2 632	2 816	2 874	2 762	2 659	100,4%	2 668	2 678	2 688	2 697	2 707	2 716	2 726	2 736	2 745
4-6	1 796	1 792	1 913	2 231	2 269	106,2%	2 410	2 560	2 719	2 888	3 067	3 258	3 460	3 675	3 904
60+	9 506	9 883	10 233	10 665	10 860	103,4%	11 228	11 609	12 002	12 409	12 829	13 264	13 714	14 179	14 659
80+	1 192	1 261	1 330	1 387	1 385	103,9%	1 438	1 494	1 551	1 611	1 673	1 737	1 804	1 874	1 946

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Dane gromadzone systematycznie przez Centrum Usług Społecznych w Swarzędzu pozwalają na zaobserwowanie zmian ilościowych (a zarazem tendencji) w zakresie potrzeb beneficjentów Centrum oraz oferowanego przez niego wsparcia.

Podsumowując informacje zawarte w części diagnostycznej, analitycznej i prognostycznej Strategii możemy założyć, że w czasie obowiązywania niniejszego dokumentu:

- rosnąć będzie liczba mieszkańców Gminy, a szczególnie dynamicznie zwiększy się liczba dzieci w przedziale wiekowym 4-6 lat, w związku z czym konieczne jest zapewnienie im odpowiedniej oferty opiekuńczej i edukacyjnej,
- grupą społeczną szczególnie wymagającą wsparcia będą osoby z niepełnosprawnościami oraz ich rodziny, dlatego też należy opracować system całościowego wsparcia osób z niepełnosprawnościami i zapewnić im opiekę instytucjonalną,
- największym zagrożeniem dla dzieci i młodzieży są te związane z zażywaniem substancji psychoaktywnych, takich jak alkohol, narkotyki oraz dopalacze. W drugiej kolejności wskazać należy cyberzagrożenia związane z nowymi technologiami i szerokim dostępem do Internetu,
- oferta edukacyjna będzie utrzymywana na wysokim poziomie i dostosowana zarówno do potrzeb uczniów z dobrymi wynikami w nauce, jak i do uczniów z problemami dydaktycznymi i adaptacyjnymi,
- w kontekście rynku pracy kluczowym będzie kwestia zwiększenia możliwości uzyskania zatrudnienia przez osoby z niepełnosprawnościami, kobiety posiadające małe dzieci oraz osoby długotrwale bezrobotne,
- rosnąć będzie zapotrzebowanie na usługi i formy aktywizacji skierowane do seniorów,
- nastąpi intensywny rozwój technologiczny, a zatem również rozwój kompetencji cyfrowych,
- może wystąpić nasilenie zjawiska izolacji społecznej, zwłaszcza wśród seniorów i młodzieży, która nie chce integrować się z rówieśnikami.

3. Strategia

3.1. Cel główny

Cel główny powinien odpowiadać na pytanie, jaki jest oczekiwany rezultat końcowy realizacji Strategii, a więc, co zostanie osiągnięte po wykonaniu wszystkich zadań zaplanowanych w dokumencie.

Cel główny Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Swarzędz:

Gmina Swarzędz zapewnia wsparcie funkcjonowania i rozwoju każdego mieszkańca poprzez stworzenie warunków i możliwości godnego, zdrowego i szczęśliwego życia w bezpiecznym środowisku z poszanowaniem indywidualnych potrzeb.

Powyższy cel główny Strategii obejmuje jej obszary problemowe i adresowany jest do wszystkich mieszkańców Gminy, których warunki i poziom życia pozostają w gestii samorządu terytorialnego.

3.2. Cele strategiczne, operacyjne, kierunki działań

Realizacja celu głównego będzie odbywać się poprzez realizację celów strategicznych, celów operacyjnych oraz kierunków działań.

Na podstawie analizy części diagnostycznej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Swarzędz wyodrębniono 3 najważniejsze cele strategiczne, które zostały opracowane w odpowiedzi na główne problemy i zdiagnozowane potrzeby.

Cele strategiczne są jednocześnie zgodne z celem głównym. Do każdego celu strategicznego przyporządkowane zostały cele operacyjne.

Cele strategiczne		
I	II	III
Dobre warunki do życia na terenie Gminy Swarzędz	Usługi społeczne dostosowane do zdiagnozowanych potrzeb mieszkańców	Rozwinięta działalność instytucjonalna i wolontariacka
Cele operacyjne		
<p>I.I. Rozwój dzieci i młodzieży w szkole oraz poza nią</p> <p>I.II. Wzmocnienie kompetencji rodziny biologicznej i zastępczej w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej</p> <p>I.II. Zdrowi mieszkańcy dzięki czystemu środowisku</p>	<p>II.I. Interdyscyplinarne przeciwdziałanie przemocy w oparciu o dostępne zasoby</p> <p>II.II. Rozwinięta działalność profilaktyczna w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom</p> <p>II.III. Zwiększanie oferty dostosowanej do zmieniających się potrzeb osób starszych</p> <p>II.IV. Rozwój usług opiekuńczych skierowanych do osób niesamodzielnych oraz aktywizacja osób z niepełnosprawnościami</p>	<p>III.I. Wzmocnienie działalności i kompetencji instytucji świadczących usługi społeczne</p> <p>III.II. Międzysektorowa współpraca instytucji z organizacjami pozarządowymi oraz upowszechnienie wolontariatu</p>

W ramach każdego z celów operacyjnych wyznaczone zostały kierunki działań, które będą realizowane przez Centrum Usług Społecznych w Swarzędzu, poszczególne wydziały Urzędu Miasta i Gminy w Swarzędzu, Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Swarzędzu, Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz jednostki organizacyjne samorządu gminnego, w tym: szkoły, placówki oświatowe, itd.

Cele i kierunki działań realizowane będą w partnerstwie z Powiatowym Urzędem Pracy, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Komisariatem Policji, organizacjami pozarządowymi, Kościołami, związkami wyznaniowymi, wolontariuszami, zespołem kuratorskiej opieki sądowej, jednostkami ochrony zdrowia oraz innymi instytucjami, podmiotami i organizacjami działającymi na rzecz pomocy mieszkańcom.

Cel strategiczny I:

Dobre warunki do życia na terenie Gminy Swarzędz

W celu zapewnienia wysokiej jakości życia mieszkańców Gminy Swarzędz konieczna jest kontynuacja działań oraz ich rozszerzenie w wielu obszarach funkcjonowania Gminy. Oznacza to m.in. intensyfikację działań wspierających prawidłowy rozwój najmłodszych mieszkańców Gminy (dzieci i młodzież). Planuje się także wprowadzenie kompleksowej oferty skierowanej do rodzin borykających się z problemami w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej. Na poziom życia wpływa również otoczenie, w tym jakość środowiska naturalnego, które oddziałuje na zdrowie mieszkańców. Dlatego na terenie Gminy prowadzone będą działania mające na celu szeroko rozumianą ochronę środowiska, w tym w szczególności poprawę jakości powietrza dzięki ograniczeniu źródeł zanieczyszczeń.

CEL STRATEGICZNY I		
CELE OPERACYJNE	KIERUNKI DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI EWALUACJI
I.I. Rozwój dzieci i młodzieży w szkole oraz poza nią	<ul style="list-style-type: none"> Zapewnienie wysokiej jakości opieki nad dziećmi do lat 3 Zapewnienie wysokiej jakości opieki przedszkolnej Wspieranie rozwoju i edukacji dzieci i młodzieży w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych Wspieranie edukacji i postaw obywatelskich 	<ul style="list-style-type: none"> liczba miejsc opieki żłobkowej (szt.), liczba miejsc wychowania przedszkolnego (szt.), liczba szkół podstawowych i ponadpodstawowych, w których zapewnione jest wsparcie zespołu psychologiczno-pedagogicznego (szt.), liczba szkół, w których prowadzone są projekty edukacji obywatelskiej (szt.),
I.II. Wzmocnienie kompetencji rodziny biologicznej i zastępczej w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej	<ul style="list-style-type: none"> Wzmacnianie umiejętności społecznych i kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców, w tym radzenia sobie z emocjami Optymalizacja szeroko rozumianego rozwoju dziecka dostosowana do jego potrzeb Wzmacnianie więzi rodzinnych i zapewnianie możliwości wspólnego spędzania czasu wolnego 	<ul style="list-style-type: none"> liczba grup wsparcia dla rodziców (szt.), liczba grup wsparcia dla dzieci (szt.), liczba zorganizowanych imprez na rzecz rodziny (szt.),
I.II. Zdrowi mieszkańcy dzięki czystemu środowisku	<ul style="list-style-type: none"> Szeroko rozumiana ochrona środowiska Edukacja ekologiczna mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> liczba wymienionych źródeł ciepła na bardziej ekologiczne (szt.), liczba kampanii edukacyjnych w zakresie ochrony środowiska (szt.), liczba podjętych inicjatyw na rzecz ochrony środowiska (szt.)

Cel strategiczny II:

Usługi społeczne dostosowane do zdiagnozowanych potrzeb mieszkańców

Oferta usług społecznych na terenie Gminy Swarzędz będzie stale się rozwijać w odpowiedzi na potrzeby i problemy mieszkańców. Wprowadzone zostaną nowe narzędzia mające na celu wsparcie ofiar przemocy, przeciwdziałanie przemocy i uzależnieniom (również ich nowym formom), wsparcie osób niesamodzielnych, osób z niepełnosprawnością oraz seniorów. Dopracowana zostanie oferta pomocy, aktywizacji i opieki nad wskazanymi grupami.

CEL STRATEGICZNY II		
CELE OPERACYJNE	KIERUNKI DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI EWALUACJI
II.I. Interdyscyplinarne przeciwdziałanie przemocy w oparciu o dostępne zasoby	<ul style="list-style-type: none">• Podnoszenie świadomości mieszkańców Gminy w zakresie przeciwdziałania przemocy• Rozwój usług świadczonych na rzecz osób doświadczających przemocy• Rozwój usług świadczonych na rzecz sprawców przemocy	<ul style="list-style-type: none">• liczba zrealizowanych programów/kampanii w zakresie przeciwdziałania przemocy (szt.),• liczba szkoleń dla pracowników w zakresie przeciwdziałania przemocy (szt.),• liczba osób otrzymujących wsparcie ze względu na doświadczanie przemocy (szt.),• liczba skierowań do programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy (szt.),
II.II. Rozwinięta działalność profilaktyczna w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom	<ul style="list-style-type: none">• Ograniczenie dostępności do alkoholu na terenie Gminy• Zapewnienie dostępu do specjalistów w zakresie problemów uzależnień• Realizacja rekomendowanych programów profilaktyki uzależnień• Rozwój pozaszkolnych profilaktycznych form wsparcia	<ul style="list-style-type: none">• liczba przeprowadzonych kontroli sklepów (szt.),• liczba osób korzystających z porad/konsultacji/wsparcia specjalistów (os.),• liczba zrealizowanych programów profilaktyki uzależnień (szt.),• liczba działających świetlic (szt.),• liczba osób uczęszczających do świetlic (os.),
II.III. Zwiększanie oferty dostosowanej do zmieniających	<ul style="list-style-type: none">• Integracja międzypokoleniowa	<ul style="list-style-type: none">• liczba zorganizowanych spotkań/działań na rzecz seniorów (szt.)

<p>się potrzeb osób starszych</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja aktywności dostosowanych do potrzeb seniorów • Zwiększenie dostępności usług i form aktywizacji dla osób starszych 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba usług skierowanych do osób starszych (szt.),
<p>II.IV. Rozwój usług opiekuńczych skierowanych do osób niesamodzielnych oraz aktywizacja osób z niepełnościami</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie rehabilitacji w ramach Integracyjnego Ośrodka Rehabilitacji i Terapii dla Dzieci Niepełnosprawnych w Swarzędzu • Utworzenie Zakładu Aktywności Zawodowej • Zwiększenie liczby miejsc w placówce dla osób z chorobami otępiennymi • Organizacja transportu umożliwiającego dotarcie osobom starszym i z niepełnosprawnością do placówek służby zdrowia, urzędów i innych miejsc • Zwiększenie dostępności architektonicznej, cyfrowej oraz informacyjno-komunikacyjnej zgodnie z ustawą o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób, które skorzystały ze wsparcia w ramach Integracyjnego Ośrodka Rehabilitacji i Terapii dla Dzieci Niepełnosprawnych w Swarzędzu (os.), • liczba funkcjonujących placówek wspierających osoby z niepełnosprawnością (szt.), • liczba miejsc w placówkach dla osób z chorobami otępiennymi (szt.), • liczba osób starszych i z niepełnosprawnością korzystających ze organizowanego transportu (os.), • liczba wprowadzonych udogodnień dla osób ze szczególnymi potrzebami (szt.).

Cel strategiczny III:

Rozwinięta działalność instytucjonalna i wolontariacka

Dużą zmianą w zakresie funkcjonowania systemu pomocy społecznej na terenie Gminy będzie przekształcenie Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu w Centrum Usług Społecznych. Spowoduje to rozszerzenie katalogu usług społecznych świadczonych na terenie Gminy Swarzędz. Oprócz tego zakłada się kontynuowanie i rozwój współpracy pomiędzy instytucjami udzielającymi mieszkańcom szeroko rozumianego wsparcia. Dobrą praktyką będzie również wzmacnianie roli wolontariatu oraz działalności organizacji pozarządowych.

CEL STRATEGICZNY III		
CELE OPERACYJNE	KIERUNKI DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI EWALUACJI
III.I. Wzmocnienie działalności i kompetencji instytucji świadczących usługi społeczne	<ul style="list-style-type: none">• Utworzenie Centrum Usług Społecznych• Rozwój współpracy między instytucjami oraz podmiotami ekonomii społecznej funkcjonującymi na terenie Gminy Swarzędz• Podniesienie kompetencji kadry świadczącej usługi społeczne	<ul style="list-style-type: none">• liczba nowych usług realizowanych przez Centrum Usług Społecznych (szt.),• liczba wspólnie realizowanych przedsięwzięć (szt.),• liczba przeprowadzonych szkoleń dla kadry (szt.),
III.II. Międzysektorowa współpraca instytucji z organizacjami pozarządowymi oraz upowszechnienie wolontariatu	<ul style="list-style-type: none">• Wspieranie idei wolontariatu• Zwiększenie roli organizacji pozarządowych w działaniach na rzecz mieszkańców	<ul style="list-style-type: none">• liczba wolontariuszy na terenie Gminy (szt.),• liczba zadań konkursowych zleconych organizacjom pozarządowym (szt.) (szt.).

Harmonogram realizacji poszczególnych celów operacyjnych zakłada ich wdrażanie w sposób ciągły w latach 2023-2030

Konkretny czas realizacji danego celu będzie uzależniony od:

- możliwości pozyskania finansowania danego celu, w tym w szczególności ze źródeł zewnętrznych,
- stopnia zaangażowania władz samorządowych, instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców i mieszkańców Gminy na rzecz rozwiązywania problemów społecznych.

Przewiduje się następujące źródła finansowania celów zawartych w Strategii:

- środki własne,
- środki z budżetu centralnego,
- środki organizacji, które będą realizować projekty wspólnie z Centrum Usług Społecznych w Swarzędzu (np. NGO),
- środki funduszy krajowych,
- środki strukturalne i inwestycyjne Unii Europejskiej – Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021-2027.

Poniższa tabela przedstawia planowane środki finansowe, które zostaną zaangażowane do realizacji kierunków działań zawartych w niniejszej Strategii. Prognoza wydatków obliczona została na podstawie wydatków Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu z 2022 roku (pomniejszonych o kwotę wypłaconych świadczeń 500+ wraz z obsługą świadczenia) z uwzględnieniem corocznego wzrostu wydatków o 7%.

Tab. 25. Prognoza wydatków Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu w okresie obowiązywania Strategii (zł)

rok	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
kwota	47 482 103,65	50 805 850,91	54 362 260,47	58 167 618,7	62 239 352,01	66 596 106,65	71 257 834,12	762 458 82,51	81 583 094,28

Źródło: dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu.

Urząd Miasta i Gminy w Swarzędzu oraz Centrum Usług Społecznych w Swarzędzu będą na bieżąco analizować możliwości pozyskania finansowania zewnętrznego na realizację nowych projektów i inicjatyw. Możliwości zewnętrznego finansowania rozwoju Gminy będą zależeć w szczególności od wysokości środków przeznaczonych przez Unię Europejską na wsparcie rozwoju społecznego w Polsce, a także od zasad podziału środków unijnych pomiędzy poszczególne województwa.

4. Monitoring i ewaluacja Strategii

Strategia rozwiązywania problemów społecznych jest dokumentem określającym cele i działania do roku 2030 w zakresie problematyki społecznej. Inicjując działania mające na celu osiągnięcie wytyczonych w Strategii celów, należy systematycznie gromadzić informacje o efektach ich realizacji i skuteczności zastosowanych instrumentów. Organem koordynującym wdrażanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Swarzędz na lata 2023-2030 będzie Centrum Usług Społecznych w Swarzędzu zgodnie z art. 110 pkt. 4 Ustawy o pomocy społecznej.

Monitoring stopnia realizacji Strategii umożliwi przede wszystkim obserwację postępów w wykonywaniu zaplanowanych działań. Jednocześnie dzięki systematycznemu monitoringowi możliwe jest zidentyfikowanie trudności we wdrażaniu Strategii oraz kontrola zaangażowania jednostek odpowiedzialnych za realizację poszczególnych zadań. W razie wystąpienia problemów związanych z wykonaniem zaplanowanych działań, ich szybkie zidentyfikowanie pozwoli na zastosowanie odpowiednich środków zaradczych. Przede wszystkim jednak monitoring daje możliwość kontrolowania postępu prac związanych z realizacją poszczególnych celów operacyjnych oraz strategicznych.

Głównymi obszarami monitorowania i ewaluacji Strategii są wyznaczone kierunki działań określone w taki sposób, aby umożliwiły realizację zamierzonych celów. Jednak nie wszystkie zdarzenia da się przewidzieć, dlatego tak istotny jest monitoring Strategii. W szczególności w ostatnich latach (w obliczu kryzysu związanego z pandemią COVID-19 oraz agresją Rosji na Ukrainę) stały nadzór i kontrola stały się jednym z głównych elementów prawidłowej realizacji założonych celów. Monitorowanie odbywać się będzie z wykorzystaniem wskaźników realizacji określonych w Strategii w rozdziale 3.1. dla każdego z celów operacyjnych.

System monitorowania pełni funkcje kontrolne oraz weryfikujące skuteczność wdrażanych przedsięwzięć. Centrum Usług Społecznych w Swarzędzu ma obowiązek sporządzenia rocznego raportu ilościowego i jakościowego z wykonania zadań przedstawionych w Strategii. Raport będzie przekazywany Burmistrzowi Miasta i Gminy Swarzędz do końca kwietnia roku następującego po roku, którego dotyczy sprawozdanie. Dane zestawione we wskazanym dokumencie będą dostarczać informacji o stopniu zrealizowania poszczególnych celów zaplanowanych w Strategii. Jednocześnie monitorowanie Strategii umożliwi rzetelne informowanie podmiotów

zewnątrznych o uzyskanych wynikach, zrealizowanych działaniach, osiągniętych celach i planowanych inwestycjach czy projektach, które mają strategiczne znaczenie dla Gminy Swarzędz.

System ewaluacji polega na ocenie i interpretacji zgromadzonych danych, dotyczących realizacji Strategii w odniesieniu do jasno sformułowanych kryteriów jakości oraz efektów wdrażania poszczególnych działań. Ponadto ewaluacja pozwala wyjaśnić, dlaczego wskaźniki nie zostały zrealizowane, jakie są przyczyny wystąpienia problemów oraz jak można je rozwiązać w najbliższej przyszłości.

Wskaźniki realizacji działań, czyli policzalne zmienne podlegające obserwacji i ocenie, zostały wskazane przy poszczególnych celach operacyjnych. W ramach końcowej ewaluacji Strategii zostanie przygotowany raport, ukazujący stopień osiągnięcia założonych celów oraz informację czy szacunkowe ramy finansowe na realizację działań okazały się wystarczające. Ewaluacja Strategii w efekcie końcowym pozwoli odpowiedzieć na pytanie, czy założone kierunki działań zostały odpowiednio zaplanowane.

CENTRUM USŁUG SPOŁECZNYCH W SWARZĘDZU

ul. Poznańska 25
62-020 Swarzędz
tel. 616 512 650, 616 521 653
cusswarzedz.pl

We współpracy z:

